

เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

วันทนา คชานุกาพ

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ธันวาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ วันทนา คชานุภาพ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....^๖.....^๖.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....^๖.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัน อินทชาติ)

.....^๖.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ลือชัย วงษ์ทอง)

.....^๖.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....^๖..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชนีธ์ ธารเสนา)
วันที่...17...เดือน.....ธันวาคม.....พ.ศ....2558.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี สำเร็จลุล่วง
ได้ด้วยความช่วยเหลือ ข้อมูล คำปรึกษา และการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร. เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา
ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของงานนิพนธ์ เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์
ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง
อำเภอเมืองชลบุรี ที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ รวมถึงได้รับความร่วมมืออย่างดีจากชาวประมง
พื้นบ้าน อำเภอเมืองชลบุรี ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ทำให้ผลการศึกษาในครั้งนี้
สมบูรณ์

ท้ายที่สุด ขอขอบคุณบิดา มารดา ครอบครัว และเพื่อน ๆ ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้อง
ซึ่งมิได้กล่าวนาม ณ ที่นี้ ที่คอยให้กำลังใจมาโดยตลอดในการทำงานนิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งทำให้
งานนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

วันทนา กษานุภาพ

57930201: กลุ่มวิชา: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: ประมงชายฝั่ง/ เครือข่ายการบริหารจัดการ

วันทนา คชานุกาพ: เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

(COASTAL FISHERIES MANAGEMENT NETWORK IN CHONBURI PROVINCE)

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ, ปร.ค. 88 หน้า, ปี พ.ศ. 2558.

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ รูปแบบ ความสัมพันธ์ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง และศึกษาปัจจัยสนับสนุน ปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี เป็น การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประมงชายฝั่ง และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน และใช้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง และกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายคือขอความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในทำประมงชายฝั่ง และการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง การรวมกลุ่มเกิดจากการที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพเหมือนกัน เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายแบบแนวดิ่งและแนวนอน เนื่องจากมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวประมง และชาวประมงกับชาวประมงเอง ปัจจัยสนับสนุนประกอบด้วย ปัจจัยภายในเครือข่าย ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และความร่วมมือ ปัญหาอุปสรรคภายในเครือข่าย ประกอบด้วย ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการในเครือข่าย ปัจจัยภายนอกเครือข่าย ได้แก่ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ปัญหาอุปสรรคภายนอกเครือข่าย ประกอบด้วย ขาดการติดตามและการบูรณาการ การสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ ขาดการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวประมง

57930201: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.

(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: COASTAL FISHERIES/ MANAGEMENT OF NETWORK

WANTANA KACHANUPHAP: COASTAL FISHERIES MANAGEMENT NETWORK IN CHONBURI PROVINCE. ADVISOR: TIENKAEW LIEMSUWAN, Ph.D., 88 P. 2015.

This research aims to study the elements, responsibilities, models and relationships found in coastal fisheries management network. In addition, it is also intends to investigate the supporting factors as well as the obstacles the challenge the coastal management network in Chonburi. The data was collected using an interviewing method. The study samples were divided into two groups namely the coastal fishers and related government sectors. The total sample population consisted of 15 people and the content analysis method was also utilized to obtain the data.

The result demonstrated that the Coastal Fisheries Network consist of 4 groups such as the Bangsai group, Bangphasoy group, Makarmyong group and Angsila group. The roles of the network are to seek help, support, promote and find solutions for coastal fishing and coastal aquaculture. The network was formed naturally due to the growing number of the people performing the same job. The network relationship model displays the link within the network horizontally and vertically due to the association of the government with the fishers and the involvement between the fishers themselves. The supporting factors contain the internal factors within the network such as communication and corporation. While, the challenges within the network are the issues related to the personnels and the network management. The external challenges affecting the network is the related government sectors. On the other hand, the external challenges affecting the network are the lack of monitoring, integration, support or even serious promotion from the government sectors including the failure in communication between the government sector and the fisher.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับการทำประมงชายฝั่ง.....	19
แนวคิดการพึ่งพาทรัพยากร.....	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
วิธีการวิจัย.....	49
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	49
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	51
การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล.....	51

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	52
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	52
ตอนที่ 2 เครื่องมือการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง.....	54
ตอนที่ 3 ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่าย การบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี.....	63
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	69
สรุปผลการวิจัย.....	69
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก.....	85
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	87

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลทั่วไปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี.....	53
2	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย ประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี.....	54

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
1 ขั้นตอนการพัฒนาไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชน.....	23

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในภาคตะวันออกพื้นที่ส่วนใหญ่จะติดกับบริเวณชายฝั่งทะเล ดังนั้น คนในชุมชนจึงมีอาชีพประมงพื้นบ้าน ซึ่งชุมชนมักจะมีอายุเก่าแก่ยาวนาน เป็นการดำรงชีวิตอยู่ในระบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบพึ่งตนเอง อาชีพประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนในท้องถิ่นที่ได้เรียนรู้สั่งสมกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การทำการประมงนั้นจะมีความแตกต่างจากอาชีพเกษตรอื่นตรงที่การเกษตรของชาวนา ชาวสวนนั้น จะต้องคอยปลูกพืชทดแทนพืชที่ได้เก็บเกี่ยวไปแล้ว แต่การทำประมงนั้นจะมีสัตว์น้ำหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา การทำการประมงพื้นบ้านของชุมชนนั้นคนในครัวเรือนมักมีส่วนร่วมกัน เป็นการทำการผลิตโดยการพึ่งแรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก นอกจากจะใช้บริโภคกันในครัวเรือนแล้ว หากจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณมากก็ยังสามารถนำไปขายเพื่อนำเงินที่ได้มาใช้ในการเลี้ยงชีพด้วย ในอดีตที่ผ่านมาการจับสัตว์น้ำของชาวประมงพื้นบ้านถือว่าเป็นอาชีพที่สามารถใช้ในการดำรงชีพของครัวเรือนได้อย่างดี (สุริย์รัตน์ ฉัตรมงคล, 2546)

ชลบุรีตั้งอยู่ติดทะเล และมีชายฝั่งทอดยาวถึง 160 กิโลเมตร ผลการสำรวจล่าสุดด้านประมง ในปี พ.ศ. 2556 ระบุว่าชลบุรีมีพื้นที่ทำประมงรวม 31,865 ไร่ โดยการประกอบอาชีพประมงแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การประมงทะเลสามารถจับสัตว์น้ำได้ปริมาณ 25,786.90 ตัน มูลค่ารวม 840.53 ล้านบาท การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด คิดเป็นปริมาณสัตว์น้ำจืดเท่ากับ 14,713.75 ตัน มูลค่ารวม 315.76 ล้านบาท และการทำประมงชายฝั่ง มีปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้เท่ากับ 43,017.76 ตัน มูลค่ารวม 314.23 ล้านบาท ปริมาณสัตว์น้ำมวลรวมทั้งสิ้น 83,518.41 ตัน คิดเป็นมูลค่าสูงถึง 1,470.52 ล้านบาท (สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2558)

การประมงทะเลชายฝั่งมีความสำคัญต่อประเทศ ทั้งในด้านการผลิตอาหารจากโปรตีนจากเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพสูงให้แก่คนไทย สร้างงานให้แก่ชาวชนบทที่อยู่ในบริเวณชายฝั่ง และการผลิตสินค้าสำหรับส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ แต่ผลจากการจัดการประมงชายฝั่งที่รัฐได้ดำเนินการมาในอดีตได้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นหลายประการ โดยปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งเป็นปัญหาที่สำคัญและรุนแรงที่สุด ซึ่งต้นตอของปัญหานี้ก็คือ การปล่อยให้ทรัพยากรประมงเป็นสาธารณสมบัติ และการทำการประมงเป็นการทำการประมงแบบเสรี ดังนั้นหากรัฐยังจะใช้วิธีการดังที่เคยดำเนินการมาในอดีต ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ปัญหานี้ยังคงอยู่ต่อไปและจะนำไปสู่การล่มสลายของการประมงขนาดเล็กในที่สุด ดังนั้น การที่จะให้

การประมงขนาดเล็กของไทยสามารถมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ รัฐจะต้องเปลี่ยนแนวความคิดในการจัดการประมงเสียใหม่ โดยจะต้องให้ชาวประมงขนาดเล็กได้เข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ในการจัดการประมงชายฝั่ง การพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชน การร่วมมือกันอย่างจริงจังของรัฐ ประกอบด้วยผู้กำหนดนโยบายและแผน ข้าราชการในระดับปฏิบัติการและนักวิจัย ในสถาบันสถานศึกษา สถาบันวิจัยองค์กรพัฒนาเอกชน และชาวประมงขนาดเล็ก จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมได้ ทั้งสามกลุ่มนี้จะต้องทำงานร่วมกันในลักษณะสามประสาน (กังวาลย์ จันทร โชติ, 2541)

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นยุทธวิธีที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้ภาวะใหม่แห่งการพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยฐานคิดที่เป็นแกนกลาง และปฏิสัมพันธ์กันกับชุมชน มีชุมชนเป็นฐาน โครงสร้างการบริหารจัดการเครือข่ายองค์กรชุมชน เป็นฐานคิดสำคัญ ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยกกระดับความรู้ ข่าวสาร และแลกเปลี่ยนบทเรียนกัน ตลอดทั้งร่วมกันวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสังคมอย่างสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละชุมชน โดยมีเครือข่ายองค์กรชุมชนในแต่ละระดับมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการ จากชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และระดับชาติ (พิทยา ว่องกุล, 2542, หน้า 127-141 อ้างถึงใน ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์, 2550)

ปัจจุบันการบริหารงานภาครัฐแบบผสมผสานความร่วมมือทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่การบริหารจัดการในรูปแบบเครือข่าย โดยสมาชิกเครือข่ายมีความคิดเห็น เป้าหมายในการทำงานร่วมกัน มีแกนนำที่มีความเข้มแข็ง และไม่มีข้อขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ ทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ Goldsmit and Eggers (2009) การบริหารจัดการร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายเป็นวิธีบริหารหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเชิงนโยบายได้มากขึ้น ภารกิจมีความชัดเจนทั้งในด้านเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อที่จะให้เกิดประสิทธิภาพมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานแบบร่วมมือกัน โดยใกล้ชิดของหลายหน่วยงาน เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถตอบสนองเป้าประสงค์มากมาย เช่น แหล่งความคิดใหม่ ๆ ภายในเครือข่าย การสนับสนุนความร่วมมือกันขององค์กรภายในเครือข่าย เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับองค์กรภายในเครือข่ายและสาธารณะได้อย่างชัดเจน

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีผู้ประกอบการอาชีพประมงเป็นจำนวนมาก มีกลุ่มชาวประมงหลายกลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสาร มีการเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มเกิดขึ้น และมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทกับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงชายฝั่งหลายหน่วยงาน จึงทำให้เกิดงานวิจัยเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรีขึ้น โดยทำการศึกษา

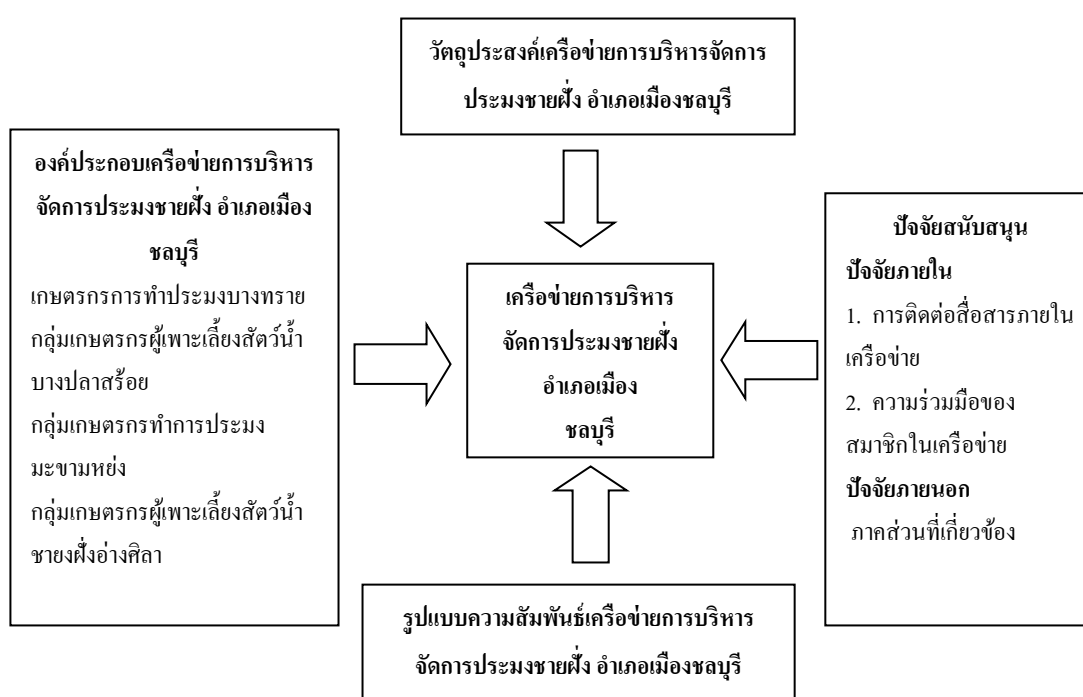
องค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ รูปแบบความสัมพันธ์ ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเครือข่ายการบริหารจัดการ โดยได้กรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงองค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
2. ทราบถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
3. ทราบถึงปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี เกี่ยวกับความคิดเห็นเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

  - 1.1 องค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
  - 1.2 รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
  - 1.3 ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
2. ขอบเขตพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

  - 2.1 ประชาชนและสมาชิกกลุ่มเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ประกอบด้วย 4 กลุ่ม
    - 2.1.1 กลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย
    - 2.1.2 กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย
    - 2.1.3 กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง
    - 2.1.4 กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา
  - 2.2 เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

3. ขอบเขตระยะเวลา

โดยทำการศึกษา “เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี” และเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

เครือข่าย หมายถึง การประสานงานรูปแบบหนึ่งที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเองที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกันมาติดต่อประสานงานหรือร่วมกัน ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการ ในเรื่องนั้น ๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกันมากกว่าการเชื่อฟัง และปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ

เครือข่ายประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี หมายถึง การรวมกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง และกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา

การบริหารจัดการ หมายถึง การกำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลาย อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร

เครือข่ายการบริหารจัดการ หมายถึง กลุ่มหรือองค์กรหลาย ๆ กลุ่มมารวมตัวกันประสาน เชื่อมโยงสร้างความสัมพันธ์ มีเป้าหมายเดียวกันที่จะร่วมกันในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน

ประมงชายฝั่ง หมายถึง การทำประมงขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วยอาชีพเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และการทำประมงชายฝั่ง เรือมีขนาดเล็ก ซึ่งใช้เครื่องมือประเภทต่าง ๆ แตกต่างจากประมงเชิงพาณิชย์ เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำโดยเฉพาะ

องค์ประกอบเครือข่ายประมงชายฝั่ง หมายถึง กลุ่มผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง หน่วยงานภาครัฐ และสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ความสัมพันธ์ของเครือข่าย หมายถึง สมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มแต่ละกลุ่ม หน่วยงานภาครัฐ สมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูล การช่วยเหลือ การร่วมกันแก้ไขปัญหา พัฒนาเครือข่ายให้ยั่งยืน

บทบาทหน้าที่ หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี โดยมีการกำหนดไว้ภายในเครือข่าย

ปัจจัยสนับสนุน หมายถึง ปัจจัยบางประการที่จะช่วยส่งเสริม แก้ไข และพัฒนา
ให้การทำงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี บรรลุตามเป้าหมาย
ที่กำหนดไว้

ปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ข้อผิดพลาด หรือข้อบกพร่องที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกัน
ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี และควรได้รับการแก้ไข

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสาร แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการทำประมงชายฝั่ง
4. แนวคิดการพึ่งพาทรัพยากร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ปัจจุบันมีผู้สนใจในเรื่องเครือข่ายกันมากขึ้น ด้านหนึ่งเป็นเพราะสังคมทุกวันนี้ มีความสัมพันธ์กันในทางราบและสลับซับซ้อนมากขึ้นกว่าเดิม นักทฤษฎีบางคนถึงกับเรียกว่า เป็นสังคมเชิงเครือข่ายเลยทีเดียว อีกด้านหนึ่งภาคธุรกิจก็นำแนวคิดการจัดการเชิงเครือข่ายมาใช้ในการพัฒนาระบบการขายสินค้าและบริการของตนจนประสบความสำเร็จที่น่าทึ่งภายในระยะเวลาที่รวดเร็ว จึงทำให้เครือข่ายเป็นหัวข้อสำคัญส่วนหนึ่งที่นักบริหารภาครัฐควรศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน

การสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นวิธีการทำงานที่ได้รับความนิยมทั้งในภาคธุรกิจ และในการทำงานเชิงพัฒนาสังคม ซึ่งในโลกธุรกิจนั้นแนวความคิดของระบบเครือข่ายได้เกิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2513 โดยเริ่มจากธุรกิจของการจัดหางานทำและการสรรหาบุคคลที่เหมาะสม สำหรับในทางสังคมวิทยาเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social network) อย่างหนึ่ง ที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจนรู้ว่าใครเป็นสมาชิก มีความเป็นรูปธรรมมองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นหรือมองไม่เห็น เป็นรูปธรรมก็ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะเห็นเป็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายไม่มีโครงสร้างแน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคน

หรือกลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอ ๆ กัน ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่มหรือองค์กรมากนัก (Boissevain & Mitchell, 1973 อ้างถึงใน ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์, 2550)

แนวทางการวิเคราะห์เครือข่ายสามารถนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่งต่าง ๆ ได้ ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับโลก สรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ เราเรียกว่า จุด (Node) ถ้ามีการเชื่อมโยงระหว่างจุดต่าง ๆ ความสัมพันธ์ (Relationships) ของจุดเหล่านี้ก็คือ เครือข่าย (Network) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีจะสามารถทำให้บุคคลในองค์กรมีการเชื่อมโยงประสานงานกันและกันที่ดีขึ้น รวมทั้งสามารถดึงทรัพยากรของแต่ละองกรณ์มาประสานเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันนี้มีองค์กรจำนวนมากตระหนักว่าเครือข่ายเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารระหว่างกันขององค์กรที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกันหรือเกี่ยวข้องกันให้ได้ประโยชน์สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด

การสร้างเครือข่ายในการทำงานเชิงพัฒนามีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรที่ทำงานพืงพืงซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะแข่งขันกัน มีทฤษฎีและแนวคิดที่อธิบายการสร้างเครือข่ายการทำงาน ได้แก่

1. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange theory) อธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ดังนั้น เหตุผลหลักที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้โดยสมัครใจก็คือ แต่ละฝ่ายมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกันหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

2. แนวคิดการรวมพลัง (Synergy) เป็นการผนึกกำลังในลักษณะที่มากกว่าหนึ่งบวกหนึ่งเท่ากับสอง แต่ต้องเป็นหนึ่งบวกหนึ่งมากกว่าสอง หมายความว่า การรวมพลังกันทำงานนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าหรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์กรจะทำงานโดยโดดเดี่ยว

ความหมายของเครือข่าย

นักวิชาการและผู้รู้หลายท่าน ทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้คำจำกัดความและความหมายของเครือข่าย (Network) ไว้มากมาย แต่ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน Paul Starkey ที่ปรึกษาทางวิชาการด้านการสร้างเครือข่ายในแอฟริกาให้ความหมายของเครือข่ายว่า คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน ในความหมายนี้สาระสำคัญ คือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกันหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกของเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ นอกจากนี้

นักวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของประเทศไทยได้ให้คำจำกัดความของเครือข่ายในหลายมุมมองออกไป อาทิ

เครือข่าย หมายถึง การประสานงานรูปแบบหนึ่งที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคล หรือองค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกัน มาติดต่อประสานงานหรือร่วมกัน ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้น ๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกันมากกว่าการเชื่อฟัง และปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ

เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ประเด็นสำคัญของนิยามข้างต้น คือ

1. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
2. กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
3. การเป็นสมาชิกเครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้น ๆ

พลเดช ปิ่นประทีป (2556) เครือข่าย หมายถึง รูปแบบของการประสานงานกลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยการติดต่อ อาจทำได้ทั้งที่ผ่านศูนย์กลางแม่ข่ายหรือแกนนำ หรืออาจจะไม่มีแม่ข่ายหรือแกนนำ แต่จะทำการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบ โครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ โดยที่อาจมีรูปแบบการรวมตัวแบบหลวม ๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็นหรือเป็น โครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ชัดเจน

องค์ประกอบของเครือข่ายทั่วไป (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2551)

องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย เครือข่ายใด ๆ ก็ตามต้องมีจุดรวมอย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพากัน และสร้างกระบวนการที่สืบเนื่องเพื่อการดำรงอยู่ของเครือข่าย สมาชิกจึงเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย
2. จุดมุ่งหมาย ความเป็นเครือข่ายจะต้องมีการร่วมกันอย่างมีจุดหมาย เพื่อกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่หน่วยแต่ละหน่วยมาร่วมกันนั้น สิ่งที่ยึดโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก หากขาดจิตสำนึกต่อส่วนร่วม กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น

4. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของเครือข่ายสิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายที่จะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น ส่วนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้งานที่เครือข่ายดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมาย

5. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคลกลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบความสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการเรียนรู้

ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

มีการจำแนกประเภทและรูปแบบของเครือข่ายไว้หลายวิธีด้วยกัน ดังนี้

1. การจำแนกเครือข่ายตามการเชื่อมโยง อธิบายรูปแบบของเครือข่าย เครือข่ายนั้นอาจจะแสดงออกในหลายรูปแบบ เช่น เครือข่ายแบบแนวตั้ง เครือข่ายแบบแนวนอน เป็นต้น เครือข่ายแบบแนวตั้งนั้น อาจได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชาวบ้านองค์กรพัฒนากับชาวบ้านหรือนายจ้างกับลูกจ้าง ส่วนตัวอย่างเครือข่ายแบบแนวนอน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชาวบ้านเองกับครอบครัว ชาวบ้านกับกลุ่มเครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน ฯลฯ ในภาคปฏิบัตินั้นเราจะมองเห็นลักษณะการจัดเครือข่ายระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในหลายรูปแบบเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน โดยตัวอย่างการสร้างเครือข่ายที่เกิดขึ้นในแวดวงนักพัฒนา เช่น

1.1 เอกลักษณ์พิเศษของกิจกรรมมาจัดเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรผสมผสาน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

1.2 การจัดตั้งเครือข่ายขององค์กรระหว่างชุมชนหมู่บ้านในละแวกเดียวกัน 5-10 หมู่บ้าน มาจัดตั้งรวมกันเป็นเขต

1.3 การจัดตั้งกลุ่มทุกประเภทมารวมพลังกัน เพื่อผลักดันเคลื่อนไหวประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น เครือข่ายของทุกกลุ่ม ทุกหมู่บ้าน ทั้งในระดับชาวบ้าน ระดับกลุ่มสนับสนุน (Support group) กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น กลุ่ม ศ.ส. มารวมตัวกันในประเด็นของการคัดค้านการสร้างเขื่อน

2. การจำแนกเครือข่ายตามการก่อเกิด รูปแบบของเครือข่ายโดยพิจารณาจากจุดเริ่มต้นของเครือข่าย โดยมีลักษณะการเกิดแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

2.1 เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกัน หรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิถิ่นเดียวกันที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันมาอยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่ม โดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของกลุ่มมากขึ้น ในที่สุดก็พัฒนาขึ้นเป็นเครือข่าย เพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้น เครือข่ายประเภทนี้ มักใช้เวลา ก่อร่างสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วมักจะเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

2.2 เครือข่ายจัดตั้ง มักจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐ เป็นส่วนใหญ่ การจัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรม โดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้มีพื้นฐาน ความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงาน เฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่องและมักจะจางหายไปในที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพัน ระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคง รักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบ ระยะก่อตั้ง

2.3 เครือข่ายวิวัฒนาการ เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรก และไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรง แต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล หรือองค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้ สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่ง คือ ถูกจุดประกายความคิด จากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟังหรือการไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่น ๆ มาแล้ว เกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายที่ว่านี้ แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจาก จิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุนก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่ เข้มแข็ง ทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

3. การจำแนกเครือข่ายตามขอบเขตของชุมชน จากการศึกษาใน โครงการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารองค์กรชาวบ้านและเครือข่ายแบบบูรณาการ พบว่า มีเครือข่ายซึ่งมีการเชื่อมโยงกัน และทำงานร่วมกันในชุมชนอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

3.1 เครือข่ายภายในชุมชน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน ซึ่งกลุ่มที่มาเชื่อมโยงกันนั้นมี 2 ประเภท คือ

3.1.1 เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน มีลักษณะการเชื่อมโยงที่ไม่เป็นทางการ เช่น อาจจัดเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารกัน หรือการดูงานกิจกรรมซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่ความรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน มักเป็นความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร

3.1.2 เครือข่ายกิจกรรม เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของการทำกิจกรรมร่วมกัน มีคณะกรรมการกลางที่มาทำงานร่วมกัน และเป็นศูนย์ประสานงานเครือข่าย เช่น กลุ่มกิจกรรม ท้องเที่ยวมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ กลุ่มกิจกรรมอาชีพและกลุ่มกิจกรรม ภูมิทัศน์

3.2 เครือข่ายภายนอกชุมชน เป็นการเชื่อมโยงกับกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่นอกชุมชน ซึ่งกลุ่มที่มาเชื่อมโยงกันนั้นจะมีการทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ 2 ลักษณะ คือ

3.2.1 กลุ่มที่สนับสนุน ได้แก่ หน่วยงานภาคเอกชนและภาคราชการที่เข้ามาสนับสนุน การทำกิจกรรมกลุ่มในลักษณะต่าง ๆ เช่น การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสนับสนุนทุนในการทำกิจกรรม

3.2.2 กลุ่มที่ร่วมปฏิบัติการ ได้แก่ กลุ่มต่าง ๆ นอกชุมชนทั้งหน่วยงานภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาคราชการที่ร่วมทำกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการอยู่

ความจำเป็นที่ต้องมีเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย (Networking) หมายถึง การทำให้มีการติดต่อสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่าย ควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่าง ก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบฟุ้งฟิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่ การสร้างระบบติดต่อกันด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิก ตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย การสร้าง “เครือข่าย” สามารถ ช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตน ลดความซ้ำซ้อน

ในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

1. สมาชิกที่เข้าร่วมต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม
  2. สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิก ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก
  3. มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้และกระจายงานได้ทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จอย่าทำกิจกรรมที่ยากโดยเฉพาะครั้งแรก ๆ เพราะถ้าทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวเกิดการแตกสลายได้
  4. จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ
  5. สนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่มและทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้
  6. สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย
  7. สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้านเป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย
  8. สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคลากรทุกระดับของสมาชิกในเครือข่าย ในลักษณะความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน
  9. จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อกันรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป
  10. จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงาน เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน
  11. จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องานและสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน
- การรักษาเครือข่าย**
- ตราบใดที่ภารกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ ประคับประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และบางกรณีหลังจากเครือข่ายได้บรรลุผล

สำเร็จตามเป้าหมายแล้วก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ หลักการรักษาความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง
2. มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย
3. กำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ
4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ
5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา
6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

1. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่ช่วงชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะไม่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลง ก็ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพาลคิดไปว่าเครือข่ายล้มเลิกไปแล้ว ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (Pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้ต้องมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน ในสำรวจดูความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคน และแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ ควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสันทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไป เพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

2. การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย

สัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่หล่อลื่นการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดที่สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกบาดหมางไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน

โดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกร้าง ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทันท่วงที ก็จะนำไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่ายได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะและควรจัดอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่จัดในช่วงที่มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้สมาชิกของเครือข่ายพึงตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสัมพันธภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันที่อาจเกิดขึ้น สมาชิกควรแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งต้องรีบแก้ไขและดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจกันใหม่ นอกจากนี้ควรมีมาตรการป้องกันปัญหาก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เช่น ในการจัดโครงสร้างองค์กรควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม การกำหนดกติกาอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

3. การกำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ

สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามีส่วนร่วม ซึ่งตามทฤษฎีแรงจูงใจแล้ว ปัจเจกต่างก็มีสิ่งจูงใจที่ต่างกัน ดังนั้น ควรทำการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ถึงแรงจูงใจที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละบุคคล แล้วทำการจัดกลุ่มของสิ่งจูงใจที่ใกล้เคียงกันออกเป็นกลุ่ม ๆ อาทิ ค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับ ฯลฯ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง ถ้าจำเป็นจะต้องให้ค่าตอบแทนเพื่อเป็นสิ่งจูงใจ ควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานมากกว่าการให้ผลตอบแทนในลักษณะหมางาย กล่าวคือ ผู้ที่รับค่าตอบแทนต้องสร้างผลงานเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน โดยผลงานที่ได้ต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเครือข่าย และควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน การให้ค่าตอบแทนก็ไม่ควรให้ทั้งหมดในงวดเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับลดค่าตอบแทนได้ หากผู้รับทุนไม่ดำเนินการตามสัญญา

ในกรณีที่ต้องการให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งจูงใจ โดยเฉพาะในงานพัฒนาสังคม ที่มักจะไม่มีค่าตอบแทนการดำเนินงาน จำเป็นต้องหาสิ่งจูงใจอื่นมาชดเชยสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ตามทฤษฎีของ Maslow ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น (Esteem needs) ที่อยู่ในรูปของอำนาจ เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่นำมาใช้จูงใจได้ อาจทำเป็นรูป “สัญลักษณ์” บางอย่างที่สามารถได้รับเกียรติยศ การยกย่องและมีคุณค่าทางสังคม เช่น การประกาศเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ เป็นต้น โดยสัญลักษณ์เหล่านี้ต้องมีคุณค่าเพียงพอให้เขาปรารถนาอยากที่จะได้และควรมีเกียรติยศหลายระดับที่จูงใจสมาชิกเครือข่ายให้ร่วมมือลงแรงเพื่อไต่เต้า

ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดความต่อเนื่อง และควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ รายชื่อคนกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง

4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

หลายเครือข่ายต้องหยุดดำเนินการไป เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงาน ที่เพียงพอ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร ที่สำคัญ คือ เงินทุนในการดำเนินงาน ซึ่งเปรียบเสมือนเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ เมื่อขาดเงินทุน เพียงพอที่จะจุนเจือเครือข่ายอาจต้องปิดตัวลงในที่สุด หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบ ตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ หากการดำเนินงานไม่คืบหน้า อาจให้ระงับทุนได้

5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา

เครือข่ายอาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เพิ่งเริ่ม ดำเนินการใหม่ ๆ การมีที่ปรึกษาที่ดีคอยให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือจะช่วยให้เครือข่ายสามารถ ดำเนินการต่อไปได้ และช่วยหนุนเสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควรมีที่ปรึกษา เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า และช่วยอบรบภาวะ การเป็นผู้นำให้กับสมาชิกเครือข่าย

6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลว อย่างรุนแรงเมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้ “สร้างคน” ขึ้นมารับไม้ผลัดต่อจากคนรุ่นก่อน เพื่อสานต่อ ภารกิจของเครือข่าย จำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติ เหมาะสม ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายและที่สำคัญ คือ เป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ ดำเนินการให้คนเหล่านี้ เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลัก เพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไป เมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

ปัญหาในการทำงานแบบเครือข่าย

ในการทำงานแบบเครือข่ายย่อมจะมีปัญหาด้วยเช่นกัน เมื่อได้ทำงานแล้วเราอาจพบ ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มิได้อยู่อย่างโดด แต่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ดังนี้

1. ขาดบุคลากรที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง เพราะทุกคนต่างมีงานประจำของตนเอง และไม่ต้องพึ่งพิงเครือข่าย ทำให้ไม่ค่อยมีกิจกรรมและความเคลื่อนไหว
2. ขาดความสามารถในการประสานงาน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานแบบเครือข่าย รวมทั้งเงินทุนและวิธีการประเมินประสิทธิผลเครือข่าย

3. มุ่งเน้นความสำเร็จเฉพาะหน้ามากเกินไป จึงขาดการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ร่วมกัน

4. ขาดความชัดเจนในกระบวนการทำงานทั้งในระดับลึกและกว้าง และขาดความต่อเนื่อง

5. ขาดแนวร่วมในการทำงาน ปกติจะมีแต่องค์กรประเภทเดียวกันเท่านั้น ควรมีแนวร่วมในระดับกว้างด้วย เช่น นักวิชาการและสื่อต่าง ๆ

6. ขาดผู้นำที่มีความสามารถและวิสัยทัศน์

ประโยชน์การบริหารจัดการเครือข่าย

1. ทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิดจากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้และประสบการณ์

2. ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง อันเกิดผลเสียหายแก่เครือข่ายด้วย

3. เป็นการขจัดปัญหาให้การดำเนินนโยบายใด ๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากหรือน้อยเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้

4. ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ และขอความร่วมมือง่าย

5. การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเครือข่ายเป็นหลักการเบื้องต้นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบุคคลผู้ที่ได้เห็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม และมีความต้องการที่จะแก้ไขสถานการณ์นั้น เพื่อที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาหรือหาแนวทางในการฟื้นฟูให้กลุ่มและเครือข่ายมีความเข้มแข็ง เพื่อที่จะบริหารจัดการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มหรือองค์กรต้องการต่อไปนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิดและความหมายของการบริหารจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) กล่าวถึง ลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร

2. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

วิช วิรัชนิภาวรรณ (2545) มีความเห็นว่า การบริหารจัดการในฐานะที่เป็นกระบวนการหรือกระบวนการบริหารจัดการ เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอร์บ (POSDCORB) เกิดจากแนวคิดของ (Luther Gulick) และลินคอล์น เออร์วิค (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหารจัดการ 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดการคน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารจัดการตามความคิดของเฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคล์ (POCCC)

วิช วิรัชนิภาวรรณ (2549) คำว่า การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administratae” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยการ (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

วิช วิรัชนิภาวรรณ (2550) ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (Profits) หรือกำไรสูงสุด (Maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (Public services) แก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้ หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (Management administration) ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด หรือซีอีโอ (Chief executive officer) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการมุ่งใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ ไร่ อย่างไรก็ดี ภาคธุรกิจก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้า ขยายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

การบริหารจัดการ (Management) หมายถึง หน้าที่ต่าง ๆ (A Set of functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า (Cost-effective) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) นั้นหมายถึง การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน

แนวคิดเกี่ยวกับการทำประมงชายฝั่ง

ความหมายของประมงพื้นบ้าน คำจำกัดความของประมงพื้นบ้านมีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายความหมายแตกต่างกัน ไปดังนี้

จันทร์เพ็ญ ชิดเชื้อ (2543, หน้า 9) ได้ให้คำจำกัดความของการประมงพื้นบ้านว่าเป็นการประมงขนาดเล็กที่ใช้เครื่องมือประมงประเภทต่าง ๆ ที่คิดแปลกไปจากการประมงพาณิชย์ เครื่องมือบางชนิดเป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำบางประเภท โดยเฉพาะ เช่น การใช้วนตาห่างเพื่อจับปลาขนาดใหญ่จำพวกปลาอินทรีและปลาจาระเม็ด ใช้วนตาถี่เพื่อจับปลากระตักและปลาหลังเขียว และได้จำแนกเครื่องมือของการทำการประมงพื้นบ้านออกเป็นพวก คือ เรืออวนลากขนาดเล็กกว่า 14 เมตร อวนลากคานถ่าง อวนปลากระตัก อวนติด อวนรุน เครื่องประมงที่ต่าง ๆ เช่น เบ็ด เบ็ดราว ลอบ ฯลฯ

ศูนย์ประสานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ ได้กำหนดว่า กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพประมงที่ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก ใช้เรือขนาดยาวไม่เกิน 10 เมตร ขนาดเครื่องยนต์ไม่เกิน 30 แรงม้า ทำการประมงไม่ไกลจากฝั่งมากนัก

อดุลย์ หวังบิลหมัด (2545, หน้า 8) ได้ให้คำจำกัดความของประมงพื้นบ้าน คือ การประมงแบบดั้งเดิมที่มีพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ มากนัก ทั้งทางด้านปัจจัยการผลิต การขนส่ง การเก็บรักษา การใช้ประโยชน์และการตลาด

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2547, หน้า 18) กล่าวว่า ประมงพื้นบ้าน คือ การประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก เช่น เรือพื้นบ้าน ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วย เครื่องมือจับปลาที่ใช้แห หรือเบ็ดแบบง่าย ๆ ชาวประมงพื้นบ้านเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของการประมงในประเทศโลกที่สาม เป็นการประมงเพื่อยังชีพหาอาหารเสริมรายได้ และก่อให้เกิดการสร้างงานในท้องถิ่น

ประเทศไทยในอดีตใช้วิธีระบุชื่อเครื่องมือ แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะเครื่องมือประมงบางชนิดสามารถใช้ได้กับเรือประมงขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เช่น ลอบหมึก

อวนปู อวนล้อมติดปลาทุ อวนลากคานถ่าง เป็นต้น เนื่องจากความแตกต่างของค่านิยมข้างต้น กองประมงทะเล กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงกำหนดค่านิยมเครื่องมือประมงพื้นบ้าน และพาณิชย์ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนและง่ายต่อการจำแนก ดังนี้ เครื่องมือประมงพื้นบ้าน หมายถึง เครื่องมือประมงที่ไม่ใช้เรือหรือใช้ประกอบกับเรือขนาดไม่เกิน 5 ตันกรอส

การจัดการประมงโดยชุมชน

มะลิ บุญยรัตผลิน (2545, หน้า 77-78) ได้ให้ความหมายของการจัดการประมงโดยชุมชน คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชาวชนบทในการจัดการประมง และทรัพยากรประมงที่ชุมชนชาวประมงแหล่งนั้นร่วมกันใช้ประโยชน์อยู่

จันทร์เพ็ญ ชิดเชื้อ (2543, หน้า 18) ชี้ว่าการจัดการประมงใด ๆ หากมาตรการนั้น ๆ ได้รับการยอมรับในหมู่ชาวประมง การดำเนินการมักจะนำไปอย่างได้ผล เนื่องจากชาวประมงยินดีจะร่วมมือปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ได้ระบุไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมโดยรวมในที่สุด ดังนั้น ในระยะหลัง ๆ จึงได้มีผู้เสนอการจัดการประมงในรูปแบบการจัดการเชิงชุมชน (Community based management) แนวคิดของการจัดการลักษณะนี้ คือ การให้สิทธิแก่ชุมชนในการเลือกวางแผนทางการจัดการทรัพยากร ซึ่งคล้ายกับการให้สิทธิทำประมงเหนืออาณาเขต วิธีนี้จะช่วยให้ชาวประมงเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรมากขึ้น และโดยที่อยู่ใกล้กับแหล่งทรัพยากรก็จะสามารถดูแลจัดการใช้ทรัพยากรได้ส่วนหนึ่ง

ผลจากความล้มเหลวของการจัดการประมงในอดีต ซึ่งแสดงออกมาเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด คือ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรประมงชายฝั่งหรือทรัพยากรประมงห่างฝั่ง นักจัดการประมงจึงได้พยายามหาแนวทางใหม่สำหรับการจัดการประมงที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม เพื่อให้การทำการประมงในประเทศของตนเป็นการทำการประมงแบบยั่งยืน

การจัดการประมงที่ผ่านมาได้มีการกำหนดมาตรการในการจัดการประมงรูปแบบต่าง ๆ ออกมาใช้ อาทิเช่น การห้ามทำการประมงในบางฤดูกาล การกำหนดขนาดตาอวนของเครื่องมือทำการประมง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ได้กำหนดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางชีววิทยาประมง และเศรษฐศาสตร์ประมง โดยในเงื่อนไขแรกจะให้มีการทำการประมงโดยมุ่งหวังให้เกิดผลผลิตถาวรสูงสุด (Maximum sustainable yield: MSY) ในขณะที่เงื่อนไขประการที่สอง จะให้มีการทำการประมง โดยมุ่งหวังให้เกิดผลผลิตที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุด (Maximum economic yield: MEY) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทั้งสองแนวทางนั้นมีได้คำนึงถึงชาวประมงที่จุด MSY หรือ MEY จะมีผลดีต่อชาวประมงโดยตรง โดยมีได้พิจารณาว่าการทำการประมงที่จุด MSY หรือ MEY ได้ นั้น ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดก็คือ ตัวชาวประมง มิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ มาตรการต่าง ๆ ที่รัฐประกาศออกมาใช้นั้น หากชาวประมงไม่ปฏิบัติตามแล้วมาตรการเหล่านั้นจะล้มเหลวโดยสิ้นเชิง

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการประชุมทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อหาแนวทางในการจัดการประมงที่เหมาะสม โดยหัวข้อที่มีการหารือกันมากที่สุดก็คือ การจัดการประมงชายฝั่ง ซึ่งเป็นการประมงของชาวประมงขนาดเล็กที่รัฐจะต้องให้การช่วยเหลืออย่างเต็มที่

ข้อสรุปจากการประชุมทั้งหลายมีความสอดคล้องกัน คือ ในการจัดการประมงชายฝั่งจะต้องให้ชาวประมง ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประมงชายฝั่งอย่างเต็มที่ ซึ่งการที่จะให้ชาวประมงได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการประมงได้นั้น รัฐจะต้องเปลี่ยนรูปแบบในการจัดการเสียใหม่ จากการจัดการประมงโดยรัฐมาเป็นการจัดการประมงโดยชุมชน

การจัดการประมงโดยชุมชนนับได้ว่าเป็นมิติใหม่ของการจัดการประมงชายฝั่งของประเทศต่าง ๆ ประเทศที่มีความคุ้นเคยต่อระบบนี้ก็มีเพียงประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาระบบนี้มากกว่า 200 ปีแล้ว โดยได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายประมง และกฎหมายสหกรณ์ประมงให้สามารถรองรับและสนับสนุนการจัดการประมงโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศญี่ปุ่นจึงได้เป็นประเทศที่มีระบบการจัดการประมงชายฝั่งที่ดีที่สุดประเทศหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้ชาวประมงขนาดเล็กของญี่ปุ่นมีความกินดีอยู่ดี สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

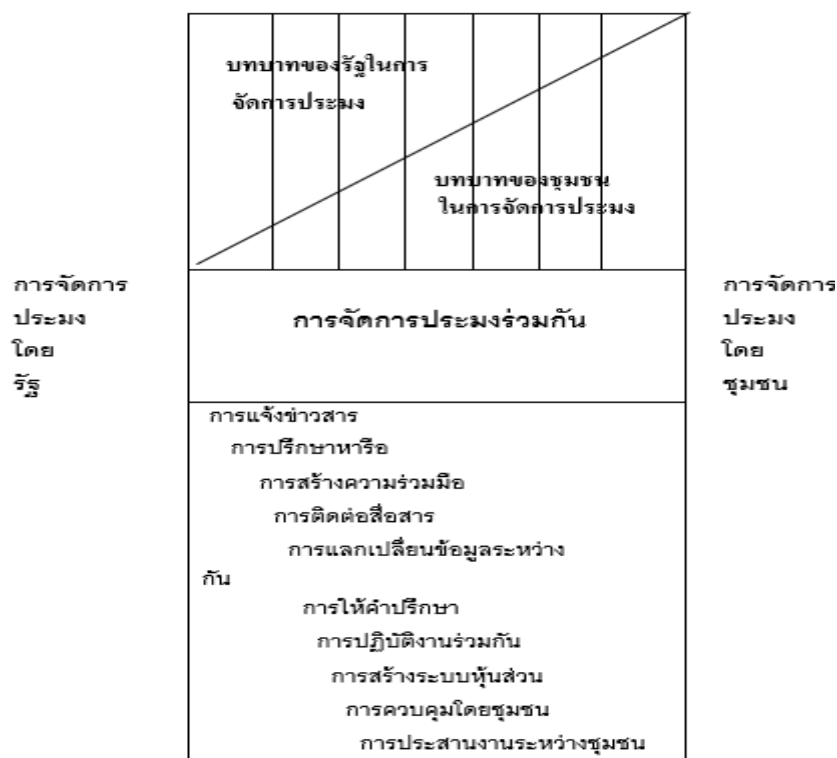
จากตัวอย่างการจัดการประมงโดยชุมชนของญี่ปุ่นที่ได้ผลสำเร็จประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย จึงมีแนวคิดที่สร้างระบบการจัดการประมงโดยชุมชนขึ้นในประเทศของตน แต่ประเทศเหล่านี้ขาดปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญทางประมงสองประการ คือ การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพยากรประมง และการควบคุมการทำประมงภายใต้ระบบสิทธิการทำประมง และปัจจัยทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ความมีวินัยของคนในชาติ คนญี่ปุ่นเป็นผู้มีวินัยสูง ดังนั้น จึงมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ยอมรับข้อตกลงต่าง ๆ ที่คนส่วนใหญ่ให้ความชอบ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ที่จะพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชน ด้วยวิธีการลอกแบบประเทศญี่ปุ่นมานั้นอาจจะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย เพราะความแตกต่างกันในปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว

ประเทศไทยซึ่งกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งอย่างรุนแรง และมีผลทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวประมงขนาดเล็กก็ได้มีแนวคิดที่จะนำระบบการจัดการประมงโดยชุมชนมาใช้แก้ปัญหาดังกล่าว การที่จะพัฒนาระบบนี้ขึ้นมาได้รัฐจะต้องมีการดำเนินการหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชน การสร้างความเข้าใจร่วมกันของเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวประมง ในแนวคิดและวิธีการของระบบนี้ ซึ่งจะต้องใช้เวลาพอสมควรในการดำเนินการ

การพัฒนาไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชน

ในการเปลี่ยนแปลงการจัดการประมงที่ดำเนินการโดยรัฐไปสู่การจัดการประมงโดยชุมชนนั้น ไม่สามารถกระทำได้ที่ทันทีหรือในระยะเวลาอันสั้น ทั้งนี้เนื่องจากชาวประมงในเกือบทุกประเทศมีความคุ้นเคยกับการเป็นสาธารณสมบัติของทรัพยากรประมง และการทำการประมงแบบเสรีมาเป็นเวลานานนับร้อยปีมาแล้ว ประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีการพัฒนาระบบการจัดการประมงได้เป็นอย่างดี และปัจจุบันได้เป็นตัวอย่างแก่ประเทศต่าง ๆ นั้นยังต้องใช้เวลาเกือบ 200 ปีในการพัฒนา ทั้งที่ชาวประมงญี่ปุ่นต้องทำการประมงแบบควบคุมมาตั้งแต่ต้น และยอมรับแต่เบื้องแรกแล้วว่า ทรัพยากรประมงเป็นทรัพยากรที่มีเจ้าของชัดเจน ไม่ใช่สาธารณสมบัติ

ดังนั้น การที่ประเทศไทยจะทำการเปลี่ยนแปลงจากการจัดระบบการจัดการประมงโดยรัฐไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนทันทีนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีปัจจัยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก ที่สำคัญที่สุดก็คือความพร้อมของฝ่ายรัฐที่ยอมโอนอำนาจในการจัดตั้งองค์กรขึ้นมารองรับสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งมีความพร้อมของทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายชุมชนประมงจำเป็นที่จะต้องใช้ระยะหนึ่งในการพัฒนา และการที่จะเปลี่ยนระบบการจัดการประมงที่ทำโดยรัฐไปสู่การจัดการประมงโดยชุมชนโดยทันทีเป็นการเปลี่ยนแปลงที่จับใจเกินไป อันอาจจะก่อให้เกิดผลเสียขึ้นมาได้ เนื่องจากความไม่พร้อมของทั้งสองฝ่าย ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงจึงควรจะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน รัฐจะลดบทบาทในการจัดการประมงทะเล ในขณะที่เดียวกัน ชุมชนประมงทำการเรียนรู้การจัดการประมงและเริ่มมีบทบาทในการจัดการประมงมากขึ้นทีละน้อย ๆ ขั้นตอนนี้เรียกว่า การจัดการประมงร่วมกัน (Fisheries Co-management) การจัดการประมงร่วมกันจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างการจัดการประมงโดยรัฐและการจัดการประมงโดยชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยรัฐไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนนั้นจะต้องผ่านขั้นตอนของการจัดการประมงโดยชุมชนเสียก่อน (กังวาลย์ จัทรานิช, 2541)

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนาไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชน (กังวาลย์ จันทราโชติ, 2541)

ในภาพที่ 2 ด้านซ้ายสุด เป็นจุดที่การจัดการประมงจะกระทำโดยรัฐทั้งหมด และด้านขวามือสุด เป็นจุดที่เป็นการจัดการประมงโดยชุมชนและการจัดการประมงร่วมกัน จะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างการจัดการประมงทั้งสองระบบการจัดการประมงร่วมกันนั้น จะเป็นการจัดการประมงที่รัฐจะยอมให้ชุมชนประมงหรือองค์กรชาวประมงเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการประมงด้วย โดยในระยะแรกบทบาทของชุมชนประมงจะมีเพียงเล็กน้อยและจะเพิ่ม มากขึ้นตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันบทบาทของรัฐในการจัดการประมงก็จะลดลงทีละน้อย เมื่อการจัดการประมงร่วมกันได้พัฒนาไปถึงจุดสุดท้าย การจัดการประมงโดยชุมชนก็จะเกิดขึ้น ณ จุดนี้ บทบาทของรัฐในการจัดการประมงจะลดลงเหลือเพียงเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการให้แก่ ชุมชนเท่านั้น ชุมชนจะทำหน้าที่ในการจัดการประมงอย่างสมบูรณ์

สิ่งสำคัญที่สุดสองประการ ซึ่งจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลงจากการจัดการประมงโดยรัฐ ไปสู่การจัดการประมงร่วมกันและการจัดการประมงโดยชุมชนก็คือ ประการแรก รัฐต้องมีนโยบาย ที่แน่ชัดในการที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการประมง โดยยึดหลักว่าผู้ที่สมควรจะเข้ามามีบทบาท ในการจัดการประมงนั้นจะต้องเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการประมง ซึ่งก็ได้แก่ตัวชาวประมง และชุมชนประมง เพราะเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากทรัพยากรประมง นอกจากนั้นแล้ว

เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประมงจะต้องเปลี่ยนแนวความคิดที่เคยมีอยู่เดิม ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้มีอำนาจในการจัดการมาเป็นผู้ที่ให้บริการแก่ชาวประมง และประการที่สอง ชาวประมงจะต้องเข้ามารับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการจัดการประมง เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรประมงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการประมงโดยชุมชนนั้น โดยหลักการแล้วจะต้องจ่ายโดยชาวประมงเพื่อความเป็นธรรมต่อคนทุกคนในสังคม ในเบื้องต้นรัฐอาจจะช่วยเหลือสนับสนุนค่าใช้จ่ายในบางส่วนให้หากชาวประมงไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับหลักที่ว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนในการพัฒนาระบบการจัดการประมงที่ทำโดยรัฐไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนมีดังนี้

1. การแจ้งข่าวสาร ขั้นตอนแรกสุดของการพัฒนาก็คือ รัฐจะต้องทำการเผยแพร่แนวคิดของรัฐเกี่ยวกับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการจัดการประมงไปยังชุมชนให้ชาวประมงได้รับรู้อย่างทั่วถึง รวมทั้งจะต้องอธิบายให้ชาวประมงได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในระบบการจัดการประมงโดยชุมชน ในขณะเดียวกันรัฐจะดำเนินการเช่นเดียวกันนี้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการประมงโดยชุมชน ในขั้นตอนนี้รัฐต้องมีความมั่นใจว่าชาวประมงและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนที่เหมือนกัน ซึ่งเมื่อทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจร่วมกันแล้ว การดำเนินการขั้นต่อไปจะเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาจะล้มเหลวหรือสำเร็จจะขึ้นอยู่กับความเข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐหรือฝ่ายชาวประมง รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนด้วย

2. การปรึกษาหารือ เมื่อรัฐได้ทำการชี้แจงให้ชาวประมงได้เข้าใจในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนแล้ว รัฐและชาวประมงจะทำการปรึกษาหารือกันเพื่อหาข้อสรุปว่าชาวประมงมีความสนใจและต้องการให้มีการจัดการระบบนี้เกิดขึ้นหรือไม่ การปรึกษาหารือจะต้องทำกับชาวประมงอย่างทั่วถึง เพื่อรัฐจะได้รู้ว่าชุมชนประมงใดพร้อมที่จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการประมง และรัฐเองจะได้รับความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบนี้จากชาวประมง การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดและจริงจัง จะได้ข้อสรุปที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชน

3. การสร้างความร่วมมือ หลังจากการปรึกษาหารือและได้ข้อสรุปที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชน ระหว่างชาวประมงด้วยกัน และระหว่างชุมชนประมงที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ในระบบการจัดการประมงโดยชุมชนนั้น

ความร่วมมือกันเป็นปัจจัยที่สำคัญทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

4. การติดต่อสื่อสาร รัฐจะต้องสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-ways communication) ให้เกิดขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างกัน การสื่อสารที่ผิดพลาด อาจนำไปสู่การล้มเหลวของโครงการได้ การติดต่อสื่อสารจะใช้การสื่อสารทุกประเภทที่จะสามารถใช้ได้ เพื่อให้การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุด

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ในการจัดการประมงไม่ว่าจะอยู่ในรูปใดข้อมูลที่ถูกต้อง และทันสมัยเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ดังนั้น รัฐและชุมชนประมงจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนการดำเนินการ และงบประมาณที่รัฐจะจัดสรรให้กับโครงการนี้ นอกจากนี้ข้อมูลทางวิชาการ ด้านต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่รัฐจะต้องให้กับชุมชนประมง เพื่อให้ชุมชนประมงจะได้ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดการประมง ในส่วนของข้อมูลที่ชุมชนจะต้องจัดหาให้กับรัฐ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับ ปริมาณการจับสัตว์น้ำ จำนวนชาวประมง เรือประมง และเครื่องมือที่ทำการประมงประเภทต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะนำไปใช้สำหรับการประเมินขนาดของสต็อกของสัตว์น้ำและการกำหนดปริมาณ การลงแรงทำการประมงที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการจัดการ ประมงของชุมชนต่อไป

6. การให้คำปรึกษาหารือ บทบาทที่สำคัญของรัฐในระบบการจัดการประมงโดยประมง ชุมชนนั้น คือ เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการให้แก่ชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความพร้อมที่จะให้คำปรึกษา แก่ชุมชน โดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ ของการพัฒนาการจัดการประมงโดยชุมชน ชุมชนประมง จะมีความต้องการคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ชุมชนประมงก็สามารถ ให้คำปรึกษาแก่รัฐด้านต่าง ๆ ได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมของชุมชน

7. การปฏิบัติงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวประมงจะต้องจับมือร่วมกัน ในการปฏิบัติตามภารกิจต่าง ๆ ที่มีอยู่ การปฏิบัติงานร่วมกันจะช่วยให้งานสำเร็จได้โดยง่าย เพราะทั้งสองฝ่ายจะมีความรู้ความชำนาญที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน เมื่อรวมเอาศักยภาพ ของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกันจะเกิดพลังที่เข้มแข็งในการผลักดันให้การพัฒนา รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้แล้วการปฏิบัติงานร่วมกันจะสร้างความสนิทดนทำให้เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ และชาวประมง ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งอะไรขึ้น ทั้งสองฝ่ายสามารถจะทำความตกลง ระหว่างกันได้โดยง่าย ในส่วนของชาวประมงการปฏิบัติงานร่วมกันจะต้องเกิดขึ้นในกลุ่ม ของชาวประมงด้วยเช่นกัน ภายใต้ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนนั้น ชาวประมงทุกคนในชุมชน

จะมีภาระหน้าที่ร่วมกันในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรประมงของชุมชน การให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของชุมชน ร่วมกันปกป้องทรัพยากรประมงของชุมชน ฯลฯ เป็นต้น

8. การสร้างระบบหุ้นส่วน ภายใต้ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนนั้น ในทางนิคินัยแล้วชุมชนประมงจะเป็นเจ้าของทรัพยากร แต่ในทางปฏิบัติทรัพยากรประมงเหล่านี้ชาวประมงในชุมชนนั้นจะเป็นเจ้าของและเป็นผู้ใช้ประโยชน์ ชาวประมงทุกคนจึงมีหุ้นส่วนอยู่ในทรัพยากรประมง ดังนั้น จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในตัวชาวประมงทุกคน ชาวประมงจะต้องรู้ว่าตนเองมีหุ้นส่วนอยู่ในความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดการประมงโดยชุมชน และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการระบบนี้จะได้รับการจัดสรรให้กับหุ้นส่วนทุกคนอย่างยุติธรรม

9. การควบคุมโดยชุมชน เมื่อการพัฒนาการจัดการประมงโดยชุมชนได้มาถึงจุดที่ชุมชนจะทำหน้าที่ในการจัดการประมงได้แล้ว รัฐจะปล่อยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดระเบียบและข้อบังคับขึ้นมาใช้กับการทำการประมงของชุมชนเอง คณะกรรมการจัดการประมงของชุมชน จะทำการพิจารณาออกระเบียบข้อบังคับเพื่อใช้สำหรับการจัดการประมง โดยยึดหลักประชาธิปไตยในการตัดสินใจว่าจะออกระเบียบข้อบังคับอะไรบ้าง ซึ่งระเบียบข้อบังคับที่ออกมาจะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากชาวประมงทุกคนอย่างเคร่งครัด ดังนั้น การควบคุมการทำการประมงจึงทำโดยชุมชนอย่างสมบูรณ์ ผู้ที่ละเมิดจะถูกชุมชนลงโทษ ตั้งแต่กล่าวคำเตือน เปรียบเทียบปรับ ห้ามทำการประมงชั่วคราว และการขับออกจากการเป็นสมาชิก ซึ่งจะทำให้หมดสิทธิการทำการประมงโดยสิ้นเชิง

10. การประสานงานระหว่างชุมชน เมื่อทุกชุมชนได้มีการจัดการประมงโดยชุมชนแล้ว แต่ละชุมชนจะมีเขตทำการประมงของตนเองที่แน่ชัดและจะมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนอื่น เพื่อให้การจัดการประมงโดยชุมชนในภาพรวมทั้งหมดมีประสิทธิภาพทุกชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดติดกันจะต้องมีการประสานงานระหว่างกัน โดยอาจจะมีการรวมตัวกันเป็นองค์กรระดับภูมิภาคหรือจังหวัดขึ้นมา ซึ่งจะมีประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรประมงที่มีการอพยพหากินอยู่ในแหล่งทำการประมงของหลายชุมชน การตรวจตราดูแลทรัพยากรประมงร่วมกัน รวมทั้งการฟื้นฟูทรัพยากรและการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานร่วมกัน

เงื่อนไขสำคัญของการไปสู่ความสำเร็จของระบบการจัดการประมงโดยชุมชน

มีนักวิจัยในหลายประเทศได้พยายามค้นคว้าวิจัยเพื่อหาคำตอบในการพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชนที่มีผลสำเร็จ คำตอบที่ได้มีความหลากหลายด้วยกัน เพราะความแตกต่างกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของแต่ละประเทศ แม้แต่ในประเทศเดียวกันในแต่ละภูมิภาคก็มีความแตกต่างกันในเรื่องเหล่านี้ เช่น คำตอบที่ได้จึงเป็นคำตอบสำหรับพื้นที่ที่ทำการศึกษานั้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อทำการประมวลคำตอบทั้งหมด

ที่ได้มานั้น จะสามารถสรุปได้ว่าในการที่จะพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชนให้สำเร็จได้นั้น จะต้องมีเงื่อนไขสำคัญ 11 ประการ ดังนี้

1. มีการกำหนดขอบเขตแหล่งทำการประมงของแต่ละชุมชนให้ชัดเจน แหล่งทำการประมงจะอยู่ภายใต้การจัดการของชุมชนใด จะต้องมิจุดที่แสดงขอบเขตไว้อย่างเด่นชัด โดยทั่วไปจะอาศัยสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งที่แสดงขอบเขตเพราะดูได้ง่าย ในการกำหนดว่าชุมชนใดจะมีแหล่งทำการประมงจำนวนเท่าใดก็ขึ้นอยู่กับความชุกชุมของทรัพยากรประมง จำนวนชาวประมง ระดับความลึกของน้ำ และความสามารถในการจัดการประมงของชุมชน

2. มีการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจน เนื่องจากผู้ที่มีสิทธิในการทำการประมงในแหล่งทำการประมงของชุมชนได้นั้น จะต้องเป็นสมาชิกขององค์กรชาวประมงของชุมชน และเนื่องจากทรัพยากรประมงจะมีให้ใช้ประโยชน์ได้จำนวนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งก็จะเหมาะสมกับจำนวนชาวประมงจำนวนหนึ่งเช่นกัน ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของชาวประมงหรือสมาชิกให้ชัดเจน เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนชาวประมงไม่ให้มีจำนวนมากเกินไป เพราะนอกจากจะมีทรัพยากรประมงไม่เพียงพอแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องของการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและบริหารและจัดการประมง

3. ชาวประมงมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ชาวประมงที่มีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ มาก่อน โดยอาจจะเป็นการรวมกันทางศาสนา การทำการประมงหรือแม้แต่การรวมกลุ่มกันในวงศ์เครือญาติจะรู้ถึงวิธีการหาข้อสรุปของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาด้วยกัน ประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการรวมตัวกันเพื่อการจัดการประมงโดยชุมชน การจัดการประมงโดยชุมชนจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าชาวประมงไม่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม

4. ชุมชนเคยมีประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน เช่น การจัดการใช้แหล่งน้ำ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และป่าไม้ของชุมชน ซึ่งหลักในการจัดการจะคล้ายคลึงกับการจัดการประมงโดยชุมชน ดังนั้น เมื่อนำระบบการจัดการประมงโดยชุมชนเข้าไปชุมชนก็จะรับได้โดยง่าย

5. ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการประมงโดยชุมชนจะต้องมากกว่าค่าใช้จ่ายที่เสียไป ซึ่งจุดนี้จะต้องสามารถชี้แจงให้ชาวประมงได้เห็นอย่างชัดเจน

6. ชาวประมงที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประมง โดยจะต้องเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์กรชาวประมงที่ตั้งขึ้น เข้าร่วมประชุม ออกความเห็นและลงคะแนนเสียงในการกำหนดทิศทางในการจัดการประมง รวมทั้งจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำการประมงของตนที่ถูกต้องและทันสมัยแก่องค์กรที่ชุมชนตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ในการจัดการประมง และปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ ของชุมชนโดยเคร่งครัด

7. มาตรการในการจัดการประมงที่ชุมชนกำหนดขึ้นนั้นสามารถดำเนินการได้ในทางปฏิบัติ มาตรการที่กำหนดใช้จึงควรเป็นมาตรการที่ง่ายในทางปฏิบัติ และการติดตามหรือตรวจตราสามารถทำได้ง่ายโดยชาวประมงทุกคน

8. มีกฎหมายที่เหมาะสมสนับสนุน รัฐจะต้องตรากฎหมายออกมารับรองการรวมตัว เป็นองค์กรของชาวประมง สิทธิในการทำการประมง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการ ประมงของชุมชน ซึ่งกฎหมายเหล่านี้จะต้องมีให้พร้อมแต่เบื้องต้น

9. สมาชิกของชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีกลุ่มผู้นำในชุมชน สมาชิกของชุมชน จะต้องมีความเต็มใจในการเสียสละเวลา กำลังและทุนทรัพย์ในการจัดการประมง และในชุมชน มีกลุ่มผู้นำที่จะเป็นหลักในการจัดการประมง

10. รัฐมีการกระจายอำนาจและมอบอำนาจในการจัดการประมงให้แก่ชุมชน รัฐจะต้อง มีนโยบายที่แน่ชัดในเรื่องนี้ และมีการตรากฎหมายที่จำเป็นออกมาเพื่อแสดงเจตจำนงที่แน่วแน่ ของรัฐที่จะกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น

11. มีการประสานงานที่ต่อเนื่องระหว่างรัฐกับชุมชน โดยรัฐอาจตั้งองค์กรนี้ ควรจะประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากรัฐ และตัวแทนขององค์กรชาวประมง องค์กรนี้จะทำหน้าที่ ติดตามประเมินผลการจัดการประมงโดยชุมชนในแต่ละพื้นที่ แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างชุมชน รวมทั้งเป็นองค์กรที่กำหนด กฎระเบียบที่ทุกชุมชนต้องปฏิบัติร่วมกัน

ผลดีของการจัดการประมงโดยชุมชนที่ได้รับผลสำเร็จ

ในการจัดการประมงโดยชุมชน หากมีเงื่อนไขตามที่กล่าวไว้ในข้อก่อนแล้ว การจัดการประมงก็จะประสบความสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลดีให้เกิดขึ้นกับสังคมในหลายด้านด้วยกัน คือ

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดให้เกิดขึ้นในระหว่างชาวประมงและกลุ่มชาวประมงต่าง ๆ อันจะทำให้การวางแผนการจัดการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงในภาพรวมสามารถ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมให้เกิดขึ้นกับชาวประมงทุกคน เต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดการประมง ตั้งแต่การพร้อมในกันออกค่าใช้จ่าย ในการจัดการประมง การร่วมแรงกันในการฟื้นฟูทรัพยากรประมงชายฝั่ง ตลอดจนไปจนถึงการปฏิบัติตามกฎและระเบียบต่าง ๆ ที่ชุมชนได้กำหนด ซึ่งจะทำให้ชาวประมงได้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหา ของนักชีววิทยาที่ว่าชาวประมงเป็นผู้ล่าที่ไม่รู้จักพอ และในสายตาของนักเศรษฐศาสตร์ที่ว่า ชาวประมงมุ่งเน้นแต่จะแสวงหากำไรสูงสุดจากทรัพยากรประมงแต่ประการเดียว

3. การขัดแย้งระหว่างชาวประมงและกลุ่มชาวประมงจะลดลงและหมดสิ้นไป เพราะทรัพยากรประมงมีเพียงพอสำหรับชาวประมงทุกคนในระดับที่ทุกคนพอใจภายใต้ระบบ การจัดการประมงที่ชุมชนได้กำหนดขึ้น หากมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นจะใช้วิธีการเจรจาต่อรองกันภายใต้ เงื่อนไขความยุติธรรมและเสมอภาคของทั้งสองฝ่าย

4. ชาวประมงจะมีอำนาจต่อรองกับภายนอกมากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่จะต้องเจรจาต่อรอง ในการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรน้ำกับผู้ใช้ทรัพยากรกลุ่มอื่น ๆ หรือในกรณีที่การใช้ทรัพยากร อื่นใดในพื้นที่ชายฝั่ง ชาวประมงจะมีอำนาจในการเจรจาต่อรองกับผู้ที่ จะเข้าร่วมใช้ทรัพยากรชายฝั่ง

5. การรวมตัวของชาวประมง เป็นองค์กรที่เป็นระบบในการจัดการประมงโดยชุมชน พลังของกลุ่มที่ใช้ในการจัดการประมงอย่างเข้มแข็งจะเป็นพลังที่สามารถนำไปใช้ในการต่อรองกับ พ่อค้าคนกลางในระบบตลาดเป็นอย่างดี

6. ผลจากการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดของชาวประมงและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก่อให้เกิด ความร่วมมืออย่างแน่นแฟ้นระหว่างชาวประมงกับรัฐ ทั้งสองฝ่ายจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการประมงระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรประมง การมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยจะทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจในสภาพของทรัพยากรประมงชายฝั่ง ได้อย่างถูกต้อง อันนำไปสู่การพัฒนาการประมงชายฝั่งแบบยั่งยืนต่อไป

7. ก่อให้เกิดความยินยอมพร้อมใจทั้งจากชาวประมงและรัฐที่จะแสวงหาวิธีในการจัดการ ประมงที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดความด้อยประสิทธิภาพในการจัดการประมงของชาวประมง ที่เกิดขึ้นได้

8. สร้างความไว้วางใจระหว่างชาวประมงและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เกิดขึ้น อีกทั้งชาวประมงจะมีความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน การลงทุนทำการประมงที่จะเป็นการเอาเปรียบผู้อื่น จะลดลงและหมดไปไปในที่สุด

9. เมื่อชาวประมงและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเชื่อมั่นต่อกันสูง การควบคุมโดยการตรวจจับ ก็ไม่ใช่สิ่งจำเป็นอีกต่อไป เนื่องจากมีความมั่นใจว่าชาวประมงทุกคนรู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเจ้าหน้าที่ของรัฐยืนเคียงข้างอยู่กับชาวประมง และจะรักษา ผลประโยชน์ของชาวประมงอย่างเต็มที่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่มีอยู่

10. เมื่อรัฐเห็นว่าชุมชนประมงสามารถดำเนินการในเรื่องของการจัดการประมงได้ผลดีแล้ว รัฐก็จะกระจายอำนาจในการจัดการให้เพิ่มมากขึ้น หรือขยายขอบเขตในการจัดการให้กว้างขึ้นกว่าเดิม จะเห็นได้ว่าการจัดการประมงโดยชุมชนนั้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการพัฒนาประมง อย่างยั่งยืนและสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชาวประมงขนาดเล็ก ดังนั้น การจัดการประมงโดยชุมชน จะไม่เกิดขึ้นได้โดยง่ายหรือภายในระยะเวลาอันสั้น และก็จะไม่สามารถให้ความมั่นใจได้ว่าระบบนี้

จะยังยืนตลอดไป เพราะเมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปก็อาจจะมียุทธวิธีการจัดการประมงวิธีอื่นที่เหมาะสมกว่าก็ได้

สิ่งที่ต้องระลึกลูกอยู่เสมอก็คือ การจัดการประมงโดยชุมชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองแบบประชาธิปไตย มีการคัดเลือกตัวแทนโดยการลงคะแนนเสียง การตัดสินใจใด ๆ ใช้เสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน ดังนั้น ภายใต้ระบบนี้ชาวประมง ชุมชนประมงและรัฐจะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและโครงสร้างให้สอดคล้องกับระบบการจัดการประมง โดยชุมชนจะมุ่งเน้นว่าใครเป็นผู้ควบคุมสิทธิการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมง และใครจะเป็นผู้ได้ประโยชน์จากทรัพยากร ซึ่งการที่จะพัฒนาการจัดการประมงโดยชุมชนให้เกิดขึ้นมาได้ นั้น จะต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบเพื่อแสวงหาเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยชุมชนของประเทศต่อไป

แนวคิดการพึ่งพาทรัพยากร

การพึ่งพาจะหว่างกันมาจากเหตุผลที่ว่า “ไม่มีสิ่งใดที่บุคคลจะได้มาตามที่ต้องการทั้งหมด ในเหตุการณ์หรือกรณีใด ๆ ที่ต้องขึ้นอยู่กับมากกว่าสาเหตุเดียวก็คือ ผลลัพธ์ของการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันนั่นเอง” ดังเช่น ในระบบสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interactions) จะมีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันดำรงอยู่ เมื่อใดก็ตามที่ตัวการกระทำคนใด (One actor) ไม่สามารถควบคุมเงื่อนไขที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นเพื่อการบรรลุเป้าหมายของการกระทำทั้งหมด หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ตามที่ปรารถนาจากการกระทำเหล่านั้นได้ ตัวการกระทำนั้นก็ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่น ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ การพึ่งพาอาศัยระหว่างกันมีความสำคัญต่อองค์กร นอกจากทำให้องค์กรสามารถจัดการกับความไม่แน่นอนได้แล้ว ยังทำให้องค์กรสามารถบรรลุตามที่ปรารถนาได้อีกด้วย และการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันยังเป็นผลที่เกิดจากธรรมชาติขององค์กรในระบบเปิด อันมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า “องค์กรจะต้องมีการแลกเปลี่ยนกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ทรัพยากรที่จำเป็นมาอันจะนำไปสู่การอยู่รอดขององค์กรได้ในที่สุด” และการบริหารจัดการกับการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน สามารถกระทำได้โดยอาศัยการประสานความร่วมมือกันระหว่างองค์กรในรูปของกลยุทธ์ต่าง ๆ นั่นเอง (Pfeffer & Salancik, 1978, pp. 41-43 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551)

ตามทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรยังตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าองค์กรต้องพึ่งพาทรัพยากรบางประการในสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เพื่อการมีทางเลือกมากขึ้น หรือเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ แนวคิดนี้ยังเชื่อว่าองค์กรที่หลีกเลี่ยงการมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ โดยต้องการอยู่อย่างอิสระ โดยเอกเทศ นอกจากจะมีความสิ้นเปลืองในตัวเองแล้ว

องค์การอาจประสบกับการถูกคุกคามทั้งในเรื่องความเป็นอิสระและเรื่องของการพึ่งพาอาศัย
ระหว่างกันก็อาจเป็นไปได้ (Miller, 1995, p. 10 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551)

ข้อเสนอสนับสนุนการสรุปสมมติฐาน (Premise) ของ (Aiken & Hage, 1968 อ้างถึงใน
พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551) กล่าวถึงที่มาของการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันขององค์การไว้อย่าง
ชัดเจนว่า ความหลากหลายภายในองค์การ (Organizational diversity) กระตุ้นให้้องค์การต้องสร้าง
นวัตกรรมหรือการนำสิ่งใหม่เข้ามา (Organizational innovation) การสร้างนวัตกรรมหรือการนำ
สิ่งใหม่เข้ามา ทำให้ต้องการเพิ่มความต้องการในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เมื่อมีความต้องการ
ในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น องค์การจึงต้องพัฒนาการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันกับองค์การอื่น ๆ
มากยิ่งขึ้นตามไปด้วย จึงเห็นได้ว่าองค์การถูก “แรงผลักดัน” (Pushed) ให้จำเป็นต้องเข้าสู่การพึ่งพาอาศัย
ระหว่างกัน เนื่องจากความต้องการทางด้านทรัพยากรต่าง ๆ และการขาดแคลนทรัพยากร ทั้งหมดนี้
ได้สร้างแรงบังคับให้้องค์การต้องมีกิจกรรมความร่วมมือกันองค์การอื่น ๆ ทรัพยากรที่กล่าวมานั้น
ไม่เพียงเป็นรูปของตัวเงิน หากแต่ยังรวมถึงทรัพยากรที่เป็นทักษะความชำนาญเฉพาะทาง
และการสามารถเข้าถึงชนิดของตลาดที่มีลักษณะเฉพาะได้อีกด้วย กลไกที่จำให้ได้มาซึ่งทรัพยากร
ก็โดยการสร้างโครงการความร่วมมือกัน (Joint-programs) ซึ่งถูกมองว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด
ของการแลกเปลี่ยนระหว่างองค์การ ยิ่งจำนวนของโครงการความร่วมมือมีมากเท่าใด
ระดับของการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างองค์การก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น (Guetzkow, 1966 อ้างถึงใน
พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551) โอกาสของการได้มาซึ่งทรัพยากรและการอยู่รอดขององค์การก็ยิ่ง
มีมากขึ้นเช่นเดียวกัน

ส่วนรูปแบบหรือกลยุทธ์การพึ่งพาอาศัยระหว่างกันที่มีการนำมาใช้มีหลายประเภทด้วยกัน
เช่น การลงทุนร่วม (Joint subsidiary) การจัดทำโครงการร่วมกัน (Joint program) การควบรวม
กิจการเข้าด้วยกัน (Mergers) การตั้งกรรมการอำนวยการร่วม (Interlocking boards) การสร้าง
ความเป็นพันธมิตรร่วมกัน (Alliances) การรวมกันดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ (Collusion)
การสร้างเครือข่ายระหว่างองค์การ (Inter-organizational networks) การผนึกกำลังเข้าด้วยกัน
(Coalesce) และการดึงเข้ามาเป็นพรรคพวก (Cooptation) เป็นต้น จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์เหล่านี้
มีการนำมาใช้มากในองค์การภาคธุรกิจเอกชน แต่ในองค์การภาคไม่แสวงหากำไรหรือองค์การ
ภาคที่สามแล้ว ผลงานการศึกษาเรื่องการใช้กลยุทธ์ของการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันยังมีน้อยมาก

กลยุทธ์ทั้งหลายที่กล่าวมานี้ยังสามารถเรียกโดยรวมได้ว่าเป็นการพยายามจัดการกับ
“การพึ่งพาอาศัยกันแบบเกื้อกูลกัน” หรือที่เรียกว่า “Symbiotic interdependence” อันหมายถึง
การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างกันของสิ่งมีชีวิตที่มีความแตกต่างกัน แต่มีการให้ประโยชน์ซึ่งกันละกัน
การสร้างเครือข่ายและการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการป้องกันตัวที่มี

ประสิทธิผล (Coat-effective means) เป็นวิธีการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและการกระจายความรู้เกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มประชาชนเป้าหมายได้ เป็นการหาทางออกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศหรือเหมาะสมที่สุดด้วยตนเอง (Best practices) นอกจากนั้นแล้วการสร้างเครือข่ายยังทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถพูดเป็นเสียงเดียวกันได้อย่างเข้มแข็ง และยังเพิ่มพูนความสำคัญในการสร้างผลกระทบในฐานะของการเป็นนักเจรจาต่อรองและการเคลื่อนไหวทางสังคมผลักดันทางนโยบายได้อีกด้วย (Holmen, 2002 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551)

มีงานวิจัยบางชิ้นที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพาทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่ เงินทุน สมาชิกในองค์กรที่มีศักยภาพ ผู้นำที่มีทักษะและความชำนาญงาน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ และการสร้างเครือข่ายร่วมกันยังก่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติ และมีรูปแบบการจัดองค์กรใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกด้วย อันเนื่องมาจากองค์กรเหล่านี้ต่างได้รับการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้มีความน่าเชื่อถือ จึงสามารถเข้าถึงเครือข่ายของการแลกเปลี่ยนทรัพยากรได้

ในเรื่องตัวแบบของการร่วมมือกัน (The collaboration model) และประสิทธิผลของตัวแบบในการเพิ่มการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันขององค์กร โดยทำการศึกษาใน 2 องค์กรที่มีการทำข้อตกลงระหว่างกัน ผลการศึกษาพบว่า การขาดแคลนทรัพยากรทำให้องค์กรต้องมีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น และยังพบอีกว่าตัวแบบของการร่วมมือกันยังลดความขัดแย้งระหว่าง 2 องค์กร ทำให้อำนาจมีการกระจายกว้างออกไป (Diffuses power) และยังช่วยให้การมีส่วนร่วมมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ (Alexander, 2000 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551) ที่พบว่า การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเป็นวิธีการหนึ่งในการลดความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อมและช่วยสร้างหลักประกันอย่างมั่นคงให้กับการหารายได้ รวมถึงยังช่วยลดความรุนแรงของการแข่งขันเรื่องทรัพยากรในระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันเองอีกด้วย (Doan, 1995 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551)

การสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอกอื่น ๆ โดยผ่านการจัดตั้งกรรมการอำนวยการร่วม (Interlocking directorates) ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรเสนอว่าองค์กรสามารถลดผลของการต้องพึ่งพาจากภายนอกแล้วเพิ่มความสามารถในการอยู่รอดได้ โดยการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายนอกเพื่อจัดการกับความสัมพันธ์ในเชิงการแลกเปลี่ยนให้เหมาะสมได้ ด้วยการจัดตั้ง “คณะกรรมการอำนวยการร่วม” (Interlocking directorates) ขึ้นมา การจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการร่วมแท้จริงแล้วเป็นเรื่องการใช้อิทธิพลต่อหมู่คณะอื่น ๆ ในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนนั่นเองและยังเป็นการจัดการกับการต้องพึ่งพาจากภายนอก ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มคนที่องค์กรต้องพึ่งพาหรือให้การสนับสนุนอื่น ๆ

คำว่า “กรรมการอำนวยการร่วม” หมายถึง ในสถานการณ์ใด ๆ ที่ซึ่งมีองค์การอยู่ สององค์การหรือมากกว่า โดยมีกรรมการบริหารหนึ่งคนหรือมากกว่าที่เข้ามารับผิดชอบภารกิจ ขององค์การร่วมกันหรือเป็นระบบที่บุคคลผู้หนึ่งเป็นกรรมการบริหารขององค์การหนึ่งอยู่แล้ว และมาเป็นกรรมการบริหารขององค์การอื่นอีกด้วย (ติน ปรัชญพฤทธิ, 2546 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551) จะเห็นได้ว่า คำว่า “กรรมการอำนวยการร่วม” เป็นเรื่องการทับซ้อนกันของกรรมการ ที่ทำหน้าที่ในการบริหารองค์การ ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนได้เข้ามารับหน้าที่ เป็นกรรมการบริหารของสมาคมวิชาชีพในท้องถิ่น การกระทำเช่นนี้อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการเชื่อมโยงต่อกันของคณะกรรมการบริหารร่วมระหว่างสององค์การก็ได้ หรือเช่นในกรณีอดีต ของไทยสมัยหนึ่งที่มีผู้บริหารระดับสูงของธนาคารแห่งประเทศไทยและจากหน่วยงานภาครัฐ บางกระทรวงได้เข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารของมูลนิธิทางด้านการพัฒนาชนบทองค์การหนึ่ง เป็นต้น

แท้จริงแล้วการเชื่อมโยงต่อกันขององค์การเป็นเป้าหมายที่อยู่ในความสนใจ ของนักสังคมศาสตร์มายาวนาน ความหมายที่บอกเป็นนัยในเกือบจะทุกการถกเถียงของปรากฏการณ์นี้ ก็คือ ฐานคติที่ว่า กรรมการอำนวยการร่วมคือส่วนหนึ่งที่ประจักษ์ชัด อันแสดงถึงการที่สังคม อุตสาหกรรมร่วมสมัยได้ถูกรวบงำโดยผู้นำทางเศรษฐกิจที่มีการเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น ด้วยเหตุผลดังกล่าวขอบเขตหรือระดับของการเชื่อมโยงต่อกันระหว่างองค์การที่มีขนาดใหญ่ (Major corporation) จึงเป็นประเด็นสำคัญของการถกเถียงอย่างต่อเนื่องเสมอมาระหว่างผู้ที่ยึดมั่น ในแนวคิดทางสังคมแบบพหุนิยม (Pluralist) กับแนวคิดชนชั้นนำที่มีอำนาจ (Elitist) อย่างไรก็ตาม ข้อถกเถียงส่วนใหญ่เหล่านี้ได้ละเลยสาเหตุอันเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเชื่อมโยงกันขององค์การ ขณะที่ในกระบวนทัศน์ทางทฤษฎี (Theoretical paradigm) ได้มีความก้าวหน้าถึงขั้นชี้ให้เห็นว่า การดึงเอาผู้นำเข้ามาเป็นพรรคพวกในความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ (Interorganization elite cooperation) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบกรรมการอำนวยการร่วมนั้น คือ การแสดงให้เห็นถึงความเพียรพยายาม ขององค์การในการคาดการณ์ถึงเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ เพื่อการควบคุม ความสัมพันธ์ที่มีกับองค์การอื่น หรืออีกนัยหนึ่งการเชื่อมโยงองค์การเข้าไว้ด้วยกันก็คือ กลยุทธ์ การสร้างความร่วมมือเพื่อควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างองค์การในบางระดับที่ต้องขึ้นอยู่กับ องค์การอื่นนั่นเอง

ทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์การได้ เน้นถึงการที่องค์การมีการดำเนินงานอยู่ภายในสิ่งแวดล้อมที่ใหญ่กว่าอันประกอบด้วยองค์การอื่น ๆ โดยปกติแล้วองค์การเหล่านี้ถือว่าต้องขึ้นต่อกันและกัน แท้จริงแล้วระดับของการพึ่งพาระหว่างกัน ในสององค์การใด ๆ ก็คือ การกระทำหน้าที่เพื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่หายากหรือขาดแคลน

สมมติฐานสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการนี้จึงมีว่า องค์การที่มีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน มีแนวโน้มที่จะสร้างกลยุทธ์ของการร่วมมือกันประเภทต่าง ๆ ด้วยความเคารพต่อกันและกัน กลยุทธ์เช่นนี้เอื้ออำนวยในองค์การสามารถลดหรือควบคุมแหล่งของความไม่แน่นอนที่สำคัญ ในสิ่งแวดล้อมได้ แม้ว่าการศึกษาเชิงประจักษ์ในหัวข้อสำคัญนี้มีจำกัด แต่การทำหน้าที่สำคัญที่สุดของการเชื่อมโยงต่อกันระหว่างองค์การได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทักษะ ความชำนาญระหว่างองค์การด้วยกัน การเชื่อมโยงต่อกันขององค์การยังช่วยทำให้ปัจจัยทางด้านการสื่อสารและการติดต่อประสานงานกันระหว่างองค์การ ซึ่งในบางระดับจำเป็นต้องมีการพึ่งพาต่อกันอื่นมีความมั่นคงมากขึ้น แม้ว่ากรรมการอำนวยการร่วมแทบจะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการบริหารจัดการภายในองค์การเลย แต่กรรมการอำนวยการร่วมก็คอยให้คำแนะนำปรึกษาแก่ฝ่ายบริหารเมื่อองค์การต้องมีความสัมพันธ์กับภายนอกได้เป็นอย่างดี

กลยุทธ์ของการรับเอาองค์การที่มีอำนาจจากภายนอกเข้ามาอยู่ในชุดความสัมพันธ์ระหว่างองค์การนับเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นไปได้ในการจัดการกับการพึ่งพาระหว่างกันขององค์การกับสิ่งแวดล้อม (Warren, 1967 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551) ตั้งข้อสังเกตว่าการรับเอาองค์การจากภายนอกเข้ามาจะมีหลายระดับ ในกรณีขององค์การภาคธุรกิจเอกชนอาจมีการรับเอาการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันมาทั้งหมดด้วยการควบรวมกิจการเข้าด้วยกัน หรือมีการตกลงกันอย่างเป็นทางการ โดยผ่านการทำสัญญาระยะยาว หรืออาจมีการรับเอามาเป็นเพียงบางส่วน โดยใช้กลยุทธ์การดึงเข้ามาเป็นพรรคพวก (Cooptation) แต่ในองค์การไม่แสวงหากำไรยังไม่เคยปรากฏผลการศึกษาในประเด็นนี้มาก่อนแต่อย่างใดเลย (Pfeffer, 1972 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551)

เมื่อกรรมการอำนวยการร่วมเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญของการเชื่อมโยงต่อกันในระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal linkage) และระหว่างองค์การในระดับกรรมการบริหาร และเนื่องจากการอยู่ในฐานะตำแหน่งที่มีศักยภาพที่จะใช้อิทธิพลต่อกลยุทธ์ขององค์การ รวมถึงลดถึงการมีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบและการควบคุมพฤติกรรมทางการบริหาร กรรมการอำนวยการร่วมจึงมีความรับผิดชอบเป็นพิเศษทั้งในเรื่องการสร้างสรรค์ (Creation) การบำรุงดูแลรักษา (Maintenance) และการพัฒนาสายใยความสัมพันธ์ อันจะช่วยเสริมรากฐานของการพึ่งพาระหว่างกันให้มีความยั่งยืนมากขึ้นแล้ว จะก่อให้เกิดความไว้วางใจและเกิดการเรียนรู้ระดับกลยุทธ์ได้ กรรมการบริหารอาจมีตำแหน่งอยู่ในหลายคณะกรรมการ การมีตำแหน่งอยู่ในหลายกรรมการทำให้กรรมการบริหารเป็นทรัพยากรสำคัญในการช่วยดึงทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรทางด้านบริหารจัดการมาสู่องค์การได้ ในฐานะที่เป็นทรัพยากรอย่างหนึ่งกรรมการบริหารอาจเป็นตัวเชื่อมที่ดีที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารและความเชี่ยวชาญ ซึ่งหาไม่ได้จากที่อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้ กรรมการบริหารที่เป็นตัวเชื่อมที่ดียังสามารถช่วยดึงทรัพยากรเข้ามาได้ด้วยการทำให้องค์การ

มีความชอบธรรม มีเกียรติภูมิหรือมีความมีศักดิ์ศรี (Prestige) อันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่รอดขององค์กรได้

การจัดตั้งกรรมการอำนวยการร่วมมีประโยชน์ได้หลายอย่าง คือ 1) ทำให้องค์การมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้ดีขึ้นกับองค์กรอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อม เช่น การเป็นกรรมการอำนวยการร่วมระหว่างคู่แข่ง ทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับต้นทุน ราคา และประการที่สำคัญ คือ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่หลายคู่แข่งก็จะไม่เกิดขึ้น นอกจากนั้นแล้วผู้จัดการทรัพยากรก็สามารถให้ข้อมูลในเรื่องความจำเป็นแก่บริษัทได้ หรือนายธนาคารที่เป็นคณะกรรมการอำนวยการร่วมก็จะรู้ว่าเมื่อใดเงินทุนเป็นที่ต้องการ 2) การเชื่อมโยงต่อกันและการเปิดเผยต่อกัน จะนำไปสู่ก้าวแรกที่สำคัญในการได้มาซึ่งความรู้สึกของการสนับสนุนไว้วางใจกันได้ (Commitments of support) จากผู้จัดการทรัพยากรที่สำคัญในสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเมื่อกรรมการบริหารได้รับรู้ปัญหาขององค์กรพวกเขาก็สามารถแยกแยะปัญหาขององค์กรได้ เนื่องจากการนั่งอยู่ในคณะกรรมการบริหาร และพวกเขาก็รู้ถึงความต้องการขององค์กรได้ดี

3) กรรมการร่วมมักมีค่านิยมในการรักษาความชอบธรรมขององค์กรเอาไว้ เกียรติภูมิหรือความมีศักดิ์ศรี และความชอบธรรมของบุคคล หรือความชอบธรรมขององค์กรก็มักจะแสดงออกมาในรูปของกรรมการบริหารองค์กร อันจะช่วยยืนยันคุณค่าขององค์กรที่มีต่อสังคมได้

ในทำนองเดียวกันการเชื่อมโยงต่อกันก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้องค์กรสามารถใช้อิทธิพลต่อทรัพยากรได้ ทั้งในกลุ่มผู้จัดการทรัพยากรและคู่แข่ง นอกจากนั้นแล้วการเชื่อมโยงต่อกันยังเป็นประโยชน์ในการสร้างหลักประกันขององค์กรว่าจะได้ทรัพยากรในช่วงเวลาที่ประสบกับปัญหาความยากลำบาก แต่การเชื่อมโยงกันที่จะทำให้องค์การมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้นนั้นต้องมีรูปแบบพื้นฐาน 2 ประการคือ

1. ต้องเป็นการดึงเอาผู้นำเข้ามาเป็นพรรคพวก (Co-opt)
2. ต้องเป็นการผนึกกำลังกัน (Coalesce) กับองค์กรอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อมอย่างเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องกลยุทธ์ของการดึงเอาผู้นำเข้ามาเป็นพรรคพวกจะมีประโยชน์

อย่างมาก เมื่อนำมาใช้กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีปัญหาในเรื่องการหาทุน โดยองค์กรพัฒนาเอกชนอาจใช้กลยุทธ์นี้ด้วยการแต่งตั้งบุคคลที่มีอำนาจเข้ามาเป็นกรรมการบริหารหรือไม่ก็เป็นบุคคลที่มีแรงผลักดันในการหาทุน (Fund-raising drive) ก็จะทำให้องค์การพัฒนาเอกชนมีช่องทางในการได้ทรัพยากรมามากขึ้นแล้วจะนำไปสู่การอยู่รอดขององค์กรได้ในที่สุด

เมื่อแรงบังคับของสิ่งแวดล้อมที่องค์กรจะต้องเผชิญมีมากขึ้น ความจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มคนภายนอกจึงยิ่งมีมากขึ้นเช่นกัน ในประเด็นนี้จึงต้องมีสัดส่วนกรรมการอำนวยการร่วมในจำนวนที่มาก เราอาจคาดการณ์ได้ว่าในองค์กรที่ประสบกับความล้มเหลวไม่ได้

มีการเพิ่มจำนวนคนข้างนอก ขณะที่ตกอยู่ภายใต้แรงกดดันของสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดแต่อย่างใด ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรเชื่อว่าคณะผู้บริหารที่มาจากภายนอกจะมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือกันระหว่างองค์กร และยังทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้ขยายเขตแดนขององค์กรออกไป (Serving as boundary spanners) อันจะช่วยให้สามารถจัดการกับความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อมได้ ความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อม และความสามารถในการควบคุมข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเชื่อกันว่าจะทำให้องค์กรมีอำนาจแล้วจะนำไปสู่การได้มาซึ่งทรัพยากรที่หายากและขาดแคลนได้ในที่สุด (Pfeffer, 1991 อ้างถึงใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2551)

จึงเห็นได้ว่าการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการร่วมขึ้นมาก็เพื่อช่วยให้เข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญได้ง่ายขึ้น และการเกิดขึ้นของคณะกรรมการอำนวยการร่วมระหว่างองค์กรใดองค์กรหนึ่งกับผู้ป้อนทรัพยากรการผลิต อาจทำให้บรรลุข้อตกลงซึ่งยังไม่เคยเกิดขึ้นก็ได้ อย่างเช่น ถ้าหากนายธนาคารเข้ามาเป็นกรรมการร่วม อาจทำให้องค์กรได้เงินง่ายขึ้น เมื่อไม่มีทางอื่นที่จะได้มา นอกจากนั้นการที่นายธนาคารเข้ามาเป็นสมาชิกร่วม อาจทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าเงินกู้จะมีการชำระคืน อันเนื่องจากธนาคารสามารถควบคุมเหนือองค์กรได้มากขึ้น เพราะมีการเชื่อมโยงต่อกัน

ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรเชื่อว่าการทำงานให้องค์กรมีการเติบโตและการทำให้องค์กรมีขนาดใหญ่มากขึ้น (Larger size) จะเพิ่มโอกาสในการอยู่รอดให้แก่องค์กรมากขึ้น และยังทำให้องค์กรมีอำนาจมากขึ้นในการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เหตุผลเนื่องจากในองค์กรที่มีขนาดใหญ่กว่ามักมีสมาชิกมากกว่า การมีสมาชิกที่มากกว่าย่อมมีผลต่อการมีอิทธิพลต่อคนในชุมชนและสังคม ทั้งในด้านการได้รับการสนับสนุนต่อกิจกรรมขององค์กร และการที่องค์กรสามารถดึงเอาทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งกรรมการบริหารที่มีชื่อเสียงเด่นดัง (High profile board members) เข้ามาร่วมกับงานขององค์กรได้ ทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากการที่องค์กรมีขนาดใหญ่กว่านั่นเอง แท้จริงแล้วการทำงานให้องค์กรที่มีขนาดใหญ่ขึ้นก็คือ กลยุทธ์ของการใช้อิทธิพลต่อกลุ่มอื่น ๆ ในความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนนั่นเอง ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรยังกล่าวว่า ขนาดขององค์กรยังสามารถทำให้กลยุทธ์ของการสร้างความร่วมมือกันมีความเป็นไปได้ และ “ขนาด” ยังทำให้องค์กรมีเกียรติภูมิหรือมีศักดิ์ศรี (Prestige) อันจะทำให้องค์กรเกิดความมั่นใจได้ว่าจะสามารถหาทรัพยากรมาใช้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะที่อยู่ในช่วงเวลาที่ประสบกับปัญหาความยุ่งยากทางเศรษฐกิจ และองค์กรยังสามารถใช้ความได้เปรียบเช่นนี้กดดันต่อผู้ให้การสนับสนุนทางด้านเงินทุน ถ้าหากองค์กรแสดงให้เห็นได้ว่ามีความสามารถในการดำเนินงานตามโครงสร้างได้สำเร็จมากกว่า

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิตรพิบูล ไชยเมือง (2558) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ 2) ศึกษาองค์ประกอบปัจจัยการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ และ 3) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู ใช้วิธีการศึกษาแบบผสม (Mixed methods) แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเครือข่ายและการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานหรือผู้แทน จำนวน 15 กลุ่มองค์กร ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบการพรรณนาวิเคราะห์ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 530 กลุ่มองค์กร ด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม และระยะที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ การวิเคราะห์ปัจจัย (EFA) การวิเคราะห์องค์ประกอบยืนยัน (CFA) และสมการโครงสร้าง (SEM) นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยในกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยปัจจัยทุนทางสังคม ($\bar{X} = 3.42, SD = 0.65$) ปัจจัยเครือข่ายทางสังคม ($\bar{X} = 3.30, SD = 0.83$) ปัจจัยกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม ($\bar{X} = 3.18, SD = 0.71$) ปัจจัยคุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.15, SD = 0.77$) และปัจจัยการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.02, SD = 0.84$) ซึ่งแปลผลโดยภาพรวมได้ในระดับปานกลาง 2) องค์ประกอบปัจจัยการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการมี 7 ปัจจัย ได้แก่ 2.1) เครือข่ายทางสังคม 2.2) ทุนทางสังคม 2.3) กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคม 2.4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 2.5) การมีส่วนร่วมในการบริหาร 2.6) กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 2.7) คุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ ร้อยละ 65.1 3) คุณภาพการบริหารจัดการได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{X} = 0.56$) และปัจจัยกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ($\bar{X} = 0.56$) ในขณะเดียวกัน ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยทุนทางสังคมและปัจจัยเครือข่ายทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารจัดการได้ร้อยละ 46.5

ททวฐ หนูนุ่น (2556) ทำการศึกษาเรื่อง เครือข่ายชาวประมงในการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเล: กรณีศึกษา ชาวบ้านหาดไข่เต่า อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา สภาพปัญหาของเครือข่ายชาวประมงในการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเล ชาวบ้านหาดไข่เต่า อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายในการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเล ชาวบ้านหาดไข่เต่า อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเลให้แก่ชาวบ้านหาดไข่เต่า อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้าน และชาวประมง ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาของเครือข่ายชาวประมงในการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเล พบว่า ปริมาณที่จับได้มีปริมาณสัตว์น้ำที่ลดลงเสี่ยงต่อการที่ทำให้สัตว์น้ำเกิดการสูญพันธุ์ สาเหตุที่ทำให้ สัตว์น้ำลดลงเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม การทิ้งขยะ มูลฝอยลงในทะเล การใช้เครื่องมือจำพวกอวนลาก อวนรุนที่มีตาถี่มากเกินไป ทำให้จับสัตว์น้ำได้ ทุกขนาด ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ การกระทำนี้เป็นการทำการประมงแบบทำลายล้าง พบว่า มีความเสื่อมโทรมทั้งทรัพยากรชายฝั่งและทรัพยากรประมงเป็นอันตรายแก่สัตว์อย่างมาก สิ่งเหล่านี้ เป็นอันตรายต่อทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น และรวมทั้งการปิดปากน้ำที่ส่งผลกระทบต่อทะเลสาบสงขลาได้น้อยลง 2) บทบาทของเครือข่ายในการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเลของชาวบ้านหาดไข่เต่า โดยการเข้ามามีบทบาท ของเครือข่ายในการอนุรักษ์จะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องทะเลไม่สูญพันธุ์ ช่วยกันดูแล ปรารบปรามไม่ให้ใครเข้ามาลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ และการหาแนวทาง ในการแก้ปัญหาหรือพบปะหารือกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้สัตว์น้ำทะเลลดลงและเกิด ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเล และในบางอย่างทางชาวบ้านก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคด้วย ตัวเองได้ โดยต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาดูแลและร่วมมือกันประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ จัดหาถุง ปลา มาปล่อยในเขตอนุรักษ์เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำ ทำให้ท้องทะเลมีสัตว์น้ำจำนวนมากขึ้น 3) นำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเลให้แก่ชาวบ้านหาดไข่เต่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องเป็นหน้าที่ของประชากรทุกคนในการร่วมมือกันปฏิบัติ การเลือกใช้วิธีการอนุรักษ์นั้นขึ้นอยู่กับ คุณสมบัติและปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรแต่ละประเภท ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของทรัพยากร ทั้งนี้การอนุรักษ์จึงเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปตามหลักวิชาการเพื่อให้มีใช้ต่อ ในอนาคต โดยการจัดการรูปแบบการอนุรักษ์ให้มีกรอบอธิบายหรือเข้ามาให้ข้อมูลกับนักพัฒนาชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในงานพัฒนาชุมชนจะต้องทราบถึงรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อที่จะนำมาจัดการพัฒนาเครือข่ายชาวประมงให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นต่อชุมชน โดยการนำเอา แนวทางและรูปแบบการอนุรักษ์เข้ามาผสมผสานให้เข้ากัน โดยได้มีนักวิชาการกล่าวไว้หลายท่าน ในหลาย ๆ ลักษณะ กล่าวคือ เป็นเครือข่ายที่ไม่มีข้อจำกัด เป็นความสัมพันธ์ที่สามารถเพิ่มจำนวน

ขึ้นได้โดยไม่จำกัดว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับไหน เครือข่ายที่มีข้อจำกัดเป็นการระบุเครือข่าย โดยการจัดตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ได้แก่ 2.1) เครือข่ายความคิด เน้นการทำงาน ด้านความคิดความรู้หรือเทคนิคต่าง ๆ สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ ได้ 2.2) เครือข่ายกิจกรรมเน้นการช่วยเหลือร่วมมือกันในการทำกิจกรรม 2.3) เครือข่ายสนับสนุน เป็นกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน กล่าวได้ว่าเครือข่ายชาวประมงในการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเล จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ของกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่ศึกษาและค้นคว้าให้เข้าใจถึงการจัดตั้งเครือข่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะสัตว์น้ำที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ ดังนั้น การจัดตั้งเครือข่ายจึงเป็นการกระจาย การประชาสัมพันธ์ให้สังคมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืนสืบต่อไป ยังคนรุ่นหลัง

ธีรวุฒิ กายแก้ว (2556) ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของเครือข่ายทางสังคม และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่น ในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ตลอดจนพิจารณาถึงปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขการสร้างเครือข่าย ทางสังคม วิธีการศึกษาใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ 7 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 42 คน ผลการศึกษาพบว่า เครือข่าย ทางสังคมของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ มี 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายแนวราบ 2) เครือข่ายเชิงพื้นที่ และ 3) เครือข่ายระดับชุมชน โดยเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความสนใจ ในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ มีเป้าหมายเพื่อเป็นการออกกำลังกายและสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของนักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ ดังนี้ 1) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม 2) กิจกรรมมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ 3) ความสามัคคีของสมาชิก 4) สมาชิกมีความจริงจัง มีความศรัทธาต่อกันและกัน 5) มีการดำรงเครือข่ายเดิมและขยายเครือข่ายใหม่ และ 6) สมาชิก มองเห็นประโยชน์ร่วมกัน ผลของเครือข่ายทางสังคมก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมขึ้น อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม ปัญหาอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายทางสังคม พบว่ามี 2 ด้าน คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคด้านบุคคล 2) ปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่ในการทำกิจกรรมข้อเสนอแนะสำคัญ จากการศึกษา 1) สนับสนุน ให้มีกิจกรรมกีฬาการออกกำลังกายและกิจกรรมนันทนาการสำหรับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเหมาะสม และทั่วถึง 2) สร้างสนามกีฬา ส่งเสริมการใช้และบริหารจัดการสนามกีฬา อุปกรณ์กีฬา สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกอื่น ๆ ให้เพียงพอ และมีคุณภาพ และ 3) จัดตั้งกลุ่ม สร้าง โครงสร้าง รูปแบบ กฏระเบียบ ข้อบังคับที่มีความชัดเจน เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกลุ่มที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคม

อำนาจ จินขาวำ (2553) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร สัตว์น้ำชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่ง ของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ หัวหน้าครอบครัวชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร จำนวนทั้งสิ้น 184 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 46-55 ปี จบการศึกษาต่ำกว่า ป.6 หรือ ป.6 รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยเดือนละต่ำกว่า 5,000 บาท มีระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ ทำการประมงมากกว่า 20 ปี และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการประมง 2 คน มีจำนวนสมาชิก ในครัวเรือนที่ทำการประมงเฉลี่ย 3 คน ระดับการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย สูงสุดเท่ากันทั้งสอง จำนวนรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศชาย กลุ่มที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป กลุ่มที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า ป.6 หรือ ป.6 กลุ่มที่มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,00-15,000 บาท กลุ่มที่มีระยะเวลา ที่ประกอบอาชีพการทำประมงระหว่าง 16-20 ปี กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำการประมง 3 คน มีแนวโน้มการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งอยู่ในระดับปานกลาง จำนวนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

สุชาติ พิลาเดช (2552) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ในบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ในด้านร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วม ประเมินผล และ 2) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมง ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ในด้านปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการประมง ปี พ.ศ. 2490 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นชาวประมง

ที่อาศัยอยู่รอบบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวนทั้งสิ้น 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมุติฐานใช้ค่าการทดสอบที (t-test) ค่าการทดสอบเอฟ (F-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรด้วยสถิติ ANOVA (One-way analysis of variance) ผลการวิจัยพบว่า ชาวประมงที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 90.48 มีอายุในช่วง 30-40 ปี ร้อยละ 44.29 แต่งงานแล้ว ร้อยละ 95.71 และมีระดับการศึกษาชั้นประถม ร้อยละ 93.33 ภูมิลำเนาเดิมมาจากจังหวัดอื่น ร้อยละ 88.57 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ไม่เกิน 5 ปี ร้อยละ 80.48 จำนวนแรงงานในครัวเรือนมีจำนวน 2 คน มากที่สุด ร้อยละ 76.67 อาชีพหลัก คือ อาชีพประมง ร้อยละ 89.05 รายได้เฉลี่ย 61,647.62 บาทต่อปี ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ร้อยละ 96.67 และส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 54.76 มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการประมง ปี พ.ศ. 2490 ในระดับมาก ร้อยละ 100 กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อแยกในแต่ละด้าน พบว่า ชาวประมงมีส่วนร่วมในด้านการคิดมากที่สุด และมีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยที่สุด ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ อาชีพ รายได้ และปัจจัยด้านสังคม คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และส่งเสริมให้ชาวประมงที่อาศัยอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ให้มีกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมให้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ณัฐพล โสภิตรัตน์วิโรจน์ (2552) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนประมงน้ำจืด กรณีศึกษา: ชุมชนหาดปานา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษากลไกที่ทำให้การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการพัฒนาการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนประมงที่เพิ่งก่อตั้ง 3) เสนอแนะแนวทางในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในอนาคต งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนหาดปานา ซึ่งเป็นชุมชนที่เพิ่งก่อตั้งใหม่นั้น มีความแตกต่างจากชุมชนประมงอื่น ๆ ที่ก่อตั้งมาเป็นเวลานานตรงที่ชุมชนหาดปานานั้น ไม่ได้ใช้ความรู้ท้องถิ่นที่มีรากฐานอยู่กับวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมร่วมกันมาเป็นกลไกที่ทำให้การจัดการนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากแต่ชุมชนหาดปานากลับใช้การจัดการที่ตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

เพื่อจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากร ผลการศึกษาพบว่า กลไกที่ทำให้การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำของหาดปานาประสบความสำเร็จได้นั้น ประกอบด้วย กลไกภายในและนอกชุมชน กลไกภายในชุมชน ประกอบด้วย 1) การควบคุมทางสังคมโดยการบังคับใช้กฎ กติกา มารยาท ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำที่สมาชิกของชุมชนยอมรับและปฏิบัติตาม เนื่องจากเป็นสิ่งที่ชาวบ้านกำหนดขึ้นมาจากความรู้ที่มีอยู่ของชุมชนนั่นเอง 2) ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง 3) การสร้างองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งด้วยความสามัคคีและตั้งใจจริงของชาวบ้าน ส่วนกลไกภายนอกนั้น ประกอบด้วย 1) ความร่วมมือระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่กรมประมงที่ทำงานโดยเข้าใจทั้งหลักการของการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างมีส่วนร่วม และลักษณะของชุมชนจึงทำให้ความร่วมมือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2) แรงกดดันภายนอกจากการลงโทษผู้ละเมิดกฎและการบังคับให้ย้ายออกนอกพื้นที่ในอดีตส่งผลให้ชาวบ้านทำตามกฎและให้ความร่วมมือในการจัดการเป็นอย่างดีด้วยความกลัวว่าหากไม่ทำตามจะส่งผลในทางลบต่อการทำมาหากินของตนเอง

นภดล ทะนิตะ (2552) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนเครือข่ายลุ่มน้ำห้วยยอดในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร พื้นที่ต้นน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนลุ่มน้ำห้วยยอดในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร พื้นที่ต้นน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนเครือข่ายลุ่มน้ำห้วยยอดในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารพื้นที่ต้นน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบเปรียบเทียบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารของประชาชนลุ่มน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี และกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศระดับอายุ การอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารลุ่มน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารลุ่มน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารของประชาชนลุ่มน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน อยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อาชีพ การอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพทางชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารในพื้นที่ต้นน้ำห้วยยอด

อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชัยพร ชูงาน (2552) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการประมงต้นแบบบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการประมงต้นแบบบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี โดยศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการประมงต้นแบบบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกลุ่มบ้านโชคดีสุพรรณและกลุ่มบ้านเรคาร์ รวมทั้งสิ้น 120 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการประมงต้นแบบ บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 2.31) ผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมในโครงการประมงต้นแบบ บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ ความรู้เกี่ยวกับโครงการ และความคาดหวังจากการเข้าร่วมดำเนินโครงการ

ัชชภูมิ สีชมภู (2551) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เอื้อต่อผู้ยากลำบาก ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสถานภาพและศักยภาพสถานการณ์ และการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เอื้อต่อผู้ที่ยากลำบาก ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ วิธีการศึกษาใช้วิธีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบบันทึกสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการจัดเวทีสาธารณะ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมสมอง การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยความร่วมมือของกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนพื้นที่อำเภอน้ำปาด จำนวน 6 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลแสนตอ ตำบลบ้านฝาย ตำบลเด่นเหล็ก ตำบลน้ำไคร้ ตำบลน้ำไผ่ และตำบลห้วยมุ่น เป็นผู้ให้ข้อมูล และเป็นผู้ร่วมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าเป็นผู้ร่วมวิจัย ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เอื้อต่อผู้ยากลำบาก ในพื้นที่อำเภอน้ำปาด มีความจำเป็นต้องสร้างกลไกความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย องค์กรและสมาชิกให้สามารถ

ประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ การดำรงอยู่ของเครือข่าย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ วิธีคิดของผู้นำกลุ่มหรือองค์กรและระบบของเครือข่าย คุณค่าที่เกิดขึ้นต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์ของระบบเครือข่ายภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การบริหารจัดการของกลุ่มหรือองค์กร รูปแบบของเครือข่าย การจัดการระบบการสื่อสาร ประเภทของกิจกรรมที่เชื่อมโยงและศักยภาพของกลุ่มหรือองค์กรที่เข้าร่วมกันเป็นเครือข่าย

อิรวาวัฒน์ ชมระกา (2551) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และองค์กรท้องถิ่น การศึกษารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยความร่วมมือของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และองค์กรท้องถิ่นจังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ การตลาด สภาพปัญหา การประสานงานความร่วมมือในการรวมกลุ่มดำเนินธุรกิจระหว่าง ประชาชนด้วยกันเอง ผู้ร่วมค้า และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัด อุตรดิตถ์ และเพื่อแสวงหารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และองค์กรท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อเป็นรากฐาน องค์กรความรู้ พร้อมทั้งจะนำไปทำให้สภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนได้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้ประกอบการผลิตและจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 8 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ผลิตประเภทอาหาร 2 กลุ่ม ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย 3 กลุ่ม กลุ่มผู้ผลิตประเภทของใช้และเครื่องประดับตกแต่ง 1 กลุ่ม และผู้ผลิตประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร 2 กลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยการจัดข้อมูล เป็นแบบแยกแยะ จัดกลุ่มประเภทของข้อมูล และเรียบเรียงเป็นข้อมูลบรรยายเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้า รวมไปถึงนายหน้า ตัวแทนจำหน่ายอย่างทั่วถึงและครอบคลุม ทั้งในภาคเหนือ และภาคต่าง ๆ ของประเทศ นอกจากนี้ยังมีการประสานงานความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนเป็นอย่างดี ทั้งนี้รูปแบบการจัดการเครือข่าย การตลาด ผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นไปในลักษณะของการประสานความร่วมมือ ทางการตลาด การจัดแสดงสินค้า การออกร้านจำหน่ายสินค้า รวมไปถึงการแจ้งข่าวสารทางการตลาด ให้กับกลุ่มเครือข่ายได้ทราบอย่างทั่วถึง ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง การให้การส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีการรวมกันเป็นเครือข่ายในระยะแรกเริ่ม แต่ไม่ควรเข้าดำเนินการ ในกระบวนการจัดกิจกรรมทั้งหมด แสดงบทบาทเป็นผู้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรม บางส่วนเท่านั้น รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด ฯ จะยั่งยืน ควรจะมีการประสานความร่วมมือ กับกลุ่มเครือข่าย และหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้นำกลุ่มหรือแกนนำจะต้อง

เป็นผู้เสียสละ มีความเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่เสียสละ มีความเป็นผู้นำ มีความอดทน และมีการนำเอาหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเครือข่ายด้วย

วลัยลักษณ์ จันทร์สวัสดิ์ (2551) ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนขององค์กรท้องถิ่นตำบลจirim อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ สถานการณ์เครือข่ายความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น และหารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน ตำบลจirim อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มชุมชน และกลุ่มองค์กรท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลจirim อำเภอท่าปลา จำนวน 55 คน เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะของการบรรยายข้อมูลและสรุปเชิงวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี ผลการศึกษาพบว่า

1) ชุมชนตำบลจirim จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 3 บ้านดงงาม หมู่ที่ 5 บ้านเนินสูง และหมู่ที่ 13 บ้านท่าใหม่ เป็นชุมชนที่อพยพมาจากถิ่นฐานเดิมที่อยู่เหนือเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งมีสภาพพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เพื่อออกมาให้พ้นจากเขตนํ้าท่วมจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ และรัฐได้มอบหมายให้นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำการจัดสรรแบ่งแปลงที่ดินให้ราษฎรทำกินและเป็นที่อยู่อาศัย พร้อมกับการสนับสนุนด้านปัจจัยพื้นฐาน การพัฒนาอาชีพรายได้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม 2) สถานการณ์เครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชุมชนตำบลจirim จำนวน 9 หน่วยงานนั้น มีรูปแบบการทำงานในพื้นที่ในลักษณะใกล้เคียงกัน คือ การประสานงานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลจirim และประสานลงไปในพื้นที่หมู่บ้านเป็นหลักในลักษณะของการสนับสนุนงบประมาณ ทำกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ตามที่ชุมชนต้องการ และตามภารกิจหลักของหน่วยงาน การลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ได้ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานจากทุกภาคีเครือข่ายการประสานงานในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการลงปฏิบัติงานในพื้นที่ พบว่า มีเพียงการประสานงานในระหว่างกระทรวงเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งการประสานงานแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ส่วนการวางแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานยังไม่มีมีการดำเนินการแต่อย่างใด 3) รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความยากจน รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนของชุมชน เป็นการผสมผสานระหว่างเครือข่ายความร่วมมือภายใน เป็นการระดมกำลังจากภายในชุมชนอาศัยความร่วมมือ และการวางแผนปฏิบัติงาน อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่และมีบทบาทภารกิจโดยตรงเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนเป็นหลักในการประสานงานและดำเนินกิจกรรม

ที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนได้ และการหนุนเสริมจากภายนอก เป็นการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการดำเนินงาน ในชุมชน เป็นการเสริมพลังในส่วนที่ศักยภาพของชุมชนไม่สามารถจัดการเองได้ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจirimเป็นเจ้าภาพในการประสานงานและวางแผนการทำงานร่วมกับหน่วยงาน ภายนอก เป็นรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความจนอย่างยั่งยืน โดยความร่วมมือ ของ 4 ภาคส่วน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน รูปแบบเครือข่าย ความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความจนอย่างยั่งยืน โดยความร่วมมือของ 4 ภาคส่วนนั้น ได้อาศัยเครือข่าย ความร่วมมือของหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ไม่เป็นไป ในลักษณะต่างคนต่างทำ ซึ่งต่างจากแก้ไขปัญหาคความยากจนจะเป็นไปในลักษณะแก้จากเล็กสุด ไปหาจุดใหญ่ คือ การพัฒนาที่ตัวบุคคลก่อน และเมื่อพัฒนาคนให้มีความพร้อม คนที่มีความพร้อม ก็จะใช้ศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของครอบครัวและต่อเนื่องไปสู่ชุมชน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ และจะส่งผลถึงสังคมที่ได้รับการพัฒนาเป็นสังคมน่าอยู่และมีภราดรภาพ

อมรทิพย์ วงศ์กัลยานุช (2550) ทำการศึกษาเรื่อง สถานการณ์ด้านปัจจัยแวดล้อมธุรกิจ: ปัจจัยสนับสนุนและปัญหาอุปสรรคของเครือข่ายพันธมิตรอุตสาหกรรมเซรามิกลำปาง การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาสถานการณ์ด้านปัจจัยแวดล้อมธุรกิจ ปัจจัยสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานและการพัฒนาของเครือข่ายพันธมิตรอุตสาหกรรมเซรามิก ลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการ 12 ราย ผู้บริหารสมาคม หรือคณะทำงาน 3 ราย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือภาคเอกชน 5 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำบนพื้นฐานของกรอบแบบจำลองเพชร ผลการวิจัยพบว่า สมาคมเครื่องปั้นดินเผาลำปางเป็นเครือข่ายพันธมิตรใหญ่ ประกอบด้วย เครือข่ายพันธมิตรย่อย 6 เครือข่าย การที่ผู้ประกอบการมีการเชื่อมโยงกันในรูปเครือข่าย การมีแรงงานที่มีฝีมือประณีต และการที่หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนและผู้ประกอบการมีการร่วมมือกัน เป็นปัจจัยที่มีผลทางบวก ต่อความสามารถในการแข่งขันของเครือข่าย ในขณะที่การต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากที่อื่น การขาดแคลน บุคลากรด้านการออกแบบ และการไม่มีการวิจัยและพัฒนาเป็นปัจจัยที่มีผลทางลบต่อความสามารถ ในการแข่งขันของเครือข่าย ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งนี้ คือ ควรมีการสนับสนุนการสร้าง เครื่องหมายการค้าอย่างจริงจัง และเพิ่มการสนับสนุนงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาให้แก่ศูนย์ พัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาจังหวัดลำปาง นอกจากนี้ต้องพยายามที่จะปรับทัศนคติ ของผู้ประกอบการให้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้จากการร่วมมือกันในรูปแบบ เครือข่าย

ภัทรวรรณ สนั่นไทย (2548) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้าน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวประมงพื้นบ้านซึ่งอาศัยในพื้นที่ชายฝั่งบริเวณปากแม่น้ำบางปะกง และบริเวณพื้นที่เกี่ยวเนื่อง เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 232 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าความถี่, ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ผลการศึกษาพบว่า 1) ชาวประมงพื้นบ้าน บริเวณปากแม่น้ำบางปะกงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอยู่ในระดับน้อย 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง ได้แก่ อายุ, ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง, สถานภาพทางสังคม, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน, เพศ และรายได้ 3) ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดการประชาสัมพันธ์ โครงการอย่างจริงจัง รวมทั้งชาวประมงพื้นบ้านมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ จึงมีเวลาและโอกาสน้อยที่จะออกมาร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ได้

เฉลิมพร สุศรี (2543) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กรณีศึกษา: อ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง อ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี โดยทำการแบ่งการศึกษาเป็น 2 ด้าน คือ การศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน จำนวน 330 ราย และการศึกษาเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้รู้ข้อมูลในท้องถิ่น จำนวน 22 ราย ผลการศึกษาพบว่า ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งในระดับต่ำ ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และพบว่าชาวประมงพื้นบ้านที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีส่วนร่วมมากกว่าชาวประมงพื้นบ้านกลุ่มอื่น ๆ ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจนและประสบปัญหาทรัพยากรชายฝั่งเสื่อมโทรม จับสัตว์น้ำได้น้อยลง ทำให้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว จึงมีเวลาและโอกาสน้อยที่จะออกมาร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ที่ทางรัฐบาลหรือทางองค์กรจัดขึ้น ปัญหาอุปสรรคของชาวประมงพื้นบ้าน คือ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา จึงทำให้มีข้อจำกัดในการอ่าน เขียน และพูดภาษาไทย จึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรม

การมีส่วนร่วมต่าง ๆ ที่ทางราชการส่งเสริมในพื้นที่ นอกจากนี้พบว่าพื้นที่ในบริเวณรอบอ่าวปัตตานี บางส่วนได้ถูกรอบครองจากกลุ่มนายทุนที่เข้ามาประกอบกิจการ ทำให้ชาวประมงพื้นบ้าน ไม่สามารถเข้าไปพัฒนาหรือร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมในบริเวณนั้นได้ จากผลการศึกษาสามารถ นำข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง คือ ทางราชการหรือองค์กรท้องถิ่นควรประสานความร่วมมือกันจัดทำโครงการในการอนุรักษ์ ทรัพยากรชายฝั่งและส่งเสริมให้ชาวประมงพื้นบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ทางราชการควรมีการจัดการอบรมเพื่อปลูกฝังให้ชาวประมงพื้นบ้านเห็นความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้ง ควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินทุนแก่ชาวประมงพื้นบ้านในการประกอบอาชีพและควรมีมาตรการ การจัดการที่เด็ดขาดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของการทำลายทรัพยากรชายฝั่ง โดยเฉพาะเรื่อง เรืออวนรุน อวนลากที่ลักลอบเข้ามาทำประมงในเขต 3,000 ไร่จากชายฝั่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี 2) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี 3) ศึกษาปัจจัยสนับสนุนปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนและสมาชิกกลุ่มเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย, กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย, กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง และกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา 2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

วิธีการวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ, บทความ, เอกสารของหน่วยงานราชการ, แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปของการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive method) เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น และการสร้างแนวความคิดในการศึกษา เพื่อให้การศึกษานี้มีความถูกต้องมากที่สุด

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการศึกษาโดยลงพื้นที่จริงและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชาชน และสมาชิกกลุ่มเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย, กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย, กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง และกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนและสมาชิกกลุ่มเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพประมงชายฝั่ง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ดังนี้ กลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย, กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย, กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง, และกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

1. ประชาชนและสมาชิกกลุ่มเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ประกอบด้วย 4 กลุ่ม รวมจำนวน 10 คน
  - 1.1 กลุ่มเกษตรกรทำการประมงบางทราย
  - 1.2 กลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย
  - 1.3 กลุ่มเกษตรกรทำการประมงมะขามหย่ง
  - 1.4 กลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอ่างศิลา
2. เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง รวมจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่าย แบ่งเป็น **5 ประเด็น**
  - 2.1 วัตถุประสงค์เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
  - 2.2 องค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
  - 2.3 รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
  - 2.4 ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ได้เตรียมความพร้อมโดยการส่งแบบจดหมายขออนุญาตในการเข้าไปสัมภาษณ์
2. เข้าไปแนะนำตัวก่อนเข้าไปสัมภาษณ์และนัดหมาย วัน เวลาสัมภาษณ์
3. เริ่มการสัมภาษณ์ที่หน่วยงาน หรือบ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558

การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ในการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำเสนอในประเด็นของการบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาสรุปความตามประเด็นสำคัญถึงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียงตามวัตถุประสงค์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี เพื่อนำไปสู่การตีความ ระหว่างการวิเคราะห์จะได้ยกคำพูดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางส่วนมา เพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี มากขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัย “เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี” โดยเก็บข้อมูลจากประธานกลุ่มประมงชายฝั่ง จำนวน 4 คน สมาชิกกลุ่มประมงชายฝั่ง จำนวน 6 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

ตอนที่ 3 ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน สมาชิกกลุ่มประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี และเจ้าหน้าที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง จำนวนรวมทั้งสิ้น 15 คน

กลุ่มที่ 1 ประธานกลุ่มประมงชายฝั่งทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 4 คน และสมาชิกกลุ่มประมงชายฝั่ง จำนวน 6 คน

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนประกอบอาชีพการทำประมงชายฝั่งและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยเฉลี่ยสมาชิกแต่ละคนจะมีเรือที่ใช้ในการทำประมงอย่างน้อยคนละ 1 ลำ ความยาวของเรือโดยเฉลี่ย 4-6 เมตร สัตว์น้ำที่ทำการเพาะเลี้ยง ได้แก่ หอยแครง หอยแมลงภู่ และหอยนางรม จำนวนพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงโดยเฉลี่ย 20 ไร่ มีเครื่องมือทำการประมง ได้แก่ ที่คราดหอย อวนกุ้ง อวนปู และอวนปลา ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมงโดยเฉลี่ย 40 ปี สัตว์น้ำที่ได้จากการทำประมงโดยส่วนมากจะขายเองในตลาดของท้องถิ่น ส่วนหอยแครง หอยแมลงภู่ และหอยนางรมที่ได้จากการเพาะเลี้ยงจะมีแม่ค้าคนกลางมารับซื้อเอง โดยจะทำการซื้อในราคาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาด และประเภทของหอยที่เพาะเลี้ยง

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง
อำเภอเมืองชลบุรี

ผู้ให้ ข้อมูล สำคัญ	ตำแหน่งของ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ	ประเภทของประมง	จำนวน เรือประมง	จำนวนพื้นที่ใน การเพาะเลี้ยง	ประสบการณ์ใน การประกอบอาชีพ
คนที่ 1	ประธานกลุ่ม	เรือประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่ง	2 ลำ	10 ไร่	40-50 ปี
คนที่ 2	ประธานกลุ่ม	เพาะเลี้ยงชายฝั่ง	3 ลำ	50 ไร่	55 ปี
คนที่ 3	ประธานกลุ่ม	เรือประมงชายฝั่ง	1 ลำ	10 ไร่	10 กว่าปี
คนที่ 4	ประธานกลุ่ม	เพาะเลี้ยงชายฝั่ง	2 ลำ	50 กว่าไร่	52 ปี
คนที่ 5	สมาชิก	เรือประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่ง	1 ลำ	30 กว่าไร่	40 ปี
คนที่ 6	สมาชิก	เรือประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่ง	3-4 ลำ	20 กว่าไร่	45 ปี
คนที่ 7	สมาชิก	เพาะเลี้ยงชายฝั่ง	3-4 ลำ	40-50 ไร่	50 ปี
คนที่ 8	สมาชิก	เรือประมงชายฝั่ง	1 ลำ	-	30 กว่าปี
คนที่ 9	สมาชิก	เพาะเลี้ยงชายฝั่ง	4-5 ลำ	40-50 ไร่	50 กว่าปี
คนที่ 10	สมาชิก	เพาะเลี้ยงชายฝั่ง	1 ลำ	5 ไร่	49 ปี

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง
ประกอบด้วย ประธาน จำนวน 4 คน และสมาชิกกลุ่มประมงชายฝั่ง จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการทำ
ประมงชายฝั่ง จำนวน 5 คน

ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่กรมประมง จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ช่วยประมง
อำเภอเมือง เจ้าหน้าที่หน่วยบริหารจัดการประมงทะเล เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด
จำนวน 2 คน ได้แก่ เจ้าพนักงานสุขาภิบาล 6 ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมพัฒนาอาชีพ และเจ้าหน้าที่
สำนักงานเจ้าท่า สาขาชลบุรี

ตารางที่ 2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายประมงชายฝั่ง
อำเภอเมืองชลบุรี

ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ	ตำแหน่งของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สังกัดหน่วยงาน
คนที่ 11	ผู้ช่วยประมงอำเภอเมืองชลบุรี	กรมประมง
คนที่ 12	เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ฝ่ายบริหารจัดการประมง	กรมประมง
คนที่ 13	เจ้าพนักงานสุขาภิบาล 6 รักษาการในตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม	องค์การบริหารส่วนจังหวัด
คนที่ 14	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมพัฒนาอาชีพ	องค์การบริหารส่วนจังหวัด
คนที่ 15	นักวิชาการขนส่ง ปฏิบัติการ	สำนักงานเจ้าท่า สาขาชลบุรี

ตอนที่ 2 เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

การก่อตั้งของเครือข่าย

จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตใกล้ชิดกับทะเล ทำให้ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง การประมงทะเลชายฝั่งมีความสำคัญต่อประเทศทั้งในด้านการผลิตอาหารจากโปรตีนจากเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพสูงให้แก่คนไทย ก่อให้เกิดอาชีพที่ต่อเนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้จากการทำประมงชายฝั่ง สร้างงานให้กับชาวประมงที่อยู่ในบริเวณชายฝั่ง และการผลิตสินค้าสำหรับส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งกรมประมงเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงจึงเข้ามาบริหารจัดการด้วยการให้คำแนะนำกับผู้ประกอบการประมงชายฝั่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน หรือตำบลใกล้เคียงกันรวมกลุ่มกันเพื่อการติดต่อการกระจายข้อมูลข่าวสารข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทำประมง จากการทำประชากรส่วนมากมีการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งเป็นหลัก กรมประมงจึงได้เข้ามาพัฒนาระบบการบริหารจัดการกับผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง โดยการแนะนำให้รวมกลุ่มสมาชิกที่ประกอบอาชีพทำการประมงในแต่ละตำบล ผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งจึงได้มีการรวมกลุ่มแต่ละกลุ่มในตำบล และกลุ่มผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งแต่ละตำบลได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อขอความช่วยเหลือ การสนับสนุนและการร้องเรียนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งต่อไป

โดยมีจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งเครือข่ายร่วมกัน เพื่อรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการประกอบอาชีพทำการประมงและการเพาะเลี้ยง

ชายฝั่งนั้น ชาวประมงภายในเครือข่ายได้ประสบกับปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยส่วนมากมีโรงงานมีการใช้น้ำในกระบวนการผลิต เช่น ใช้ทำความสะอาดเครื่องมือและพื้นที่ในโรงงาน น้ำมันจากโรงงานอุตสาหกรรมและน้ำทิ้งจากโรงงานที่ปล่อยลงสู่ทะเลจะมีคราบน้ำมันลอยอยู่บนผิวน้ำ ทำให้ก๊าซออกซิเจนไม่สามารถจะละลายลงไปในน้ำ และแสงแดดส่องลอดลงไปได้น้ำไม่ได้ มีผลทำให้สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำขาดก๊าซออกซิเจน ทำให้พืชในน้ำบางชนิดไม่สามารถสร้างอาหารและเจริญเติบโตแล้วยังมีผลเสียต่อเนื่องทำให้สัตว์น้ำตายด้วย เพราะพืชขนาดเล็กในน้ำ ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์น้ำตายเพราะน้ำเสียที่ปล่อยออกมาจากโรงงาน รวมถึงน้ำจากแหล่งที่อยู่อาศัย มีน้ำทิ้งจากการอุปโภคและบริโภค เช่น น้ำจากการซักล้าง การทำครัว สิ่งปฏิกูลที่มาจากบ้านเรือนบริเวณชายฝั่ง โดยไม่ได้ผ่านการบำบัดให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน น้ำทิ้งที่ปล่อยออกมาจะทำให้เกิด น้ำเน่า น้ำเสีย ทำให้สัตว์น้ำที่ทำการเพาะเลี้ยงบริเวณชายฝั่งตายเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพประมงขาดทุนอย่างมากจากการเพาะเลี้ยง หากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นไม่ได้ จึงส่งผลให้เกิดการร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำประมงชายฝั่ง ดังข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“ประมงเค้าแนะนำว่าถ้ารวมกลุ่มกันแล้วมีอะไรเราจะได้ช่วยกันร้องเรียนได้ ประมงเค้าก็แนะนำนี้แหละ เค้าสามารถช่วยเหลือเราได้

...มันก็มีน้ำเสียเนี่ยแหละ มีทุกปีเดือนตุลา กันยา พฤศจิกายน แต่ปีนี้มาเร็วหน่อย มาตั้งแต่เมษายน เมษายนตุลายนมันทยอยมา

...เออ...เนี่ยทำอาหารแบบนี้ แป้งอีกลงน้ำ แต่โรงงานส่วนมากมันกักไว้แต่ไอ้พอมันปล่อยอะ มันก็เลยตายเร็ว อย่างบ้านเราเค้าไม่บำบัดปล่อยลงมาเลย” (คนที่ 1 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558) ประชากรกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย

“ปัญหาน้ำเสียมันก็มีเป็นบางส่วนลมตะวันตกมามันก็จะดันน้ำแถวสมุทรปราการ แถวบางปูแถวนนทบุรีมาแถวชลบุรี ทำเพาะเลี้ยงต้องทำใจขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ถ้าปีไหนฝนเยอะน้ำบกลงไปเยอะมันก็จะตาย พวกนี้มันอยู่ชายฝั่งไง น้ำฝนลงไปค้ำนานมันก็จะเสียหาย ถ้าปีไหนน้ำน้อยมันก็จะได้ผลผลิตดี มันขึ้นอยู่กับธรรมชาติ” (คนที่ 5 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

“เค้าก่อตั้งขึ้นเพื่อว่าต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐก็เลยตั้งกลุ่มขึ้นมา” (คนที่ 6 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

“ถ้าปีไหนฝนหนักก็ทำใจเลย หอยตายหลายรอบ อุตสาหกรรมเนี่ยะปัญหาน้ำเสียเยอะมาก อุตสาหกรรมเนี่ยะทำธรรมชาติเสื่อมไปเยอะ” (คนที่ 8 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

“ปีที่แล้วก็เสียบ่อย ที่นี้น้ำเสียก็ไม่ได้กำไร หอยมันร่วงไป น้ำเสียมันออกมา หอยมันก็ร่วง หอยแมลงภู่มันพวงใหญ่พอร่วงแล้วก็เหลือน้อย ปีนี้ไม่ได้กำไรเลย แต่เรามองดูน้ำเสียจะมากขึ้นทุกปี คือว่าแถวเมืองใหม่บ้านเกิดขึ้นเยอะปั๊บ เรียบร้อยเลย น้ำเสียมันจะปล่อยออกมาเยอะเลย เพราะว่าเมืองใหม่นี้ยะ มันออกมาปั๊บ หอยมันจะอยู่แถวนี้ ถ้าเมืองใหม่บ้านเต็มนะ น้ำเสียจะเยอะยิ่งกว่านี้ มากเลย นี่ทำมาตั้งแต่เล็ก ตั้งแต่เมืองใหม่ยังไม่มี เมื่อก่อนที่เมืองใหม่นะเป็นป่าชายเลนลึกเข้าไป เป็นกิโละ เป็นป่าชายเลนหมดเลย ตอนนั้นของดีเลย อะไรๆ ก็ดีหมด ตอนนี้อะไรๆ ไม่มีเลย หอยปากเป็ดอยู่ในดินยังไม่มีเลย เพราะน้ำเมืองใหม่มันออกมา แ่บน้ำอะไรต่ออะไรมันออกมา อยู่ในดินปั๊บ หอยปากเป็ด พวกหอยมันตายหมด น้ำแ่บน้ำอะไรมันซึมลงไปมันตายไปหมด เมื่อก่อนปูม้าเกิดบานเลยตอนที่ยังไม่มีเมืองใหม่เป็นป่าชายเลน” (คนที่ 2 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

องค์ประกอบของกลุ่มประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

องค์ประกอบของกลุ่มประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ประกอบด้วย กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทราย กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย กลุ่มทำประมงมะขามหย่ง และกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลา โดยรูปแบบของคณะกรรมการในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญญิก และกรรมการของกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่มประมงชายฝั่งแต่ละกลุ่มมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกภายในกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ประมงจังหวัดชลบุรี ได้ให้คำแนะนำกับกลุ่มประมงชายฝั่งในแต่ละตำบลจัดตั้งกลุ่มเพื่อที่จะได้รับข้อมูล ข่าวสาร ข้อมูลวิชาการ ติดต่อสื่อสาร การกระจายข้อมูลต่าง ๆ การประสานงาน รวมไปถึงการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง

1. กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทราย คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญญิก และกรรมการ รวม 5 คน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทราย เนื่องจากในการประกอบอาชีพทำการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ปัญหาที่พบบ่อยมากและส่งผลกระทบต่อการทำงานของประมงชายฝั่ง คือ ปัญหาน้ำเน่าเสีย เมื่อถึงช่วงจับสัตว์น้ำชายฝั่งที่เพาะเลี้ยงไว้เพื่อขายกลับพบว่า หอยที่ทำการเพาะเลี้ยงไว้ตายเป็นจำนวนมาก ผลที่ตามมา คือ ขาดทุน จึงทำให้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อร้องเรียนเรื่องน้ำเสียและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและกรมประมง

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มสมาชิกเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทรายต่อเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ ประธานกลุ่มเป็นสมาชิกสภาเทศบาล เป็นผู้กว้างขวางในพื้นที่และกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทรายเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาในเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งให้กับนักศึกษาจากสถานศึกษาหลายแห่ง เป็นกลุ่มที่ทำการประชาสัมพันธ์ข้อมูล

ในการเพาะเลี้ยง กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่มีพลังในการรวมตัวกันของสมาชิกในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐ และเป็นกลุ่มที่สนับสนุนเครือข่าย

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทรายมาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม เนื่องจากทุกคนในคณะกรรมการเป็นผู้ที่มีอายุ อาศัยอยู่ในพื้นที่ มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่งมาเป็นเวลานาน จึงทำให้สามารถบริหารจัดการกลุ่ม การประสานงาน รวมถึงการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกได้เป็นอย่างดี จำนวนสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 63 คน

2. กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เจริญฤติก และกรรมการ รวม 5 คน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย เนื่องจากเกิดจากการแนะนำของประมงจังหวัดให้รวมกลุ่มกันเพื่อจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ สมาชิกในกลุ่มนี้ส่วนมากประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงชายฝั่งเป็นหลัก โดยสัตว์น้ำที่นิยมทำการเพาะเลี้ยง ได้แก่ หอยนางรม หอยแมลงภู่ และหอยแครง สมาชิกแต่ละคนที่พื้นที่ในการเพาะเลี้ยงโดยเฉลี่ย 10 ไร่ แต่พบว่าในการเพาะเลี้ยงนั้นปัญหาที่พบบ่อยมากและส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง คือ ปัญหาน้ำเน่าเสีย เมื่อถึงช่วงจับสัตว์น้ำชายฝั่งที่เพาะเลี้ยงไว้เพื่อขายกลับพบว่าหอยที่เลี้ยงบริเวณชายฝั่งตายเป็นจำนวนมาก ที่สามารถจับขายได้มีจำนวนน้อยมาก ผลที่ตามมาจากปัญหา คือ ขาดทุน จึงทำให้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อร้องเรียนเรื่องน้ำเสียกับหน่วยงานภาครัฐ และกรมประมง เพื่อขอความช่วยเหลือ

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มสมาชิกเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อยต่อเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีผู้ที่มีอายุ และประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงหลายคนทำการเพาะเลี้ยงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทราบถึงปัญหาในการทำการประมงและการหาแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นกลุ่มที่มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ทางกลุ่มมีการจัดงานอาหารทะเลสะพานจ้าวขึ้นเพื่อนำสัตว์น้ำที่จับได้หรือที่เพาะเลี้ยงไว้มาประกอบอาหารประเภทต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายให้กับคนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดชลบุรี กลุ่มนี้จึงเป็นที่รู้จักเป็นกลุ่มหลักที่มีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งเครือข่ายเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นหลัก เมื่อประสบปัญหาสมาชิกส่วนมากจึงได้รับความเดือดร้อนและผลกระทบกันเป็นอย่างมาก จึงเป็นกลุ่มหลักที่เป็นผู้นำในการรวมตัวกันในการเจรจาเรียกร้องขอความช่วยเหลือ หรือทางแก้ไขจากหน่วยงานภาครัฐ

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อยมาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม เนื่องจากทุกคนในคณะกรรมการเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงชายฝั่งมาเป็นเวลานาน รวมถึงการมีผู้ที่มีอายุ และประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมาเป็นเวลานาน เป็นผู้ให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการ และการแก้ปัญหาให้กับสมาชิกในกลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 100 คน

3. กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลา คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการ รวม 5 คน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลา เนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนมาก ประกอบอาชีพทำการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง จึงทำให้วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยง มีจำนวนมาก จึงประสบกับปัญหาในด้านพื้นที่ในการกองไม้ไผ่ที่ใช้ปักเลี้ยงหอยบริเวณชายฝั่ง จึงรวมกลุ่มกันขึ้นและมีการจัดทำเรื่องขอพื้นที่สำหรับวางวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงไว้ใกล้กับบริเวณชายฝั่งเพื่อความสะดวกในการขนย้าย

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มสมาชิกเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลาต่อเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ ประธานกลุ่มเป็นผู้กว้างขวาง รู้จักกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนส่งเสริมการเพาะเลี้ยง กลุ่มนี้จึงมีบทบาทในการติดต่อ เข้าถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐเพื่อขอการสนับสนุนหรือแนวทางแก้ปัญหาของเครือข่าย และกลุ่มนี้มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก จึงมีสมาชิกในการรวมตัวเพื่อเรียกร้องและชักชวนคนในพื้นที่มาร่วมกัน เจริญต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐ

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลา มาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม เนื่องจากทุกคนในคณะกรรมการเป็นผู้ที่มีอายุ อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่งมาเป็นเวลานาน มีความสามารถในการบริหารงานด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ การหารายได้เข้ากลุ่ม จึงทำให้สมาชิกรวมกลุ่มประสานงานกันได้เป็นอย่างดี จำนวนสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 214 คน

4. กลุ่มทำประมงมะขามหย่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการ รวม 5 คน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มทำประมงมะขามหย่ง เนื่องจากสมาชิกภายในกลุ่ม ทำการประมงชายฝั่งเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งน้ำมันเป็นต้นทุนสำคัญในการออกเรือเพื่อจับสัตว์น้ำ การรวมกลุ่มกันขึ้นมาเพื่อรวมตัวกันขอซื้อน้ำมันเบนซินราคาถูก ซึ่งสามารถลดต้นทุนในการจับ สัตว์น้ำได้มาก จึงทำให้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มทำประมงมะขามหย่งต่อเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ เป็นกลุ่มที่คอยสนับสนุนการรวมตัว ช่วยเหลือกลุ่มอื่น ๆ ในเครือข่าย ในการร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐ

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่มทำประมงมะขามหย่ง มาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งเห็นว่ากรรมการที่ได้รับการเลือกจากสมาชิกมีความเหมาะสม ในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในกลุ่มได้อย่างทั่วถึง และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเป็นเวลานาน มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 48 คน

ที่มาของคณะกรรมการเครือข่าย

ในที่ประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 มีความเห็นว่าคณะกรรมการชุดนี้ถือเป็นคณะกรรมการก่อตั้ง ควรมาจากคนที่มีความตั้งใจรักการเลี้ยงสัตว์ส่วนรวมและมีความเห็นร่วมในทิศทางเดียวกัน โดยให้ประธานกลุ่มในแต่ละตำบลเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และสมาชิกในเครือข่าย โดยโครงสร้างของกรรมการเครือข่าย สมาชิกภายในเครือข่ายของแต่ละตำบล ได้มีความเห็นว่าการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายนั้นประธานแต่ละตำบลมีความเหมาะสม ในการทำหน้าที่เป็นคณะทำงานในการประสานงานของเครือข่าย รวมทั้งหมด 4 คน ดังต่อไปนี้

1. ประธานกลุ่มเกษตรกรทำการประมงตำบลบางทราย
2. ประธานกลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลบางปลาสร้อย
3. ประธานกลุ่มเกษตรกรทำการประมงตำบลมะขามหย่ง
4. ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งตำบลอ่างศิลา

บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายประมงชายฝั่ง

บทบาทหน้าที่การทำงานของเครือข่ายประกอบด้วยหน้าที่หลายส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. การกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในเครือข่าย

โดยประธานกลุ่มแต่ละกลุ่มภายในเครือข่ายเป็นตัวแทนในการรับข้อมูลข่าวสารข้อมูล ด้านวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ กรมประมง โดยจะทำการกระจาย ข้อมูลต่าง ๆ อย่างทั่วถึงให้กับสมาชิกภายในกลุ่มได้รับทราบ ซึ่งประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม จะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์โดยการประกาศเสียงตามสายให้ทราบในเบื้องต้น

“ก็ประกาศเอาได้ใกล้ ๆ กัน” (คนที่ 2 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

ทำการติดประกาศรายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับมาที่กระดานประชาสัมพันธ์ ณ ที่ทำการ ของกลุ่มแต่ละกลุ่ม

“เค้าก็จะมิหนังสือมาแจ้งแล้วก็มาถ่ายเอกสารติดประกาศให้สมาชิก” (คนที่ 1

(นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

และทำการกระจายข้อมูลโดยใช้การบอกต่อ ๆ ของสมาชิกที่ทราบข้อมูลแล้วไปยังสมาชิก ที่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูล เนื่องจากการออกทำการประมงของสมาชิกแต่ละคนมีช่วงเวลาในการออก

ทะเลหรือออกไปทำการเพาะเลี้ยงชายฝั่งไม่ตรงกัน การกระจายข้อมูลภายในของสมาชิกอาจทราบไม่ทั่วถึงกัน จึงต้องมีการบอกต่อ ๆ เพื่อให้รับทราบข้อมูล

“การแจ้งข้อมูลข่าวสารจากทางภาครัฐ ประชาชนกลุ่มมีการแจ้งข่าวสารทั่วถึง ถ้ามีฉบับมาเค้าก็เอาไปติดประกาศ ประชาชนก็มาบอก

เค้าก็มีหนังสือมา รู้ไม่เยอะพอรู้ ไม่ได้รู้เชิงลึก อ่านหนังสือพิมพ์มั่ง คู่มือที่มั่งรู้แบบนั้น”
(คนที่ 5 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

“อยู่ใกล้ ๆ กันทั้งนั้นเลย ไม่ได้อยู่ไกลเลย อยู่ตำบลเดียวกัน ซอยนี้ทั้งนั้นเลย มีไม่เท่าไรหรอกที่ประกาศเอาได้ใกล้ ๆ กัน” (คนที่ 2 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

2. การรวมตัวกันเพื่อไปร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ในการแก้ไขปัญหาการประมงชายฝั่ง กรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จะใช้วิธีการรวมตัวกันเพื่อไปร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาวิธีสุดท้ายที่จะดำเนินการในกรณีที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพแล้วได้มีการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องแล้วไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือการแก้ปัญหาไปในแนวทางที่เหมาะสม สมาชิกภายในเครือข่ายทั้ง 4 ตำบล จะทำการนัดแนะผู้ที่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งในพื้นที่ทั้ง 4 ตำบล ให้มารวมตัวกันให้ได้มากที่สุด เพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการแก้ไขปัญหาทางออก รวมไปถึงการจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้ประกอบการประมงชายฝั่งตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ดังข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

“ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงก็จะมีมารวมตัวกันไปเรียกร้อง” (คนที่ 1 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2558)

“ถ้ามีปัญหาก้ร่วมกัน ไปร้องเรียน ถ้าไปร้องเรียนก็ไปร้องเรียนด้วยกัน รวมกันไปพร้อมกันทีเดียว แจ้งสมาชิกไปที่หลายร้อยคน” (คนที่ 3 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม 2558)

3. การประสานงานภายในเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย

กรรมการเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง โดยมีการประสานงานของเครือข่ายตามกระบวนการทำงานดังนี้

3.1 กรรมการแต่ละกลุ่มจะมีการติดต่อประสานงานกันผ่านการพูดคุยทางโทรศัพท์ แล้วทำการนัดแนะประชุมปรึกษากัน เมื่อเกิดปัญหาในการเพาะเลี้ยงและการทำประมงชายฝั่ง เพื่อพิจารณาถึงแนวทางแก้ไขปัญหาเบื้องต้น โดยกำหนดกระบวนการทำงานโดยร่วมกันของประชาชนกลุ่มแต่ละกลุ่ม

3.2 การแจ้งข่าวสาร ขั้นตอนแรกสุดของการบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่ง คือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทำการแจ้งข่าวสาร หรือข้อมูลวิชาการ เผยแพร่แนวคิดของรัฐที่เกี่ยวข้อง

กับการทำประมงไปยังชุมชนให้ชาวประมงได้รับทราบอย่างทั่วถึง รวมทั้งจะต้องอธิบายให้ชาวประมง ได้มีความรู้ความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

3.3 ทำการปรึกษาหารืออย่างทั่วถึง เพื่อแต่ละกลุ่มจะได้ทราบถึงการทำงานของเครือข่าย ในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากการปรึกษาหารือและได้ข้อสรุปที่ชัดเจน ขึ้นขั้นตอนต่อไป คือ สร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างภาครัฐกับเครือข่าย ระหว่างชาวประมงด้วยกัน และระหว่างชุมชนประมงที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ในระบบการบริหารจัดการประมงโดยเครือข่ายนั้น ความร่วมมือกันเป็นปัจจัยที่สำคัญทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

3.4 แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันในการบริหารจัดการประมงข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย เป็นสิ่งที่จำเป็น รัฐและกลุ่มประมงจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนการดำเนินการ และงบประมาณ ที่รัฐจะจัดสรรให้ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่รัฐจะต้องให้กับกลุ่มประมง เพื่อที่กลุ่มประมง จะได้ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่ง หน่วยงานภาครัฐ สร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างกัน การสื่อสาร ที่ผิดพลาดอาจส่งผลกระทบต่อเครือข่าย การติดต่อสื่อสารจะใช้การสื่อสารทุกประเภทที่จะสามารถใช้ได้ เพื่อให้การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสูงที่สุด ทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ในการบริหารจัดการประมงที่ถูกต้องและทันสมัยเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด หน่วยงานภาครัฐ ให้คำปรึกษาหารือ บทบาทที่สำคัญของรัฐในระบบการบริหารจัดการประมง คือ เป็นที่ปรึกษา ด้านวิชาการให้แก่กลุ่มประมง เจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความพร้อมที่จะให้คำปรึกษาให้กับกลุ่มประมงชายฝั่ง

3.5 การปฏิบัติงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐและกลุ่มประมงร่วมมือกันในการปฏิบัติ ตามภารกิจต่าง ๆ ที่มีอยู่ การปฏิบัติงานร่วมกันจะช่วยให้งานสำเร็จได้โดยง่าย เนื่องจากทั้งสองฝ่าย จะมีความรู้ความชำนาญซึ่งที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน จึงต้องรวมเอาศักยภาพของทั้งสองฝ่าย เข้าด้วยกัน จะเกิดพลังที่เข้มแข็งในการผลักดันให้การบริหารจัดการพัฒนารุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ภายใต้ระบบการบริหารจัดการประมง โดยกลุ่มประมงนั้นชาวประมงทุกคนในชุมชนจะมีภาระหน้าที่ ร่วมกันในการดูแลรักษาจัดการทรัพยากรประมง และการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง เพื่อร่วมกัน ส่งเสริมการประกอบอาชีพประมงให้ยั่งยืนต่อไป

4. รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

การประสานงานกลุ่มประมงแต่ละกลุ่มภายในเครือข่ายจะมีประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม เป็นผู้ประสานเครือข่าย โดยมีเป้าหมายร่วมกัน เนื่องจากมีกลุ่มประมงแต่ละกลุ่มมีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในการแก้ปัญหาการทำประมง และการเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จึงทำให้เกิดการติดต่อ ประสานงานหรือร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการ

ในเรื่องนั้น ๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน ในการเชื่อมโยงของกลุ่มประมงแต่ละกลุ่มนั้นจะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบ โครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกัน มีความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน หากจำแนกเครือข่ายบริหารจัดการประมงชายฝั่งตามการเชื่อมโยง จัดเป็นเครือข่าย แบบแนวตั้ง เนื่องจากเครือข่ายมีความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการให้ความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวประมง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมประมง จังหวัดชลบุรี หน่วยบริหารจัดการประมงทะเล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเจ้าหน้าที่ สำนักงานเจ้าท่า สาขาชลบุรี เครือข่ายแบบแนวนอน เพราะในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชาวประมงกับครอบครัว ชาวประมงกับกลุ่มเครือข่าย มีความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มประมงในตำบลใกล้เคียงกัน อยู่ในแนวราบบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพึ่งพาอาศัยกัน มีความยืดหยุ่นและมีความสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในสังคม และสามารถ แบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายตามการเกิด คือ เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรีนี้ ถือเป็นเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ประกอบอาชีพ เดียวกัน และประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ การเรียนรู้ร่วมกัน แสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา ให้ดีกว่าเดิม การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง เครือข่ายเกิดขึ้นในพื้นที่อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากตำบลเดียวกัน มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่เหมือนกันแล้วอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม

“พวกเราทำอาชีพเดียวกันหมด เอาไว้ร้องเรียนเรื่องน้ำเสียกับประมงกับรัฐบาล โดยส่วนมากมีปัญหาเรื่องน้ำเสียอย่างเดียว เรารวมตัวกันเพราะมีปัญหาเรื่องน้ำเสียเหมือนกัน” (คนที่ 3 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

ตอนที่ 3 ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการ ประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

ปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยภายในเครือข่าย

การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ถึงการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย การบริหารจัดการประมงชายฝั่ง พบว่า การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายสมาชิกสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง โดยมีการกระจายข้อมูลจากศูนย์กลาง คือ ประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม เพื่อกระจายข่าวหรือข้อมูลให้กับสมาชิกภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มต่อไป ดังข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

“เค้าก็จะแจ้งมาแจ้งผ่านประธาน เค้าจะทำหนังสือคิดเลยว่าจะมาอะไร ๆ เรายังจะแจ้งสมาชิกในกลุ่ม มี 100 เศษ ๆ” (คนที่ 1 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

การให้ความช่วยเหลือของสมาชิกในเครือข่าย

ในด้านของการให้ความช่วยเหลือของสมาชิก พบว่า สมาชิกจะให้ความช่วยเหลือกันเมื่อประสบปัญหาในด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง มีการรวมกลุ่มสมาชิกที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมารวมกัน ไปเรียกร้องและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ ดังข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์

“อ่า ใช่ ถ้ากับกลุ่มอื่น ๆ เรายังจะรวมตัวกันไปเรียกร้อง แต่กับในกลุ่มของเรา จะช่วยเหลือกัน” (สัมภาษณ์ประธานกลุ่มทำประมงมะขามหย่ง)

“อย่างหอยตาย เราเรียกคนมาช่วยเยอะ ๆ เพราะเวลาน้อยเค้าไม่ช่วย เรียกมาเยอะ ๆ เลย ให้เต็มศาลากลางเลย เรายังเทหอยไม่ให้รถมันวิ่ง กลุ่มมะขามหย่งพวกนี้มาช่วยกัน” (คนที่ 4 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

“ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงก็จะมีการรวมตัวกันไปเรียกร้อง (คนที่ 1 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

“ถ้ามีปัญหาที่รวมกันไปร้องเรียน ถ้าไปร้องเรียนก็ไปร้องเรียนด้วยกัน รวมกันไปพร้อมกันทีเดียว แจ้งสมาชิกไปที่หลายร้อยคน (คนที่ 3 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

ปัจจัยภายนอกเครือข่าย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

กรมประมงจังหวัดชลบุรี

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย เป็นหน่วยงานที่ให้ข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลในด้านการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการทำประมง และพัฒนาเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยง การทำการประมง นำเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์มาปรับใช้ เพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงให้มากขึ้น หาแนวทางแก้ไข

ปัญหาในการทำการประมงชายฝั่ง คูดูแลให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการประกอบอาชีพ และการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำ

“ให้การส่งเสริม ควบคุม กำกับดูแลให้ความรู้ในด้านวิชาการและกฎหมายกับชาวประมง มีการช่วยเหลือหลายด้าน เช่น อุทก มีการช่วยเหลือเรื่องเรือจม อุปกรณ์การทำประมง มีข้อกำหนด อยู่ว่าเรือขนาดเท่าไรช่วยเหลือเท่าไร ปัญหาของน้ำเสียส่งผลต่อการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง มีการช่วยเหลือหรือแก้ไข คือ ถ้าขึ้นทะเบียนกับประมงไว้จะได้รับการชดเชยเป็นไร ถ้าไม่ได้ ออก อาชญาบัตร ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ก็ไม่ชดเชยให้ เพราะก่อนออกอาชญาบัตรจะต้องมีการตรวจสอบ โดยการเข้าไปคราดคว่ำมีการเลี้ยงหอยจริงไหม ถึงจะออกใบอนุญาตได้ ถ้าไม่ออกไปตรวจสอบ แล้วออกอาชญาบัตรเราก็จะไม่ทราบว่าเค้าเลี้ยงจริงไหม” (คนที่ 11 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

หน่วยบริหารจัดการประมงทะเล

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย เป็นหน่วยงานที่ให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการทำประมง ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ทำเครื่องมือประมง รวมไปถึงช่วยสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการบริหารจัดการให้ใช้ทรัพยากรประมงอย่างถูกวิธี และมีการใช้อย่างยั่งยืน

“หลัก ๆ ตอนนี้งานประมงทำการดูแลในการบริหารเพื่อพัฒนาเครือข่ายและเกิดความยั่งยืน ปลุกฝังให้ชาวประมงหวงแหนพื้นที่หน้าบ้าน ร่วมกันอนุรักษ์สัตว์น้ำในท้องทะเล ไม่จับสัตว์น้ำ เกินความจำเป็น ไม่ปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือนลงสู่ทะเล เพื่อลดปัญหาน้ำเสียที่จะส่งผลต่อสัตว์น้ำ ที่เพาะเลี้ยงบริเวณชายฝั่ง สร้างทัศนคติที่ดีในการทำประมง พัฒนาให้เกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ในด้านการอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืน ทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น พยายามตั้งกลุ่มชุมชนประมง พื้นบ้าน ประมงต้นแบบ ตั้งกลุ่มมาเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารหัวหน้ากลุ่มไป หัวหน้ากลุ่มจะเป็นตัวแทน ไปแจ้งให้ลูกกลุ่มทราบมันจะรวดเร็ว ถ้าเราเรียกชาวประมงทุกคนมารับทราบข้อมูล ชาวประมง ไม่ค่อยมา เพราะว่าต้องทำมาหากิน แล้วเราจะเข้าไปทำกลุ่ม กลุ่มเป็นประมงพื้นบ้าน ประมง ต้นแบบบ้าง” (คนที่ 12 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค สาขาชลบุรี

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย ได้แก่ งานตรวจเรือ ตรวจสอบสภาพเรือ เพื่อประกอบการจดทะเบียน เรือไทย ออกใบอนุญาตใช้เรือ และใบรับรองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการตรวจสอบลักษณะ ในด้านความปลอดภัย ความพร้อมของเรือ เครื่องยนต์ที่ใช้ประกอบกับเรือที่จะใช้ในการทำประมง รวมไปถึงจนถึงความพร้อม สภาพร่างกายของผู้ที่จะขับเรือ ทำการจดทะเบียนเรือ เจ้าหน้าที่จะทำการ จดทะเบียนเรือเพื่อออกใบอนุญาตใช้เรือ และต่อใบอนุญาตใช้เรือ หากทะเบียนเรือมีอายุครบตามที่ กำหนดในเขตความรับผิดชอบ ออกใบทะเบียนเรือไทย

“ดูแลความปลอดภัยของเรือ ผู้ใช้เรือ จัดการอบรมผู้ใช้เรืออย่างปลอดภัย ซึ่งอาชีพ
ทำการประมงเรือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพื่อลดอุบัติเหตุทางน้ำ ป้องกันการชนกันของเรือ ซึ่งอาจทำให้
มีคราบน้ำมันลอยอยู่บนผิวน้ำส่งผลต่อน้ำเสียและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำได้ ปลุกจิตสำนึก
ของ ชาวประมงในเรื่องของการทิ้งขยะหรือของเสียลงสู่ทะเล ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์
ให้ชาวประมงจดทะเบียนเรือให้ถูกต้องตามกฎหมาย สนับสนุนให้ชาวประมงทำประมงอย่าง
ถูกต้องกฎหมาย” (คนที่ 15 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

บริหารส่วนจังหวัด

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย สนับสนุนในด้านงบประมาณ โครงการประจำปีงบประมาณ
ส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้าน การส่งเสริมการหาแนวทางแก้ปัญหาในด้านการทำประมง
หรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งร่วมกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ร่วมกัน
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาสมดุลระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง

“เดิมทีเกษตรกรเลี้ยงหอยทะเลเค็มเคยเทหอยนะ ขวางทางจราจร ในยุคผู้ว่าเคยประท้วง
เคยอะไรกันมานะ แล้วที่นี้ไอ้ผลลูกคาสต้าบอล โครงการที่ อบจ. ทำมันจะมีกิจกรรมที่ 1, 2, 3
โดยทำการอบรมให้ข้อมูล การนำหลักวิทยาศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาหน้าเสียดที่ชาวประมงชายฝั่งได้รับ
ผลกระทบกันเป็นอย่างมาก อบจ. เามาทำ คือ ในส่วนของประมงงบค้ำน้อย งบที่พัฒนาเค้าได้งบ
จากส่วนกลาง เค้าก็จะมีภารกิจยุทธศาสตร์ เฉพาะงาน เฉพาะด้าน แต่เคสนี้ในส่วน อบจ. ได้ตั้ง
งบประมาณในภาพรวม เพื่อที่จะรองรับ อาจจะเป็นกลุ่มหอย กลุ่มปลานิล อีกรุ่นคันมะพร้าว
งบประมาณตัวนี้ก็จะรองรับงบประมาณใน โครงการนี้ เพราะอยู่ ๆ มันเข้ามา ไม่ได้มีการวางแผน
ล่วงหน้าทีนี้ก่อนจะทำการประชุมทีนี้ แปลนของปีที่ผ่านมาเป็นโครงการนวัตกรรมการเลี้ยงหอย
มีเกษตรกร 1 แปลงที่เป็นแปลงตัวอย่าง มีการกำหนดพื้นที่ในการโยนงบ อบจ. สนับสนุน
ใน โครงการนี้ของปี 2558 มีงานวิจัยที่ใช้เค้าเก็บตัวอย่างดินคาสต้าบอลช่วยแก้ปัญหาหน้าเสียด
มันใช้ได้ผลจริง ผลการวิจัยเราต้องการรู้ว่าน้ำครวเรือ่นการที่ทำให้หอยมีปัญหาผลผลิตไม่ดี
เป็นเพราะน้ำครวเรือ่นรีปาว หรือน้ำเสียดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ลักลอบปล่อยลงสู่ทะเล
(คนที่ 13 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

เทศบาลอำเภอเมืองและเทศบาลตำบล

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการส่งเสริมการอนุรักษ์
การทำประมงอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์สัตว์น้ำ การคืนสัตว์น้ำสู่ท้องทะเล เพื่อช่วยให้สัตว์น้ำมีปริมาณ
เพิ่มมากขึ้น

“สนับสนุนการอนุรักษ์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปล่อยลงสู่ทะเลเพื่อเพิ่มปริมาณและชนิดพันธุ์ของสัตว์น้ำไม่ให้สูญพันธุ์ โดยในแต่ละตำบลในอำเภอเมืองจะมีโครงการปล่อยสัตว์น้ำวัยอ่อนคล้าย ๆ กัน” (คนที่ 14 (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 18 ตุลาคม, 2558)

สมาคมประมงจังหวัดชลบุรี

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย ส่งเสริมการเผยแพร่การประมง ดำเนินโครงการส่งเสริมการทำประมงในท้องถิ่น เป็นตัวแทนในการต่อรอง ร่วมแก้ปัญหากับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินโครงการร่วมกับรัฐบาลเพื่อจัดหาน้ำมันราคาถูกให้ชาวประมง ดำเนินโครงการร่วมกับภาครัฐ ๗ ในการยกเลิกเครื่องมือประมงที่ทำลายทรัพยากร เช่น อวนรุน และควบคุมจำนวนเครื่องมือประมงต่าง ๆ เช่น อวนลาก อวนยก/ อวนครอบปลากะตัก เป็นต้น ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำประมง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ชาวประมง ส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีในการทำประมง จัดประชุมเพื่อแก้ปัญหาทำประมง ชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพประมงให้เข้าใจตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพปัจจุบัน ประชาสัมพันธ์ให้ชาวประมงเข้ามาขึ้นทะเบียนเรือประมงในท้องถิ่น เข้าร่วมตรวจสอบเรือประมงที่เข้ามาขึ้นทะเบียนเรือประมงในท้องถิ่น ประสานงานระหว่างกับสำนักงานประมงจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ปัญหาภายในเครือข่าย

ด้านบุคลากร

ผู้นำและผู้ประสานงาน ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเครือข่าย ปัจจุบันผู้นำขาดการพูดคุยปรึกษาหารือกัน ไม่มีการประชุม ไม่มีพี่เลี้ยง และไม่มีผู้นำที่สามารถดึงกลุ่มแกนนำและสมาชิกให้รวมกัน ทำให้ขาดการทบทวนเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน ขาดการวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำเชิงปริมาณขาดผู้นำที่เก่งในการบริหารจัดการเครือข่ายเชิงคุณภาพผู้นำส่วนใหญ่มีอายุมากขึ้น สุขภาพไม่ดี ไม่มีเวลา และผู้นำบางส่วนขาดทักษะศักยภาพในการนำคนนำการพัฒนา บางส่วนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีภาระครอบครัวมาก ขาดทรัพยากร จึงไม่สามารถดูแลประสานงานและส่งข่าวสารได้ทั่วถึง

สมาชิกเครือข่าย สมาชิกแต่ละคนออกทะเลทำการประมงในเวลาที่แตกต่างกัน หรือบางส่วนอาจจะออกทะเล บางส่วนไม่ออกทะเล จึงทำให้มีปัญหาในเรื่องของการแจ้งข่าวสารการประสานงาน

ผู้สืบทอด ปัจจุบันขาดคนรุ่นใหม่ในชุมชนที่จะประกอบอาชีพทำการประมงโดยสืบเนื่องต่อจากรุ่นก่อน ๆ ส่งผลให้เครือข่ายขาดผู้สืบทอดแนวคิดและกิจกรรม ผู้สืบทอดที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำประมง ในส่วนของการบริหาร

จัดการเครือข่าย การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร ซึ่งต้องอาศัยความรู้สมัยใหม่เข้ามาประกอบการทำงาน และต้องมีความคล่องตัวสูง เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย

ไม่มีรูปแบบแผนการทำงานของเครือข่ายอย่างชัดเจน ขาดการวางแผนงาน เพื่อที่จะดำเนินงานไปตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบในรูปแบบของเครือข่าย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

การสื่อสารและการประสานงานเครือข่าย

รูปแบบการสื่อสารของเครือข่ายในภาพรวมแล้ว เป็นการสื่อสารจากศูนย์กลางเป็นหลัก ผ่านผู้ประสานงานในแต่ละกลุ่ม แต่การสื่อสารกันระหว่างกลุ่มแต่ละกลุ่มเกิดขึ้นไม่มาก ส่วนใหญ่ประสานกลุ่มแต่ละกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการเป็นผู้ประสานงาน แต่พบว่าผู้ประสานงานในแต่ละกลุ่มยังขาดทักษะในการจัดการ ประสานงาน และการสื่อสาร รวมถึงขาดการคล่องตัว สมาชิกส่วนใหญ่ขาดการติดต่อ บางส่วนเสียโอกาสที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสาร รับรู้เรื่องราวจากหน่วยงานภาครัฐ และขาดการบริหารจัดการแบบมีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่

การเรียนรู้และกิจกรรม

เครือข่ายประมงมีการพบปะกันน้อยมาก มีการเรียนรู้กันเองน้อย มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ เมื่อประสบกับปัญหาพร้อมกัน กลุ่มประมงชายฝั่งในแต่ละตำบลไม่มีกิจกรรมในกลุ่ม ในพื้นที่ผู้นำและสมาชิกขาดการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการปฏิสัมพันธ์กันน้อย ต่างคนต่างประกอบอาชีพในรูปแบบของตนเอง

โครงสร้าง และจำนวนสมาชิกกับการบริหารจัดการเครือข่าย

โครงสร้างและการกระจายของสมาชิกเครือข่าย สมาชิกส่วนมากเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารความรู้ รวมถึงขาดความต่อเนื่องในการสื่อสารระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม เกิดจากสมาชิกไม่ให้ความสนใจ ไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย หรือทำกิจกรรมจืดจากรำจากผู้นำและผู้ประสานงานเป็นหลัก

ด้านสังคม

เนื่องจากชาวประมงในเครือข่ายมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ทุกคนให้ความสนใจเฉพาะกลุ่มของตัวเอง ชาวประมงมีการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงทำให้ขาดความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลความรู้เชิงวิชาการบางอย่างได้ยาก จึงไม่สามารถนำไปปรับใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับเครือข่ายเท่าที่ควร ชาวประมงไม่รู้บทบาทหน้าที่ สิทธิหน้าที่ของชาวประมง ขาดความเชื่อมั่น

ด้านการบริหารจัดการ

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งที่จะผลักดันให้เครือข่ายมีการพัฒนา ขาดการติดตามงาน ขาดการบูรณาการ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับชาวประมงไม่มีการพัฒนาอย่างจริงจัง การสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวประมงเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น การสื่อสาร ไม่ได้รับความช่วยเหลือตามการร้องขอจึงทำให้เกิดการประท้วง ร้องขอเพื่อหาทางให้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องหาทางออกของปัญหา ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนเรื่องต่าง ๆ และบางหน่วยงานไม่ให้ความสนใจในแนวทางหรือนโยบายของเครือข่าย

ด้านงบประมาณ

ปัญหาด้านงบประมาณเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญของเครือข่าย พบว่า ทรัพยากรหรือการดำเนินงานของเครือข่ายต้องการการสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันให้ผลผลิตจากสัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งสร้างมูลค่าให้กับจังหวัดเป็นอันดับต้น ๆ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งจะสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นและจังหวัดชลบุรี

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี เพื่อศึกษาบทบาทของเครือข่ายในการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานและแนวทางการแก้ไขเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี และใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informant) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ประธานกลุ่มประมงชายฝั่ง จำนวน 5 คน สมาชิกกลุ่มประมงชายฝั่ง จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน สมาชิกกลุ่มประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ หรือสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง จำนวนรวมทั้งหมด 15 คน

กลุ่มที่ 1 ประธานกลุ่มประมงชายฝั่งทั้ง 4 กลุ่ม จำนวน 4 คน และสมาชิกกลุ่มประมงชายฝั่ง จำนวน 6 คน

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนประกอบอาชีพการทำประมงชายฝั่งและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยเฉลี่ยสมาชิกแต่ละคนจะมีเรือที่ใช้ในการทำประมงอย่างน้อยคนละ 1 ลำ ความยาวของเรือโดยเฉลี่ย 4-6 เมตร สัตว์น้ำที่ทำการเพาะเลี้ยง ได้แก่ หอยแครง หอยแมลงภู่ และหอยนางรม จำนวนพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงโดยเฉลี่ย 20 ไร่ มีเครื่องมือทำการประมง ได้แก่ ที่คราดหอย อวนกุ้ง อวนปู และอวนปลา ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมงโดยเฉลี่ย 40 ปี สัตว์น้ำที่ได้จากการทำประมงโดยส่วนมากจะขายเองในตลาดของท้องถิ่น ส่วนหอยแครง หอยแมลงภู่ และหอยนางรม ที่ได้จากการเพาะเลี้ยง จะมีแม่ค้าคนกลางมารับซื้อเอง โดยจะทำการซื้อในราคาที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดและประเภทของหอยที่เพาะเลี้ยง

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการทำประมงชายฝั่ง จำนวน 5 คน

ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่กรมประมง จังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ช่วยประมง อำเภอเมือง เจ้าหน้าที่หน่วยบริหารจัดการประมงทะเล เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน

2 คน ได้แก่ เจ้าพนักงานสุขาภิบาล 6 ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมพัฒนาอาชีพ และเจ้าหน้าที่สำนักงานเจ้าท่า สาขาชลบุรี

ส่วนที่ 2 เครื่องมือการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

เครื่องมือการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

การก่อตั้งของเครือข่าย

จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเล มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตใกล้ชิดกับทะเล ทำให้ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง การประมงทะเลชายฝั่งมีความสำคัญต่อประเทศ ทั้งในด้านการผลิตอาหารจากโปรตีนจากเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพสูงให้แก่คนไทย ก่อให้เกิดอาชีพที่ต่อเนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้จากการทำประมงชายฝั่ง สร้างงานให้กับชาวประมงที่อยู่ในบริเวณชายฝั่ง และการผลิตสินค้าสำหรับส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ซึ่งกรมประมงเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงเข้ามาบริหารจัดการด้วยการให้คำแนะนำกับผู้ประกอบการประมงชายฝั่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน หรือตำบลใกล้เคียงกัน รวมกลุ่มกันเพื่อการติดต่อกับการกระจายข้อมูลข่าวสารข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพการทำประมง จากการทำประชากรส่วนมากมีการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งเป็นหลัก กรมประมงจึงได้เข้ามาพัฒนาระบบการบริหารจัดการกับผู้ประกอบการประมงชายฝั่ง โดยการแนะนำให้รวมกลุ่มสมาชิกที่ประกอบอาชีพทำการประมงในแต่ละตำบล ผู้ประกอบการประมงชายฝั่งจึงได้มีการรวมกลุ่มแต่ละกลุ่มในตำบล และกลุ่มผู้ประกอบการประมงชายฝั่งแต่ละตำบลได้รวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพื่อขอความช่วยเหลือ การสนับสนุนและการร้องเรียนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการให้คำแนะนำความช่วยเหลือ และหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบการประมงชายฝั่งต่อไป

โดยมีจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งเครือข่ายร่วมกัน เพื่อรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการประกอบอาชีพทำการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่งนั้น ชาวประมงภายในเครือข่ายได้ประสบกับปัญหาน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยส่วนมากมีโรงงานมีการใช้น้ำในกระบวนการผลิต เช่น ใช้ทำความสะอาดเครื่องมือและพื้นที่ในโรงงาน น้ำมันจากโรงงานอุตสาหกรรมและน้ำทิ้งจากโรงงานที่ปล่อยลงสู่ทะเลจะมีคราบน้ำมันลอยอยู่บนผิวน้ำ ทำให้ก๊าซออกซิเจนไม่สามารถจะละลายลงไปในน้ำ และแสงแดดส่องตลอดลงไปได้น้ำไม่ได้มีผลทำให้สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำขาดก๊าซออกซิเจน ทำให้พืชในน้ำบางชนิดไม่สามารถสร้างอาหารและเจริญเติบโตแล้วยังมีผลเสียต่อเนื่องทำให้สัตว์น้ำตายด้วย เพราะพีชขนาดเล็กในน้ำ ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์น้ำตายเพราะน้ำเสียที่ปล่อยออกมาจากโรงงาน รวมถึงน้ำจากแหล่งที่อยู่อาศัยมีน้ำทิ้งจากการอุปโภคและบริโภค เช่น น้ำจากการซักล้าง การทำครัว สิ่งปฏิกูลที่มาจากบ้านเรือนบริเวณชายฝั่ง โดยไม่ได้ผ่านการบำบัดให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน น้ำทิ้งที่ปล่อยออกมาจะทำให้เกิดน้ำเน่า

น้ำเสีย ทำให้สัตว์น้ำที่ทำการเพาะเลี้ยงบริเวณชายฝั่งตายเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งอย่างมากจากการเพาะเลี้ยง หากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ จึงส่งผลให้เกิดการร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำประมงชายฝั่ง

องค์ประกอบของกลุ่มประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

องค์ประกอบของกลุ่มประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ประกอบด้วย กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทราย กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย กลุ่มทำประมงมะขามหย่ง และกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลา โดยรูปแบบของคณะกรรมการในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการของกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่มประมงชายฝั่งแต่ละกลุ่มมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกภายในกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ประมงจังหวัดชลบุรีได้ให้คำแนะนำกับกลุ่มประมงชายฝั่งในแต่ละตำบลจัดตั้งกลุ่มเพื่อที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลวิชาการ ติดต่อสื่อสาร การกระจายข้อมูลต่าง ๆ การประสานงาน รวมไปถึงการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง

1. กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทราย

คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทราย เนื่องจากในการประกอบอาชีพทำการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ปัญหาที่พบบ่อยมากและส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งคือ ปัญหาน้ำเน่าเสีย เมื่อถึงช่วงจับสัตว์น้ำชายฝั่งที่เพาะเลี้ยงไว้เพื่อขาย กลับพบว่าหอยที่ทำการเพาะเลี้ยงไว้ตายเป็นจำนวนมาก ผลที่ตามมา คือ ขาดทุน จึงทำให้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อร้องเรียนเรื่องน้ำเสียกับหน่วยงานภาครัฐและกรมประมง เพื่อขอความช่วยเหลือ

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มสมาชิกเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทรายต่อเครือข่าย

การบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ ประธานกลุ่มเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้กว้างขวางในพื้นที่และกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทรายเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาในเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งให้กับนักศึกษาจากสถานศึกษาหลายแห่ง เป็นกลุ่มที่ทำการประชาสัมพันธ์ข้อมูลในการเพาะเลี้ยง กลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มที่มีพลังในการรวมตัวกันของสมาชิกในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐและเป็นกลุ่มที่สนับสนุนเครือข่าย

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการ คณะกรรมการของกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางทรายมาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม เนื่องจากทุกคนในคณะกรรมการเป็นผู้ที่มีอายุ อาศัยอยู่ในพื้นที่และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่งมาเป็นเวลานาน จึงทำให้

สามารถบริหารจัดการกลุ่ม การประสานงาน รวมถึงการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกได้เป็นอย่างดี จำนวนสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 63 คน

2. กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อย เนื่องจากเกิดจากการแนะนำของประมงจังหวัด ให้รวมกลุ่มกันเพื่อจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ สมาชิกในกลุ่มนี้ส่วนมากประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงชายฝั่งเป็นหลัก โดยสัตว์น้ำที่นิยมทำการเพาะเลี้ยง ได้แก่ หอยนางรม หอยแมลงภู่ และหอยแครง สมาชิกแต่ละคนที่พื้นที่ในการเพาะเลี้ยง โดยเฉลี่ย 10 ไร่ แต่พบว่าในการเพาะเลี้ยงนั้นปัญหาที่พบบ่อยมากและส่งผลกระทบต่อประกอบการอาชีพประมงชายฝั่ง คือ ปัญหาน้ำเน่าเสีย เมื่อถึงช่วงจับสัตว์น้ำชายฝั่งที่เพาะเลี้ยงไว้เพื่อขายกลับพบว่าหอยที่เลี้ยงบริเวณชายฝั่งตายเป็นจำนวนมาก ที่สามารถจับขายได้มีจำนวนน้อยมาก ผลที่ตามมาจากปัญหา คือ ขาดทุน จึงทำให้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อร้องเรียนเรื่องน้ำเสียกับหน่วยงานภาครัฐ และกรมประมง เพื่อขอความช่วยเหลือ

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มสมาชิกเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อยต่อเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาาน มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีผู้ที่มีอายุ ประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงหลายคนทำการเพาะเลี้ยงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทราบถึงปัญหาในการทำการประมง และการหาแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นกลุ่มที่มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ทางกลุ่มมีการจัดงานอาหารทะเลสะพานจ้าวขึ้นเพื่อนำสัตว์น้ำที่จับได้หรือที่เพาะเลี้ยงไว้มาประกอบอาหารประเภทต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายให้กับคนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดชลบุรี กลุ่มนี้จึงเป็นที่รู้จักเป็นกลุ่มหลักที่มีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งเครือข่าย เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นหลัก เมื่อประสบปัญหาสมาชิกส่วนมากจึงได้รับความเดือดร้อนและผลกระทบกันเป็นอย่างมาก จึงเป็นกลุ่มหลักที่เป็นผู้นำในการรวมตัวกันในการเจรจาเรียกร้อง ขอความช่วยเหลือ หรือทางแก้ไขจากหน่วยงานภาครัฐ

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์ญิก และกรรมการ คณะกรรมการของกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบางปลาสร้อยมาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม เนื่องจากทุกคนในคณะกรรมการเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงชายฝั่งมาเป็นเวลานาน รวมถึงการมีผู้ที่มีอายุ และประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมาเป็นเวลานานเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการ และการแก้ปัญหาให้กับสมาชิกในกลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 100 คน

3. กลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลา

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลา เนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนมาก ประกอบอาชีพทำการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง จึงทำให้วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยง มีจำนวนมาก จึงประสบกับปัญหาในด้านพื้นที่ในการกองไม้ไผ่ที่ใช้ปักเลี้ยงหอยบริเวณชายฝั่ง จึงรวมกลุ่มกันขึ้นและมีการจัดทำเรื่องขอพื้นที่สำหรับวางวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงไว้ใกล้กับบริเวณชายฝั่งเพื่อความสะดวกในการขนย้าย

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มสมาชิกเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลาต่อเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ ประธานกลุ่มเป็นผู้กว้างขวาง รู้จักกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนส่งเสริมการเพาะเลี้ยง กลุ่มนี้จึงมีบทบาทในการติดต่อเข้าถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐเพื่อขอการสนับสนุน หรือแนวทางแก้ปัญหาของเครือข่าย และกลุ่มนี้มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก จึงมีสมาชิกในการรวมตัวเพื่อเรียกร้องและชักชวนคนในพื้นที่ มาร่วมกันเจรจาต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐ

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์ญิก และกรรมการ คณะกรรมการของกลุ่มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอ่างศิลามาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม เนื่องจากทุกคนในคณะกรรมการเป็นผู้ที่มีอายุ อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงชายฝั่งมาเป็นเวลานาน มีความสามารถในการบริหารงานด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ การหารายได้เข้ากลุ่ม จึงทำให้สมาชิกรวมกลุ่มประสานงานกันได้เป็นอย่างดี จำนวนสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 214 คน

4. กลุ่มทำประมงมะขามหย่ง

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มทำประมงมะขามหย่ง เนื่องจากสมาชิกภายในกลุ่ม ทำการประมงชายฝั่งเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งน้ำมันเป็นต้นทุนสำคัญในการออกเรือเพื่อจับสัตว์น้ำ การรวมกลุ่มกันขึ้นมาเพื่อรวมตัวกันขอซื้อน้ำมันเบนซินราคาถูก ซึ่งสามารถลดต้นทุนในการจับสัตว์น้ำได้มาก จึงทำให้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา

ด้านบทบาทการทำงานของกลุ่มทำประมงมะขามหย่งต่อเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง คือ เป็นกลุ่มที่คอยสนับสนุนการรวมตัว ช่วยเหลือกลุ่มอื่น ๆ ในเครือข่ายในการร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐ

การได้มาของคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์ญิก และกรรมการ คณะกรรมการของกลุ่มทำประมงมะขามหย่งมาจากการเลือกของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งเห็นว่ากรรมการที่ได้รับการเลือกจากสมาชิกมีความเหมาะสม

ในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในกลุ่มได้อย่างทั่วถึง และมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเป็นเวลานาน มีจำนวนสมาชิกในกลุ่ม 48 คน
ที่มาของคณะกรรมการเครือข่าย

ในที่ประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 มีความเห็นว่าคณะกรรมการชุดนี้ถือเป็นคณะกรรมการก่อตั้ง
ควรมาจากคนที่มีความตั้งใจรักการเสียสละต่อส่วนรวมและมีความเห็นร่วมในทิศทางเดียวกัน
โดยให้ประธานกลุ่มในแต่ละตำบลเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ
และสมาชิกในเครือข่าย

เครือข่ายประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

โครงสร้างของกรรมการเครือข่าย สมาชิกภายในเครือข่ายของแต่ละตำบลได้มีความเห็น
ในการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายนั้น ประธานแต่ละตำบลมีความเหมาะสมในการทำหน้าที่
เป็นคณะทำงานในการประสานงานของเครือข่าย รวมทั้งหมด 4 คน ดังต่อไปนี้

1. ประธานกลุ่มเกษตรกรทำการประมงตำบลบางทราย
2. ประธานกลุ่มเกษตรกรเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตำบลบางปลาสร้อย
3. ประธานกลุ่มเกษตรกรทำการประมงตำบลมะขามหย่ง
4. ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งตำบลอ่างศิลา

บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายประมงชายฝั่ง

บทบาทหน้าที่การทำงานของเครือข่ายประกอบด้วยหน้าที่หลายส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. การกระจายข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกในเครือข่าย

โดยประธานกลุ่มแต่ละกลุ่มภายในเครือข่ายเป็นตัวแทนในการรับข้อมูลข่าวสารข้อมูล
ด้านวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ กรมประมง โดยจะทำการกระจาย
ข้อมูลต่าง ๆ อย่างทั่วถึงให้กับสมาชิกภายในกลุ่มได้รับทราบ ซึ่งประธานกลุ่มแต่ละกลุ่มจะใช้วิธีการ
ประชาสัมพันธ์โดยการประกาศเสียงตามสายให้ทราบในเบื้องต้น ทำการติดประกาศรายละเอียด
ของข้อมูลที่ได้รับมาที่กระดานประชาสัมพันธ์ ณ ที่ทำการของกลุ่มแต่ละกลุ่ม และทำการกระจาย
ข้อมูลโดยใช้การบอกต่อ ๆ ของสมาชิกที่ทราบข้อมูลแล้วไปยังสมาชิกที่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูล
เนื่องจากการออกทำการประมงของสมาชิกแต่ละคนมีช่วงเวลาในการออกทะเล หรือออกไป
ทำการเพาะเลี้ยงชายฝั่งไม่ตรงกัน การกระจายข้อมูลภายในของสมาชิกอาจทราบไม่ทั่วถึงกัน
จึงต้องมีการบอกต่อ ๆ เพื่อให้รับทราบข้อมูล

2. การรวมตัวกันเพื่อไปร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ในการแก้ไขปัญหาการประมงชายฝั่ง กรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จะใช้วิธีการ
รวมตัวกันเพื่อไปร้องเรียนกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาวินิจฉัยสุดท้ายที่จะดำเนินการ

ในกรณีที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพแล้วได้มีการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องแล้วไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือการแก้ปัญหาไปในแนวทางที่เหมาะสม สมาชิกภายในเครือข่ายทั้ง 4 ตำบล จะทำการนัดแนะผู้ที่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งในพื้นที่ทั้ง 4 ตำบล ให้มารวมตัวกันให้ได้มากที่สุด เพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการแก้ไขปัญหา หาทางออกรวมไปถึงการจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่และเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

3. การประสานงานภายในเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย

กรรมการเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง โดยมีการประสานงานของเครือข่ายตามกระบวนการทำงานดังนี้

3.1 กรรมการแต่ละกลุ่มจะมีการติดต่อประสานงานกันผ่านการพูดคุยทางโทรศัพท์แล้วทำการนัดแนะประชุมปรึกษากันเมื่อเกิดปัญหาในการเพาะเลี้ยงและการทำประมงชายฝั่งเพื่อพิจารณาถึงแนวทางแก้ไขปัญหาเบื้องต้น โดยกำหนดกระบวนการทำงานโดยร่วมกันของประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม

3.2 การแจ้งข่าวสาร ขั้นตอนแรกสุดของการบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่งคือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทำการแจ้งข่าวสารหรือข้อมูลวิชาการ เผยแพร่แนวคิดของรัฐเกี่ยวข้องกับการทำประมงไปยังชุมชนให้ชาวประมงได้รับทราบอย่างทั่วถึง รวมทั้งจะต้องอธิบายให้ชาวประมงได้มีความรู้ความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

3.3 ทำการปรึกษาหารืออย่างทั่วถึง เพื่อแต่ละกลุ่มจะได้ทราบถึงการทำงานของเครือข่ายในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากการปรึกษาหารือและได้ข้อสรุปที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ สร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับเครือข่าย ระหว่างชาวประมงด้วยกัน และระหว่างชุมชนประมงที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ในระบบการบริหารจัดการประมงโดยเครือข่ายนั้น ความร่วมมือกันเป็นปัจจัยที่สำคัญทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

3.4 แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ในการบริหารจัดการประมงข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยเป็นสิ่งจำเป็น รัฐและกลุ่มประมงจะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย แผนการดำเนินการและงบประมาณที่รัฐจะจัดสรรให้ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่รัฐจะต้องให้กับกลุ่มประมงเพื่อที่กลุ่มประมงจะได้ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการบริหารจัดการเครือข่ายประมงชายฝั่ง หน่วยงานภาครัฐสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างกัน การสื่อสารที่ผิดพลาดอาจส่งผลกระทบต่อเครือข่าย การติดต่อสื่อสารจะใช้การสื่อสารทุกประเภทที่จะสามารถใช้ได้ เพื่อให้การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทำการแลกเปลี่ยน

ข้อมูลระหว่างกัน ในการบริหารจัดการประมงที่ถูกต้องและทันสมัยเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด หน่วยงานภาครัฐให้คำปรึกษาหารือ บทบาทที่สำคัญของรัฐในระบบการบริหารจัดการประมง คือ เป็นที่ปรึกษาด้านวิชาการให้แก่กลุ่มประมง เจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความพร้อมที่จะให้คำปรึกษาให้กับกลุ่มประมงชายฝั่ง

3.5 การปฏิบัติงานร่วมกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐและกลุ่มประมงร่วมมือกันในการปฏิบัติ ตามภารกิจต่าง ๆ ที่มีอยู่ การปฏิบัติงานร่วมกันจะช่วยให้งานสำเร็จได้โดยง่าย เนื่องจากทั้งสองฝ่าย จะมีความรู้ความชำนาญทั้งที่แตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน จึงต้องรวมเอาศักยภาพของทั้งสองฝ่าย เข้าด้วยกันจะเกิดพลังที่เข้มแข็งในการผลักดันให้การบริหารจัดการพัฒนาชุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ภายใต้ระบบการบริหารจัดการประมง โดยกลุ่มประมงนั้น ชาวประมงทุกคนในชุมชนจะมีภาระหน้าที่ ร่วมกันในการดูแลรักษา จัดการทรัพยากรประมง และการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง เพื่อร่วมกัน ส่งเสริมการประกอบอาชีพประมงให้ยั่งยืนต่อไป

รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

การประสานงานกลุ่มประมงแต่ละกลุ่มภายในเครือข่ายจะมีประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม เป็นผู้ประสานเครือข่าย โดยมีเป้าหมายร่วมกัน เนื่องจากมีกลุ่มประมงแต่ละกลุ่มมีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในการแก้ปัญหาการทำประมงและการเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จึงทำให้เกิดการติดต่อ ประสานงานหรือร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการ ในเรื่องนั้น ๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน ในการเชื่อมโยงของกลุ่มประมงแต่ละกลุ่มนั้นจะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบ โครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกัน มีความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน หากจำแนกเครือข่ายบริหารจัดการประมงชายฝั่งตามการเชื่อมโยง จัดเป็นเครือข่าย แบบแนวตั้ง เนื่องจากเครือข่ายมีความสัมพันธ์ในการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการให้ความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวประมง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมประมง จังหวัดชลบุรี หน่วยบริหารจัดการประมงทะเล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเจ้าหน้าที่ สำนักงานเจ้าท่า สาขาชลบุรี เครือข่ายแบบแนวนอน เพราะในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ที่ไม่ซับซ้อน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชาวประมงกับครอบครัว ชาวประมงกับกลุ่มเครือข่าย มีความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มประมงในตำบลใกล้เคียงกัน อยู่ในแนวราบบนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพึ่งพาอาศัยกัน มีความยืดหยุ่นและมีความสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในสังคม และสามารถแบ่งรูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายตามการเกิด คือ เครือข่ายการบริหารจัดการ ประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรีนี้ ถือเป็นเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ เกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ประกอบอาชีพเดียวกันและประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยน

ความคิดและประสบการณ์ การเรียนรู้ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า หรือแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาให้ดีกว่าเดิม การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้น ภายในตัวสมาชิกเอง เครือข่ายเกิดขึ้นในพื้นที่อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจาก ตำบลเดียวกัน มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่เหมือนกันแล้วอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม

ส่วนที่ 3 ปัจจัยสนับสนุน ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของเครือข่ายการบริหารจัดการ ประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี

ปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยภายในเครือข่าย

การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ถึงการติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย การบริหารจัดการประมงชายฝั่ง พบว่า การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่ายสมาชิกสามารถรับทราบ ข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง โดยมีการกระจายข้อมูลจากศูนย์กลาง คือ ประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม เพื่อกระจายข่าวหรือข้อมูลให้กับสมาชิกภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มต่อไป

ความร่วมมือของสมาชิกในเครือข่าย

ในด้านของการให้ความช่วยเหลือของสมาชิก พบว่า สมาชิกจะให้ความช่วยเหลือกัน เมื่อประสบปัญหาในด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง มีการรวมกลุ่มสมาชิกที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มาร่วมกัน ไปเรียกร้องและขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ

ปัจจัยภายนอกเครือข่าย

เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและสมาคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการ ประมงชายฝั่ง

องค์ประกอบ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ของผู้ประกอบการอาชีพประมงชายฝั่งทั้ง 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กรมประมงจังหวัด ชลบุรี, หน่วยบริหารจัดการประมงทะเล, สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค สาขาชลบุรี, องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด, เทศบาลอำเภอเมือง, เทศบาลตำบล และสมาคมประมงจังหวัดชลบุรี

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง กรมประมงจังหวัดชลบุรี

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย เป็นหน่วยงานที่ให้ข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลในด้านการส่งเสริม พัฒนาอาชีพการทำประมงและพัฒนาเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยง การทำการประมง นำเทคโนโลยี ทางวิทยาศาสตร์มาปรับใช้เพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงให้มากขึ้น หาแนวทางแก้ไข

ปัญหาในการทำการประมงชายฝั่ง คูแลให้คำปรึกษาแนะแนวทางในการประกอบอาชีพ และการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำ

หน่วยบริหารจัดการประมงทะเล

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย เป็นหน่วยงานที่ให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการทำประมง ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ทำเครื่องมือประมง รวมไปถึงช่วยสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการให้ใช้ทรัพยากรประมงอย่างถูกวิธี และมีการใช้อย่างยั่งยืน

สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค สาขาชลบุรี

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย ได้แก่ งานตรวจเรือ ตรวจสอบสภาพเรือเพื่อประกอบการจดทะเบียนเรือไทย ออกใบอนุญาตใช้เรือ และใบรับรองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการตรวจสอบลักษณะในด้านความปลอดภัย ความพร้อมของเรือ เครื่องยนต์ที่ใช้ประกอบกับเรือที่จะใช้ในการทำประมง รวมไปถึงความพร้อม สภาพร่างกายของผู้ที่จะขับเรือ ทำการจดทะเบียนเรือ เจ้าหน้าที่ที่จะทำการจดทะเบียนเรือเพื่อออกใบอนุญาตใช้เรือ และต่อใบอนุญาตใช้เรือหากทะเบียนเรือมีอายุครบตามที่กำหนดในเขตความรับผิดชอบ ออกใบทะเบียนเรือไทย

องค์การบริหารส่วนจังหวัด

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย สนับสนุนในด้านงบประมาณ โครงการประจำปีงบประมาณ ส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้าน การส่งเสริมการหาแนวทางแก้ปัญหาในด้านการทำประมง หรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งร่วมกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาสมดุลระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง

เทศบาลอำเภอเมืองและเทศบาลตำบล

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการส่งเสริมการอนุรักษ์การทำประมงอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์สัตว์น้ำ การคืนสัตว์น้ำสู่ท้องทะเล เพื่อช่วยให้สัตว์น้ำมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

สมาคมประมงจังหวัดชลบุรี

บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย ส่งเสริมการเผยแพร่การประมง ดำเนินโครงการส่งเสริมการทำประมงในท้องถิ่นเป็นตัวแทนในการต่อรอง ร่วมแก้ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินโครงการร่วมกับรัฐบาลเพื่อจัดหาน้ำมันราคาถูกให้ชาวประมง ดำเนินโครงการร่วมกับภาครัฐ ในการยกเลิกเครื่องมือประมงที่ทำลายทรัพยากร เช่น อวนรุน และควบคุมจำนวนเครื่องมือประมงต่าง ๆ เช่น อวนลาก อวนยก หรืออวนครอบปลาเกตุ เป็นต้น ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำประมง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ชาวประมง ส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีในการทำประมง จัดประชุมเพื่อแก้ปัญหาทำประมงชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพประมงให้เข้าใจตาม

การเปลี่ยนแปลงของสภาพปัจจุบัน ประชาสัมพันธ์ให้ชาวประมงเข้ามาขึ้นทะเบียนเรือประมง ในท้องถิ่น เข้าร่วมตรวจสอบเรือประมงที่เข้ามาขึ้นทะเบียนเรือประมงในท้องถิ่นประสานงานระหว่าง กับสำนักงานประมงจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ปัญหาภายในเครือข่าย

ด้านบุคคลากร

ผู้นำและผู้ประสานงาน ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเครือข่าย ปัจจุบัน ผู้นำขาดการพูดคุย ปรึกษาหารือกัน ไม่มีการประชุม ไม่มีพี่เลี้ยง และไม่มีผู้นำที่สามารถดึงกลุ่ม แกนนำและสมาชิกให้รวมกัน ทำให้ขาดการทบทวนเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน ขาดการวิเคราะห์ สถานการณ์ร่วมกัน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำเชิงปริมาณขาดผู้นำที่เก่งในการบริหารจัดการเครือข่าย เชิงคุณภาพผู้นำส่วนใหญ่มีอายุมากขึ้น สุขภาพไม่ดี ไม่มีเวลา และผู้นำบางส่วนขาดทักษะศักยภาพ ในการนำคนนำการพัฒนา บางส่วนไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีภาระครอบครัวมาก ขาดทรัพยากร จึงไม่สามารถดูแลประสานงานและส่งข่าวสารได้ทั่วถึง

สมาชิกเครือข่าย สมาชิกแต่ละคนออกทะเลทำการประมงในเวลาที่แตกต่างกัน หรือบางส่วนอาจจะออกทะเล บางส่วนไม่ออกทะเล จึงทำให้มีปัญหาในเรื่องของการแจ้งข่าวสาร การประสานงาน

ผู้สืบทอด ปัจจุบันขาดคนรุ่นใหม่ในชุมชนที่จะประกอบอาชีพทำการประมง โดยสืบเนื่องต่อจากรุ่นก่อน ๆ ส่งผลให้เครือข่ายขาดผู้สืบทอดแนวคิดและกิจกรรม ผู้สืบทอดที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำประมง ในส่วนของการบริหารจัดการเครือข่าย การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร ซึ่งต้องอาศัยความรู้ สมัยใหม่เข้ามาประกอบการทำงานและต้องมีความคล่องตัวสูง เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย

ไม่มีรูปแบบแผนการทำงานของเครือข่ายอย่างชัดเจน ขาดการวางแผนงาน เพื่อที่จะดำเนินงานไปตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบในรูปแบบ ของเครือข่าย เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

การสื่อสารและการประสานงานเครือข่าย

รูปแบบการสื่อสารของเครือข่ายในภาพรวมแล้วเป็นการสื่อสารจากศูนย์กลางเป็นหลัก ผ่านผู้ประสานงานในแต่ละกลุ่ม แต่การสื่อสารกันระหว่างกลุ่มแต่ละกลุ่มเกิดขึ้นไม่มาก ส่วนใหญ่ ประสานกลุ่มแต่ละกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการเป็นผู้ประสานงาน แต่พบว่าผู้ประสานงานในแต่ละกลุ่ม ยังขาดทักษะในการจัดการ ประสานงาน และการสื่อสาร รวมถึงขาดการคล่องตัว สมาชิกส่วนใหญ่

ขาดการติดต่อ บางส่วนเสียโอกาสที่จะรับทราบข้อมูลข่าวสาร รับรู้เรื่องราวจากหน่วยงานภาครัฐ และขาดการบริหารจัดการแบบมีการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่

การเรียนรู้และกิจกรรม

เครือข่ายประมงมีการพบปะกันน้อยมาก มีการเรียนรู้กันเองน้อย มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่น ๆ เมื่อประสบกับปัญหาพร้อมกัน กลุ่มประมงชายฝั่งในแต่ละตำบล ไม่มีกิจกรรมในกลุ่ม ในพื้นที่ผู้นำและสมาชิกขาดการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการปฏิสัมพันธ์กันน้อย ต่างคนต่างประกอบอาชีพในรูปแบบของตนเอง

โครงสร้าง และจำนวนสมาชิกกับการบริหารจัดการเครือข่าย

โครงสร้างและการกระจายของสมาชิกเครือข่าย สมาชิกส่วนมากเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ รวมถึงขาดความต่อเนื่องในการสื่อสารระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม เกิดจากสมาชิกไม่ให้ความสนใจ ไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย หรือทำกิจกรรมจืดจางการนำจากผู้นำและผู้ประสานงานเป็นหลัก

ด้านสังคม

เนื่องจากชาวประมงในเครือข่ายมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ทุกคนให้ความสนใจเฉพาะกลุ่มของตัวเอง ชาวประมงมีการศึกษาระดับประถมศึกษา จึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในข้อมูลความรู้เชิงวิชาการบางอย่างได้ยาก จึงไม่สามารถนำไปปรับใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับเครือข่ายเท่าที่ควร ชาวประมงไม่รู้บทบาทหน้าที่ สิทธิหน้าที่ของชาวประมง ขาดความเชื่อมั่น

ปัญหาภายนอกเครือข่าย

ด้านการบริหารจัดการ

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายเป็นส่วนหนึ่งที่จะผลักดันให้เครือข่ายมีการพัฒนา ขาดการติดตามงาน ขาดการบูรณาการ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวประมง ไม่มีการพัฒนาอย่างจริงจัง การสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชาวประมงเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น การสื่อสารไม่ได้รับความช่วยเหลือตามการร้องขอ จึงทำให้เกิดการประท้วง ร้องขอเพื่อหาทางให้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องหาทางออกของปัญหา ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุน เรื่องต่าง ๆ และบางหน่วยงานไม่ให้ความสนใจในแนวทางหรือนโยบายของเครือข่าย

ด้านงบประมาณ

ปัญหาด้านงบประมาณเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญของเครือข่าย พบว่า ทรัพยากร หรือการดำเนินงานของเครือข่ายต้องการการสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างจริงจังและต่อเนื่องจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันให้ผลผลิตจากสัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมงและการเพาะเลี้ยง

ชายฝั่ง สร้างมูลค่าให้กับจังหวัดเป็นอันดับต้น ๆ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งจะสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นและจังหวัดชลบุรี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี ผลการศึกษาที่ค้นพบผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในด้านการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง ดังนี้

1. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำปัญหาที่ทำให้ชาวประมงในพื้นที่บริเวณชายฝั่งเกิดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย เนื่องจากได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสียที่มีการลักลอบปล่อยลงสู่ทะเล เพื่อหามาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง โดยผู้ใดก่อนนั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งนอกจากชาวประมงในเครือข่ายแล้ว ปัญหาน้ำเสียยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ รวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัยและสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในทะเลทุกชนิดก็ได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง สัตว์น้ำบางชนิดมีปริมาณน้อย บางชนิดอาจสูญพันธุ์ เพราะชายฝั่งพื้นที่ที่สัตว์น้ำวางไข่และเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน

2. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรผลักดันส่งเสริมอย่างจริงจังในด้านการประกอบอาชีพประมง สัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมงหรือการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ และสร้างรายได้ให้กับจังหวัด สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อให้ทุกคนในเครือข่ายรู้สึกถึงความ เป็นเจ้าของร่วมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนกับอาชีพการทำประมงชายฝั่ง

3. ชาวประมงในพื้นที่ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทะเลซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ ในการประกอบอาชีพ โดยช่วยกันดูแลพื้นที่ของแต่ละชุมชน สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์และความยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

กังวาลย์ จันทราโชติ. (2541). *การจัดการประมงโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมและพัฒนา
เครื่องข่าย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการ
และผู้สูงอายุ.

ขนิษฐา กาญจนรังษิณนธ์. (2558). *การบริหารจัดการเครื่องข่าย*. เข้าถึงได้จาก

<https://www.gotoknow.org/posts/162766>

คทาวิฑู หนูหนู. (2556). *เครื่องข่ายชาวประมงในการอนุรักษ์สัตว์น้ำทะเล: กรณีศึกษาชาวบ้าน
หาดไข่เต่า อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คนที่ 1 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 2 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 3 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 4 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 5 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 6 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 8 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 11 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 12 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 13 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 14 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

คนที่ 15 (นามสมมุติ). (2558, 18 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

จันทร์เพ็ญ ชิดเชื้อ. (2543). *การมีส่วนร่วมของประมงทะเลพื้นบ้านในการจัดการประมงโดยชุมชน
กรณีศึกษา: อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง*. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เฉลิมพร ชูศรี. (2543). *การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง
กรณีศึกษา: อ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ชัยพร ชูงาน. (2552). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการประมงต้นแบบบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนวชิราลงกรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยภูมิ สีชมภู (2551). *รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนที่เอื้อต่อผู้ยากลำบาก ในพื้นที่อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุตรดิตถ์*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน.
- ณัฐพล โสติดิรัตน์วีโรจน์. (2552). *การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนประมงน้ำจืด กรณีศึกษา: ชุมชนหาดป่านา อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). *องค์การและการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธีรวุฒิ กายแก้ว. (2556). *การสร้างเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษา นักฟุตบอลสมัครเล่นในกลุ่มกรุงเทพเหนือ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร การพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นภดล ทะนิตะ. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนเครือข่ายลุ่มน้ำห้วยยอดในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร พื้นที่ต้นน้ำห้วยยอด อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ วิทยาเขตน่าน.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2551). *แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายในงานส่งเสริมการเกษตร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2551). *กลยุทธ์การสร้างความอยู่รอดขององค์กรพัฒนาเอกชนไทย: การวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีพึ่งพาทรัพยากร*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2556). *การสร้างและบริหารเครือข่ายในยุคปัจจุบัน*. เข้าถึงได้จาก http://www.ldinet.org/2008/index.php?option=com_content&task=view&id=768&Itemid=32
- พิตรพิบูล ไชยเมือง. (2558). *รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู*. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 5(1), 44-52.

- ภัทรารวรรณ สนั่นไทย. (2548). การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง: บริเวณปากแม่น้ำบางปะกง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- มะลิ บุญยรัตผลิน. (2545). การจัดการประมงทะเลไทยแนวใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการกรมประมง.
- วัลย์ลักษณ์ จันทร์สวัสดิ์. (2551). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนขององค์กรท้องถิ่นตำบลจirim อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2547). เกษตรอินทรีย์ทำอย่างไรจึงได้รับการรับรอง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2545). การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น: สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2549). การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.
- สติเฟ่น, จี และวิลเลียม, ดี. อี. (2552). การบริหารงานภาครัฐแบบเครือข่าย: มิติใหม่ของภาครัฐ. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- สำนักงานจังหวัดชลบุรี. (2558). ฐัจฉชลบุรี. เข้าถึงได้จาก <http://www.chonburi.go.th/>
- สุชาติ พิลาเดช. (2552). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุริรัตน์ นัตรมงคล. (2546). รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์สภาพชีวิตของรัฐของชุมชนประมงพื้นบ้านคลองตำหรุ จังหวัดชลบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อดุลย์ หวังบิลหมัด. (2545). การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล : กรณีศึกษา ตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- อมรทิพย์ วงศ์กัลยานุช. (2550). สถานการณ์ด้านปัจจัยแวดล้อมธุรกิจ: ปัจจัยสนับสนุนและปัญหาอุปสรรคของเครือข่ายพันธมิตรอุตสาหกรรมเซรามิกลำปาง. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 13(2), 155-174.
- อำนาจ จินขาวำ. (2553). การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อิราวัฒน์ ชมระกา (2551). รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ และองค์กรท้องถิ่น. *อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*.
- Goldsmith, S., & Eggers, W. D. (2009). *Governing by network: The new shape of the publicsector*. Washington, D.C: Brookings Institution Press

ภาคผนวก

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

เรื่อง เครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอชลบุรี

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
ที่อยู่.....
ประเภทของอาชีพประมงชายฝั่ง..... ประเภทของเรือ.....
จำนวนเรือประมง.....ลำ จำนวนพื้นที่ในการเพาะเลี้ยง.....ไร่
จำนวนและประเภทของเครื่องมือประมงที่มีอยู่ในครอบครอง.....
ประสบการณ์ในการทำประมงชายฝั่ง.....
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม.....คน
บทบาทหน้าที่ในเครือข่าย.....

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง

1. การก่อตั้งเครือข่ายและที่มาของเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง
2. โครงสร้าง องค์ประกอบ และการได้มาของคณะกรรมการของเครือข่าย
3. บทบาทการทำงานของแต่ละกลุ่มภายในเครือข่าย
4. การประสานงาน การติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย
5. รูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย
6. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการบริหารจัดการประมงชายฝั่ง อำเภอเมืองชลบุรี
7. ข้อเสนอแนะ หรือควรปรับปรุงเพิ่มเติม